
Shivasamhita 1

శివసంహితా ౧

Document Information

Text title : Shiva Samhita 2

File name : shivasaMhitA2.itx

Category : shiva, saMhitA

Location : doc_shiva

Transliterated by : Mrityunjay Pandey

Proofread by : Mrityunjay Pandey

Description/comments : from nAradapAncharAtra shrIshivasaMhitA. This is viShNudharma
shivasaMhitA

Latest update : August 26, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 18, 2025

sanskritdocuments.org

శివసంహితా ౧

౧. అథ ప్రథమోఽధ్యాయః ।

చక్షుర్భ్యం దోరురోభిశ్చ వాచా చ హృదయే న చ ।
రామం స్మరామి భక్తానాం భజమానం మనోరథాన్ ॥ ౧॥

వేత్తారం రామకామానాం వక్తారం శృణ్వతాం సతామ్ ।
లక్ష్మీవస్తం లసల్లక్ష్మీజాతం లక్ష్మణమాశ్రయే ॥ ౨॥

రామారామరహస్యాని సద్భావ్యాని ప్రకుర్వతే ।
తిరస్కుర్వత ఆముక్తేర్యుక్తోజ్జ్వలిర్హనూమతే ॥ ౩॥

త్రైలాశే మేరుసజ్కాశే నానారత్నవిభూషితే ।
నానాగుల్మలతాస్తోమద్్రుమరాజివిరాజితే ॥ ౪॥

సర్వదాసుఖమాసీనౌ నానా ఖ్యానకకోవిదౌ ।
సర్వజ్ఞౌ సర్వలోకేశౌ పార్వతీ పరమేశ్వరౌ ॥ ౫॥

దృష్ట్వా వసంతసమయం కాముకోత్సవవర్ధనమ్ ।
కదాచిత్కౌతుకావిష్టౌ చక్రతేరసవత్కథాః ॥ ౬॥

తత్రోమా సోమతిలకం రమాసఖసఖం శివమ్ ।
ప్రసాదసుముఖం వీక్ష్య పప్రచ్ఛ ప్రియమాదరాత్ ॥ ౭॥

కస్య వసంతకాలేస్మిన్ విశేషేణ సుఖోత్తరా ।
విహారాహారరుచిరా భవేయుర్భువనేశ్వర ॥ ౮॥

అనయాదపి సుఖోత్తుజ్గారజ్ఞాసజ్గకరాః సతామ్ ।
కస్య తే స్యుః కథయతాం పశ్యతాం శృణ్వతామపి ॥ ౯॥

త్రైలోక్యే దృశ్యతే కోపి ప్రసిద్ధో గుణరాశిభిః ।
మన్తవ్యః సర్వమన్తవ్యైః పుణ్యశ్లోకశిరోమణే ॥ ౧౦॥

శరణ్యః సర్వశక్తీనాం దివ్యానాం పరమం పదమ్ ।
నిత్యతారుణ్య కారుణ్య కలాకోషశ్చ కః పుమాన ॥ ౧౧॥

సర్వదేవశిరోధార్య పాదపద్మరజాశ్చ కః ।
 తవాపి సమృతః సర్వగుణైః కల్యాణకారకైః ॥ ౧౨॥
 దివ్యానేకావరోధః కః క్షత్వైవ ప్రియదర్శనః ।
 దివ్యస్థానగణః కః స్యాద్దివ్యోద్యానవిహారకృత్ ॥ ౧౩॥
 దివ్యపరిజనోపేతో దివ్యానేకపరిచ్ఛేదః ।
 నిత్యభోగసమృద్ధః కః కశ్చకామమనోహరః ॥ ౧౪॥
 శ్రుతే చ కీర్తితే ధ్యాతే యస్మిన్మాన్తధియాపి చేత్ ।
 సాధ్వీధర్మో న లుప్యేత న దుష్యేత స్వయమ్వరా ॥ ౧౫॥
 సర్వాధికారతా కస్య సేవాదౌ చ గుణోన్ముఖీ ।
 సర్వలక్షణసమ్పన్నో నిర్ధూతాశేషకల్మషః ॥ ౧౬॥
 ధ్యాతుం మమాపి యోగ్యః కస్తవాపి చ మహేశ్వర ।
 ఆవాభ్యాం జగత్పూజ్యాభ్యాం పూజనీయపదామ్బుజః ॥ ౧౭॥
 కథ్యతాం యది రోచేత దోషో యద్యథ నాపతేత్ ।
 సగుణః కాలకర్మశ్చైన్మధ్వాస్వాదశ్చ పుష్కలః ॥ ౧౮॥
 క్షన్తవ్యో తిక్రమోహ్యేష గుణగ్రన్తమనస్తయా ।
 మమ చాపల్యయుక్తాయాః పాలితాయాః ముహుర్ముహుః ॥ ౧౯॥
 శ్రుత్వేతి పార్వతి వాక్యం దయమానమనా మనుః ।
 ఉవాచ చారువతురః కథాహరో హరో మృదుః ॥ ౨౦॥
 సాధుసాధ్వీమహాభాగే భావజ్ఞే ప్రాణవల్లభే ।
 ఇష్టం పృష్టం త్వయాగుప్తం గుణైః పుష్టమమాయితైః ॥ ౨౧॥
 త్వయాపృష్టం విషమపి వర్జ్యమేవ మయాభవేత్ ।
 అమృతం తు కుతో నస్యా దాస్వాద్యం మమ పార్వతి ॥ ౨౨॥
 సామాన్యేన త్వయా పృష్టం విశేషేణోచ్యతే మయా ।
 అభ్యర్థకర్ణమార్గేణ వర్జ్యమాకర్ణ్యతాం త్వయా ॥ ౨౩॥
 శ్రోతవ్యేషు బహుష్వత్ర వక్తవ్యేషు బహుష్వపి ।
 శ్రావ్యం వాచ్యం చ తద్ధి స్యాద్యధ్యధి సారతమం భవేత్ ॥ ౨౪॥
 అత్యంతగోపనీయం యత్త్వయి తత్తన్న గోప్యతే ।

ఈశ్వరాణాం రహస్యం ప్రకాశ్యం క్వచిదేవ హి ॥ ౨౫॥

యస్త్యయా పృచ్ఛ్యతే భూమా దివ్యచేష్టాగుణాకరః ।
హృది మే వర్తతే హ్యేష గూఢో వేదేష్వపి ప్రభుః ॥ ౨౬॥

తస్యానంతాని నామాని దివ్యాని చరితాని చ ।
భవ్యా విభూతయో దివ్యాః పరివారాస్త్యనేకశః ॥ ౨౭॥

భోగస్థానాని నిత్యాని పవిత్రాణి బహూని చ ।
విచిత్రాణి చ భోగ్యాని భోగోపకరణాని చ ॥ ౨౮॥

స చ సీతాపతిః శ్రీమాన్ జడజీవవిలక్షణః ।
వేదవేదాంతసర్వార్థో యోగినాం పరమాగతిః ॥ ౨౯॥

ఏష ఏవ భవేద్భర్తా సర్వేషాం సురసుభ్రువామ్ ।
సురాసురనరాణాం చ మమోపాస్యశ్చ హైమని ॥ ౩౦॥

ఏతస్మిన్కర్తితే ధ్యాతే శ్రుతే వాప్యర్చితే శ్రితే ।
పాత్రిప్రత్యక్షయో వైవ సతీనామపిజాయతే ॥ ౩౧॥

ప్రశ్నోప్యేష తవైతస్మిన్ పర్యవసన్నః స్వభావతః ।
ఆత్మనామాత్మా హీశానే సర్వేషాం గిరిజైమలే ॥ ౩౨॥

స ఏవ స్వేచ్ఛయా యోధ్యామధ్యాసీనో వరాననే ।
దివ్యోద్యానరతో దీవ్యన్ రామాఖ్యానో విధీయతే ॥ ౩౩॥

సోఽస్మిన్వసంతసమయే విహరన్ హరతే హరాత్ ।
చేతసామపి చేతాంసి మదనం మదనస్య చ ॥ ౩౪॥

శారదాదివిలాసస్తు తస్యైవ మధురోన్నతే ।
ఆనందసంపదః సర్వా భవంతి సుఖసజ్జనామ్ ॥ ౩౫॥

పార్వత్యాః ప్రభో రామః పుత్రో దశరథస్య తు ।
శ్రూయతే హి మనుష్యేషు భాగ్యాధిక్యాత్ ప్రథాజ్ఞతః ॥ ౩౬॥

కథం స వేదవేద్యః స్యాత్ వేదాజ్ఞానిఘ్న ఆత్మవాన్ ।
కర్మభిశ్చాపల్యమానో సౌ పాదచారీ బహుశ్రుతః ॥ ౩౭॥

కథంవా నరతామాయా దామయావద్యదూషితామ్ ।
వేదాంతవేద్యవిభవః స్వతంత్రః పురుషోత్తమః ॥ ౩౮॥

అంశత్వం చావతారత్వం విష్ణోరస్య ప్రసిద్ధతి ।
స్వయత్వం కథమస్య స్యాదితి మే సంశయో హృది ॥ ౩౯॥

క్షన్తవ్యః సగుణైర్వాక్యైః సర్వజ్ఞోపి ప్రశాసనే ।
యత్రైవ సరసో భావస్తత్రైవాయం మనోజ్వరః ॥ ౪౦॥

ఇతి శ్రుత్వాప్రియా మాహ సర్వజ్ఞో భగవాన్ శివః ।
బహుకృత్వ ఇదం తత్త్వం నిర్ణీతం తే పురా మయా ॥ ౪౧॥

పిష్టస్య పేషణం దేవి కిం చికిర్షసి భామిని ।
సజ్జీప్య వచ్చి తే భూయో దృఢం స్వహృది ధారయ ॥ ౪౨॥

అవతారాస్తు బహవః కలా అంశా విభూతయః ।
రామో ధనుర్ధరః సాక్షాత్ సర్వేశో భగవాన్స్వయమ్ ॥ ౪౩॥

పార్వత్యువాచ-
భవ శక్కుర రమ్యాజ్ఞో రామః కస్మాదుపాయతః ।
సద్యో హృద్యవరుధ్యేత నాపసర్వేత్తోఽచలః ॥ ౪౪॥

శ్రీశివోవాచ-
సాధు పృష్టం త్వయా సాధివ హర్షోత్కర్షకరం మమ ।
తవాప్యేతన్మహానన్దవర్ధనం శ్రవణాదిభిః ॥ ౪౫॥

సర్వాకర్షణకర్మాస్య నద్యః ప్రత్యుపకారకమ్ ।
మధురం మృదులం బైవ శృణు వచ్చి తవ ప్రియే ॥ ౪౬॥

అత్ర తే సంహితాం దివ్యామితి హాసతయా స్థితామ్ ।
వర్ణయామి వరారోహే భవారోహణకారణమ్ ॥ ౪౭॥

నిరుక్తిలక్షణా హ్యేషా సంహితా గుణవిస్తృతా ।
అస్యాం హి భగవాన్ సాక్షాత్ కామ్యమూర్తిః ప్రకాశ్యతే ॥ ౪౮॥

శ్రుతిలక్షణసంవాదో నిర్వివాదోఽత్ర దృశ్యతే ।
మారుతాగస్త్యసంవాదమస్యామేవ నిశామయ ॥ ౪౯॥

ఆస్యా దితగుణగ్రామః శ్రీరామో మధురోజ్వలః ।
యత్ర సద్యోఽవరుధ్యేత శృణ్వారో నవ మూర్తిమాన్ ॥ ౫౦॥

సంహితాం సహితా సా త్వం శృణ్వతాం శ్రవణోత్సవామ్ ।
సాభాగ్యం యత్ర సీతాయా గుణోత్కర్షశ్చ కథ్యతే ॥ ౫౧॥

ససీతాలక్ష్మణో రామః సాఽయోధ్యా సపురఃసరః ।
 సర్వదా శృణ్వతాం భద్రే పుణ్యశ్రవణకీర్తనః ॥ ౫౨ ॥
 సంవాద ఉచ్యతే తావద్ధనూమత్కుమ్భజన్మనః ।
 నానా మనోరమా యత్ర కథా రామగుణాశ్రయాః ॥ ౫౩ ॥
 అగస్త్యో భగవాన్సర్వబ్రహ్మార్షి వృన్దవన్దితః ।
 కదాచిత్తిర్థ యాత్రాయాం గన్ధమాదనమాసదత్ ॥ ౫౪ ॥
 శ్రీరామస్మరణానన్ది మహాభాగవతోత్తమః ।
 హనుమాన్ మతిమాన్ యత్ర వరీవర్తి సదా గిరౌ ॥ ౫౫ ॥
 యత్రాపజ్కాన్యపజ్కాని సరాంసి చ సరోరుహైః ।
 సరిన్నిర్ద్వరకుణ్డాశ్చ దేవకన్యా నిషేవితః ॥ ౫౬ ॥
 నానాద్రుమలతాపుష్ప ఫలభారధరాస్పృశః ।
 కదల్యః సఫలా యత్ర భాను భానునివర్తనాః ॥ ౫౭ ॥
 కదలీవనమిత్యేవ విశ్రుతం యజ్జగత్త్రయే ।
 స చ యత్రాప్సరోవృన్దైః రామనాట్యాన్యధీశ్రితాః ॥ ౫౮ ॥
 ఆజ్ఞయా రామచన్ద్రస్య తా దేవ్యోఽత్ర హనూమతే ।
 శ్రావయన్తి స్వగీతాని గన్ధర్వశ్చ సుశృణ్వతే ॥ ౫౯ ॥
 ప్రార్థితో రామభద్రోత్త జీవితం చిరమర్పయత్ ।
 హనూమతే కథా శ్రోతుం దృష్టుజ్ఞాన్య చ నర్తనమ్ ॥ ౬౦ ॥
 యత్రాసీనో హనూమాంస్తు గీతనృత్యాని సుభ్రువామ్ ।
 శృణ్వన్ రామగుణాజ్కాని ప్రేమాశ్రూణి విముఞ్చతి ॥ ౬౧ ॥
 యాని యాని రహస్యాని రామాన్తః పురజాని సః ।
 కార యన్తాని తానీహ దేవీభిర్ముదమశ్నుతే ॥ ౬౨ ॥
 రమ్యం మహద్వనం దృష్ట్వా స పుష్పఫలసంక్కులమ్ ।
 గిరిశ్చ గిరిషు శ్రేష్ఠ మువాచావ్యాజగిర్గురుః ॥ ౬౩ ॥
 హే శిష్యాః పర్వతం హ్యేతం నానా నిర్ధరనాదితమ్ ।
 నానా ద్రుమలతాకీర్ణం నానా పుష్పఫలానతమ్ ॥ ౬౪ ॥
 కదలీ వనమేతచ్చ దృష్ట్వా హృష్యతి మే మనః ।
 పుణ్యాన్ జలాశయానేతాన్ పుణ్యపక్షిరుతాన్యపి ॥ ౬౫ ॥

శృణ్వతో మే మనః కామం రామాక్రామతీవసః ।
 కింఞ్చిత్కాలమిహస్థాతు మాస్థాం మే మనుతే మనః ॥ ౬౬ ॥
 తాని తాని చ సర్వాణి హరన్తే మే మనోవలాత్ ।
 యాని యానీహ లోకేషు శ్రీరామోద్ధీపనాని చ ॥ ౬౭ ॥
 ప్రసక్తో యత్ర రామస్య రామతీర్థపురాణి చ ।
 తత్రైవ మన్మనోత్యర్థం ప్రీతిమేతి నిరన్తరమ్ ॥ ౬౮ ॥
 లోకనాథమహం రామం నిత్యం సన్నిహితం హృది ।
 అర్చామీహేతి మే చిత్తం విషక్తం ఫలపుష్పకైః ॥ ౬౯ ॥
 అత్ర కశ్చిన్మహాన్ లాభో భవేదితి భుజోక్షి చ ।
 స్యన్దతే మన్మనః కామం రామం సూచయతీహమే ॥ ౭౦ ॥
 స్థాప్యతాం ను కరణ్ణాని వృష్యో దణ్డాఽజినాని చ ।
 ఆహ్నియంతాం చ పుష్పాణి మధురాణి ఫలాని చ ॥ ౭౧ ॥
 సమిధశ్చ స్వహోమార్హాః ప్రబోధ్యంతాం హవిర్భుజః ।
 ప్రక్షాల్యంతాం శిలాః శుభ్రా రామారాధనతిప్రియాః ॥ ౭౨ ॥
 స్నానాని చ విధీయంతాం రామో చిత్తే నిధీయతామ్ ।
 జప్యతాం రామమన్త్రాశ్చ తర్ప్యతాం పితృదేవతాః ॥ ౭౩ ॥
 స శ్రీమానర్చ్యతాం చాత్ర వైభవైః సులభైరిహ ।
 సర్వ సాధారణం హ్యేతత్పార్వతీయం ఫలాదికమ్ ॥ ౭౪ ॥
 దేశం కాలం చ విత్తం చ శుభాని చ శుభాం దశామ్ ।
 ప్రాప్య నార్చతి యో రామం శ్వయోనిం స హి గచ్ఛతి ॥ ౭౫ ॥
 ఇత్యుక్తా మునినా శిష్యాశ్చక్రుః సర్వం తదాదరాత్ ।
 భక్త్యా రామస్య దాస్యేన గురోశ్చ ధ్వనిమాగతా ॥ ౭౬ ॥
 తతః స్వయమగస్త్యేపి సస్నౌ దివ్యే సరిద్ధృదే ।
 రామసన్ధ్యా ముపాస్యాసౌ చక్రే రామస్య పూజనమ్ ॥ ౭౭ ॥
 తుష్టావ చ జగౌ రామం ననర్తాస్యపురో మునిః ।
 ప్రేమసభిన్నసర్వాక్లో హర్షపూరితమానసః ॥ ౭౮ ॥
 తస్య శిష్యసమేతస్య రామసంక్లితమద్భుతమ్ ।

శుశ్రావ రామదాసోఽసౌ వాయుసూనుస్తతోఽమృతమ్ ॥ ౭౯॥

శిష్యమేవాగతస్తత్ర లబ్ధ జీవాతురాత్మనః ।

ఫలపుష్పార్పకః శ్రీమాన్ హనూమానంశుమత్పుభుః ॥ ౮౦॥

దృష్ట్యాతాన్ రామభక్తాఃస్త్ర బ్రాహ్మణాన్వేదవిత్తమాన్ ।

దణ్ణవత్పుణనామాసౌ తుష్టావ చ ముదాప్లుతః ॥ ౮౧॥

ఇన్ద్రాదిదేవభక్తేభ్యో బ్రహ్మభక్తోఽధికో గుణైః ।

శివభక్తాధికో విష్ణుభక్తః శాస్త్రేషు గీయతే ॥ ౮౨॥

సర్వేభ్యో విష్ణుభక్తేభ్యో రామభక్తో విశిష్యతే ।

రామాదన్యపరో ధ్యేయో నాస్తీతి జగతాం ప్రభుః ॥ ౮౩॥

తస్మాద్రామస్య యే భక్తాస్తే నమస్యాః శుభార్థిభిః ।

హనుమత్పుముఖైరీతైః కృతో నాన్యైరనీశ్వరైః ॥ ౮౪॥

తైఃసోఽథ మునిభిః పృష్ఠో రామకీర్తనహర్షితః ।

హనుమాన్ రామభక్తానామగ్రగణ్యో నిరాశిషామ్ ॥ ౮౫॥

కో భవాన్ రామభక్తేభ్యో భక్తిదాతేవ దృశ్యతే ।

దేవో వా మానుషో వాథ వానరః కిన్నరో పరః ॥ ౮౬॥

నాత్ర గతిర్మనుష్యాణాం యజ్ఞాణాం విషయే గిరౌ ।

త్వం తు దేవః శివః సాక్షాద్భాసి నో భగవానితి ॥ ౮౭॥

ఏతన్మునివచో విద్వాన్ శ్రుత్వోవాచ కపిశ్వరః ।

జాతితో వానరశ్చాస్మి హనుమాన్నామ విశ్రుతమ్ ॥ ౮౮॥

ధర్మతో రామదాసోస్మి కర్మతస్తత్కథారతః ।

బన్ధమాన్ రామభక్తేభ్యో భోగతస్తత్పుసాదభాక్ ॥ ౮౯॥

సీతాయాస్తు ప్రసాదేన సర్వా ముక్త్యాదిసిద్ధయః ।

నిత్యం మామనువర్తన్తే రాగాభావేపి కీలితాః ॥ ౯౦॥

రామస్య చ ప్రసాదేన కల్పకల్పానుజీవితా ।

తద్గుణామృతహానాయ లప్తం విప్రా మయా ద్వయమ్ ॥ ౯౧॥

స్వేచ్ఛాచారోఽపి సర్వత్ర తిష్ఠామిహ చ నిత్యదా ।

రామభావానుభావాదివర్ధనే కదలీవనే ॥ ౯౨॥

కిన్నరీనికరాఽఽగీత రామగీతప్రతిప్రియః ।
 బ్రహ్మచారీ సమజ్ఞేఽపి కిన్నరీణాం దివానిశమ్ ॥ ౯౩॥
 రామోద్దేశాచ్చ కిన్నర్యో రామగీతైరుపాసతే ।
 స్థితం మాం మానుషాగమ్యే స్వర్గసన్ధౌ నిరాకులే ॥ ౯౪॥
 ఇహ గన్ధర్వపతయ ఆగత్య సమయే స్వకే ।
 శ్రావయన్తి చరిత్రాణి గీత్వా వై రావణద్విషః ॥ ౯౫॥
 రాసో రామస్య శ్రృంగారః ప్రాచుర్యాత్కిన్నరీగణైః ।
 మయానుక్రియమాణోపి స ఏవేతి వివిచ్యతే ॥ ౯౬॥
 మయానుకార్యమాణోపి రామరామానుభావతః ।
 సాక్షాదానన్దనో రాసో రాకాస్వప్యనుభూయతే ॥ ౯౭॥
 గన్ధర్వారామమాధుర్యసౌందర్యాది గుణోచ్ఛ్రితమ్ ।
 శ్రుత్వావః సజ్జతాః శీఘ్రం యుష్మాభిః సామగాతృభిః ॥ ౯౮॥
 సోఽహం రామగుణాత్సామగాన్ధర్వ రసికః సదా ।
 వర్తే సర్వమృతిత్యజ్య తతోన్యద్విరసంయతః ॥ ౯౯॥
 యుష్మానప్యహం పృచ్ఛామి వర్ణాశ్రమ విభాగతః ।
 కృత మధ్యకులం శ్రేష్ఠాద్యోతమానం ప్రకాశ్యతామ్ ॥ ౧౦౦॥
 ఇత్యుక్తౌ మునయన్తేన ప్రోచుః ప్రీతిమనస్తయా ।
 రామదత్తసుధాస్వాదలబ్ధం పవననన్దనమ్ ॥ ౧౦౧॥
 సోఽయం బ్రాహ్మణభూయిష్ఠో వానప్రస్థగణో మహాన్ ।
 కుమభ్యయోనేర్మునేః శిష్యా బ్రహ్మచారివ్రతాశ్రితాః ॥ ౧౦౨॥
 పీతో యేన మహామ్భోధిర్హతో వాతాపి రిల్వలః ।
 భూమేః సారూప్యమానోతో విన్ద్యశ్చ గిరిరాడసౌ ॥ ౧౦౩॥
 మైత్రావరుణిరీత్యేవ గీతో లోకత్రయేణ యః ।
 కుమభ్యజన్మేతి మర్త్యేషు సిద్ధేష్వగస్త్య ఉచ్యతే ॥ ౧౦౪॥
 సోఽయం సర్వమునిశ్రేష్ఠో రామాగమవిధిర్మహాన్ ।
 రామభక్తిసుధామ్భోధిజన్మేన్దుర్ద్వితీయోఽమలః ॥ ౧౦౫॥
 ఇతి తేషాం వచస్తథ్యం శ్రుత్వా వాయుసుతస్త్వరీ ।

పపాతాఙ్ఘ్రియుగే తస్య కుమ్భయోనేస్తపోనిధేః ॥ ౧౦౬ ॥
 రామప్రాణ ఇతి ప్రేక్షా కుమ్భజన్మాపి మారుతేః ।
 న్యపతత్వాదయోమూర్ధ్నా తోక నాథ సమోపి సన్ ॥ ౧౦౭ ॥
 అన్యోన్యేనానురాగేణ రామభక్తికృతేన తౌ ।
 ఆలిక్య తస్థతుః సిద్ధౌ చిరేణ ద్రుతచేతసౌ ॥ ౧౦౮ ॥
 నిషిక్షేప్తాం చ గాత్రాణి ప్రేక్షాంసామృతధారయా ।
 తప్తానుక్లిన్న సర్వాఙ్గౌ వ్యయుజ్యేతాం న తౌ జనౌ ॥ ౧౦౯ ॥
 అన్యోన్యదర్శనాశ్లేషజాతాహ్లాదమహత్తయా ।
 అన్యోన్యం స్తోతుకామౌ చ సన్నవాచౌ పరస్తు తౌ ॥ ౧౧౦ ॥
 రామభక్తి సుధాపూర్ణ రత్నాకరమహోదధీ ।
 అన్యైః స్తుతౌ తదా భక్తైర్మునీశ్వర కపీశ్వరౌ ॥ ౧౧౧ ॥
 తయోరుపరి పుష్పౌఘా దివ్యాః పేతుర్మనోరమాః ।
 ధన్యే యన్ధరణీపుణ్యా యదేతత్వాదపాంశుభిః ॥ ౧౧౨ ॥
 జాతోత్సవైస్తు తౌ దేవైరస్తాయేతాం గతస్మయైః ।
 రామదేవపదామ్భోజభ్రమరో మధురశ్వరౌ ॥ ౧౧౩ ॥
 మన్దం తత్వాగతప్రజ్ఞాపుపవిష్టౌ శిలాతలే ।
 నభస్వత్కుమ్భజన్మానౌ జజల్పతురుభౌ కపీ ॥ ౧౧౪ ॥
 పూతః పతితజాతోపి పాదపద్మపరాగతః ।
 తవాహం పతనాన్మూర్ఛి రామభక్తి సుధామ్బుధేః ॥ ౧౧౫ ॥
 యస్త్యం మయామహాభాగ చిరేణాకాఙ్క్షితాగమః ।
 ఆగతోస్యాశ్రమం పూతీకర్తృమైరగస్త్య సత్పతే ॥ ౧౧౬ ॥
 దుర్లభోస్మిన్నదా విష్ణుదాససాధుసమాగమః ।
 తత్రాపి శ్రీరమానాథ రామాశ్రయసమాగమః ॥ ౧౧౭ ॥
 శ్రీరామో రామభక్తశ్చ ద్వావేవేహ ప్రియౌ మమ ।
 ప్రధానస్త్యస్తు తేషాం యన్నాథేనాసి మమ ప్రభో ॥ ౧౧౮ ॥
 నారదాత్సనకాదిభ్యః శమోభరపి వృహస్పతే ।
 పారాశర్యాచ్ఛకాచ్ఛాపి జ్యాయానసి నిజైర్గుణైః ॥ ౧౧౯ ॥

జ్ఞాత్వా విద్యనృతాం సజ్జమదీర్ఘం దీర్ఘదర్శినామ్ ।
 పూజాప్రశ్నప్రణామైశ్చ తత్త్వం జిజ్ఞాస్యమేవ యత్ ॥ ౧౨౦॥

నానా వాదాః పురాణేషు సంహితాసు స్మృతిష్వపి ।
 వేదేష్వపి చ కావ్యేషు ప్రాకృతాప్రాకృతేష్వపి ॥ ౧౨౧॥

ముష్టాముష్టి చ శాస్త్రేషు పణ్డితైః సజ్యతే పరః ।
 యుక్తయస్తేషు దృశ్యన్తే సర్వేష్వపి చ సర్వశః ॥ ౧౨౨॥

న పదార్థ పరాభూతిః స్వరూపేణ పరేణ చ ।
 క్రియతే తదభివాదో వాదిభిః కిం తు దుష్యతే ॥ ౧౨౩॥

తస్మాత్పరాత్పరం జ్ఞానం సమృద్ధాద్యాద్విశోధయేత్ ।
 విజ్ఞాయస్వధియాధీరైః సమృద్ధ్యం ప్రతిపత్తిభిః ॥ ౧౨౪॥

సోఽహం తత్త్వం పరం జ్ఞానం ప్రేప్నుశ్చ పరమాత్మనః ।
 పరస్యా దేవతాయాశ్చ ధ్యానం కాలగుణాన్వితమ్ ॥ ౧౨౫॥

ఇత్యుక్తౌ పావమానిః సఃకృతాజ్ఞానిరముం మునిమ్ ।
 ఉపతన్థే గురుం గౌరి ! గౌరవాద్గుణ యన్త్రితః ॥ ౧౨౬॥

॥ ఇతి నారదపాశ్చురాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పంచమోపపటే
 సాధుసమాగమ ప్రకాశనో నామ ప్రథమోఽధ్యాయః ౧॥

౨. అథ ద్వివీతీయోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివోవాచ-
 ఏతద్వాయుభువో వాక్యం శ్రుత్వా వేదవిదామ్వరః ।
 అగస్త్యో భగవాంస్తం చ సస్మితం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧॥

అగస్త్య ఉవాచ-
 త్వం మాం పరీక్షసే విద్యన్ స్వతః సర్వార్థవిత్తమః ।
 అజ్ఞాతం విద్యతే కిం తే జ్ఞేయం జ్ఞేయేషు వస్తుషు ॥ ౨॥

సర్వోత్కర్షోపయుక్తోఽహం సత్యో సౌ పవనాత్మజ ।
 రామమన్త ప్రభావోఽయం త్వయా మే పరిచీయతామ్ ॥ ౩॥

మత్తస్త్వం సర్వథా శ్రేష్ఠస్త్వత్తః శ్రేష్ఠో న చాపరః ।
 త్వత్త ఏవ పరిజ్ఞాతుం తత్త్వమిచ్ఛామి యత్పరమ్ ॥ ౪॥

సర్వథా ద్వారభూతం తే వక్తుం మద్వాక్యముత్తరమ్ ।
 ఆజ్ఞానేయ భవ త్వేతద్రామదూత మహామతే ॥ ౫॥
 హిరణ్యగర్భో భగవాన్ సర్వేషాం హి పితామహః ।
 పద్మనాభసుతః శ్రీమాన్ భక్తానాం ప్రథమో గురుః ॥ ౬॥
 ప్రమాణం మూలభూతం నో వేదాఖ్యం యచ్ఛతుర్విధమ్ ।
 తద్యస్య వదనామ్భోజ భ్రమరాయితమాదితః ॥ ౭॥
 తస్య హిరణ్యగర్భస్య సాక్షాత్కథయతో ముఖాత్ ।
 పురా కల్పేమయాప్యే తత్త్వం చిత్తే సమాహితమ్ ॥ ౮॥
 నాన్యద్రామాత్పరం తత్త్వం కౌశల్యానన్దవర్ధనాత్ ।
 జానకీవల్లభాత్కాలక్రికే దేశేషుదృశ్యతే ॥ ౯॥
 న శ్రీరామవ్రతాదన్యద్ వ్రతం సర్వార్థసాధనమ్ ।
 న రామారాధనాదన్యో యజ్ఞో వేదేషు దృశ్యతే ॥ ౧౦॥
 నాన్యోమన్త్రః పరో రామమన్త్రాత్పడక్షరాదపి ।
 సూర్యశక్తిశివాదీనాం మన్త్రా హీనతరాః స్ఫుటమ్ ॥ ౧౧॥
 చత్వారోపి మహావేదా నైతత్తుల్యః ఫలాదిభిః ।
 కా కథాస్మృతిశాస్త్రాణాం పురాణానాం చ పావనే ॥ ౧౨॥
 రామనామ్నా సమం నాన్యం నామ విష్ణోః శివస్య చ ।
 కాన్యేషాం తు కథా నామ్నాం సత్యం సత్యమిహోచ్యతే ॥ ౧౩॥
 రామనామ్నా శివః కాశ్యాం భూత్వా పూతః శివః స్వయమ్ ।
 స నిస్తారయతే జీవరాశిన్కాశీశ్వరః సదా ॥ ౧౪॥
 రామపాదోదకాన్నాన్యత్పావనం పతితావలేః ।
 రామోచ్ఛిష్టం యదన్నం స్యాత్పావయే దఖిలం తుతత్ ॥ ౧౫॥
 రామశ్చాపి పురస్తస్య పతిర్లక్ష్మ్యో ఇవాచ్యుతః ।
 అన్యః పతిర్బ్రహ్మణోయః పతితః సహి గర్హితః ॥ ౧౬॥
 అయోధ్యాపతిరేవ స్యాత్పతీనాం పతిరీశ్వరః ।
 అన్యాషాం మథురాదీనాం రామాంశాః పతయో యతః ॥ ౧౭॥
 భోగస్థానం పరాయోధ్యా లీలాస్థానం త్వియం భువి ।

భోగలీలా పతీ రామో నిరఙ్కుశవిభూతికః ॥ ౧౮ ॥

ద్విభుజో జానకీజానిః సదా సర్వత్ర శోభతే ।
భక్తేచ్ఛాతో భవేదేష వైకుణ్ఠేతు చతుర్భుజః ॥ ౧౯ ॥

పరం సాధారణం రూపం నిత్యం ద్విభుజమేవ తత్ ।
పరమం రస సమృన్నం ధ్యేయం యోగవిదాం సదా ॥ ౨౦ ॥

భోగస్థానాని యావన్తి లీలాస్థానాని యాని చ ।
తాని సర్వాణి తస్యైవ పురా వ్యాప్యాని సర్వశః ॥ ౨౧ ॥

సహస్యోభ్యన్తరః కృత్స్న ఆనన్దరసశబ్దితః ।
మధూదధిరివాపారో రామ ఏవ పరః పుమాన్ ॥ ౨౨ ॥

ఆసీనం తమయోధ్యాయాం సహస్ర స్తమ్భమణ్ణితే ।
మణ్ణిపే రత్నసంజ్ఞే చ జానక్యా సహ రాఘవమ్ ॥ ౨౩ ॥

మత్స్యః కూర్మః కిరీరైకో నారసింహోఽప్యనేకధా ।
వైకుణ్ఠోపి హయగ్రీవో హరిర్వామనకేశవౌ ॥ ౨౪ ॥

యజ్ఞ నారాయణో ధర్మపుత్రో నరవరోపి సః ।
దేవకీనన్దః కృష్ణో వాసుదేవో బలోపి చ ॥ ౨౫ ॥

పృష్ఠిగరోఽభి మధూన్మాథీ గోవిన్దో మాధవోపి చ ।
వాసుదేవః పరోనన్తః సక్కుర్షణ ఇలాపతిః ॥ ౨౬ ॥

ప్రద్యుమ్నోఽప్యనిరుద్ధశ్చ వ్యూహో సర్వేపి సర్వదా ।
రామం సహోపతిష్ఠన్తే రామాదేశవ్యవస్థితాః ॥ ౨౭ ॥

ఏతైరవ్యైశ్చ సంసేవ్యో రామో నామ మహేశ్వరః ।
తేషామైశ్వర్యదాతృత్వాన్మూలత్వాత్తే నిరీశ్వరాః ॥ ౨౮ ॥

ఇన్ద్ర నామా స ఇన్ద్రాణాం పతిః సాక్షీ గతిః ప్రభుః ।
విష్ణుః స్వయం సవిష్ణూనాం పతిర్వేదాన్తకృద్విభుః ॥ ౨౯ ॥

బ్రహ్మ స బ్రహ్మణాం కర్తా ప్రజాపతిపతిగర్తీ ।
రుద్రాణాం స పతీ రుద్రో రుద్రకోటినియామకః ॥ ౩౦ ॥

చన్ద్రాదిత్య సహస్ర్రాణి రుద్ర కోటి శతాని చ ।
ఇన్ద్రకోటి సహస్ర్రాణి విష్ణు కోటి శతాని చ ॥ ౩౧ ॥

బ్రహ్మకోటి సహస్రాణి దుర్గాకోటి శతాని చ ।
 మహాభైరవకల్పాని కోట్యర్కుదశతాని చ ॥ ౩౨॥
 అవతార సహస్రాణి భక్త కోటి శతాని చ ।
 గర్ధవానాం సహస్రాణి దేవ కోటిశతాని చ ॥ ౩౩॥
 వేదాః పురాణ శాస్త్రాణి తీర్థ కోటి శతాని చ ।
 దేవబ్రహ్మమహర్షీణాం కోటి కోటి శతాని చ ।
 సతతం యం నిషేవన్తే స శ్రీరామ ఇతీరితః ॥ ౩౪॥
 నిర్మత్సరైశ్చ విద్యద్భిర్మన్తార్థప్రయతైరపి ।
 జాతాన్యేతాని రామాంశాత్ప్రచ్యన్తే బ్రహ్మవాదిభిః ॥ ౩౫॥
 యం వేదాన్త విదో బ్రహ్మ వదన్తి బ్రహ్మవాదినః ।
 పరమాత్మేతి చ యోగీన్ద్రా భక్తాస్త్ర భగవానితి ॥ ౩౬॥
 యజ్ఞో విష్ణురితి సప్తష్టమృత్విజో బ్రువతే బుధాః ।
 స్వభావకాలకర్మాది శబ్ద వాచ్యం తు హైతుకాః ॥ ౩౭॥
 భోగేనాసౌ స్వతః పూర్ణో దాతా భగగుణస్య చ ।
 స్వతో వాత్సనమస్తర్థీ రామకామవరప్రదః ॥ ౩౮॥
 జ్ఞానశక్తిబలైశ్చర్య పీర్యతేజాంస్య శేషతః ।
 భగశబ్ద నిమిత్తాని వినా హేయైర్గుణాదిభిః ॥ ౩౯॥
 తస్యానన్తగుణస్యాపి షడేవామీ మహాగుణాః ।
 ఏతవ్యాప్యా గుణా అన్యే యేపి స్యుః పురుషోత్తమే ।
 సర్వజన్మస్థితిధ్వంసహేతూ రామో నిరఙ్కుశః ॥ ౪౦॥
 సఙ్కుల్ప సిద్ధ సర్వార్థః పూర్ణోభయవిభూతికః ।
 సీతాపి సదృశీ తేన వయోరూపగుణాదిభిః ॥ ౪౧॥
 ద్వాదశాబ్ద వయోయుక్తా నిత్యానన్త విధాయనీ
 తరుణీసైవరూపేణ శ్యామా శ్రుజ్ఞౌర సంశ్రయా ॥ ౪౨॥
 గౌరాజ్ఞీ పీతవసనా నీలరక్తశివాంవరా ।
 సర్వేశ్వరీ సదారాధ్యా భుక్తిముక్తివరప్రదా ॥ ౪౩॥
 నిత్యం రామానుకూలైవ చిత్రరూప ప్రదర్శినీ ।
 షోడశాబ్దపరిచ్ఛిన్నవయః సోపి భయాపహః ॥ ౪౪॥

పీతవాసా ఘనశ్యామః శిఖాత్రయ శిఖణ్డకః ।
 కాక పక్షయుగీ శ్రీమాన్ పంచుఖణ్డశిఖణ్డకః ॥ ౪౫॥
 ముక్తాఫలసన్నాసః స్వతః స్థితశుభాననః ।
 పీతవక్షా మహాబాహుః క్షీణమధ్యమనోహరః ॥ ౪౬॥
 నిత్యోత్సవ స్వభావశ్చ నిత్య కౌతుక పోషకః ।
 సర్వవిద్యాగుణామ్నోధీర్నిత్యనిర్దూతదూషణః ॥ ౪౭॥
 రక్తపద్మవిశాలాక్షో రత్నదంతోఽరుణాధరః ।
 గాంధర్వ చ భువి శ్రేష్ఠో నారీగణమనోరమః ॥ ౪౮॥
 గన్ధర్వరాజప్రతిమో ముక్తోత్తమవిభూషణః ।
 రసజ్ఞః స్వజనానన్ధి విలాసీ విలసత్ప్రభః ॥ ౪౯॥
 స్వచ్ఛన్దగోఽపి ధర్మార్థే రతః స్మరవివర్ధనః ।
 దాతా భోక్తాఽవితా సాక్షీ దయాసిన్ధుః సురాగవాన్ ॥ ౫౦॥
 ఆకోపనః క్షమాశీలో లీలారజ్జితసజ్జనః ।
 సున్దరేన్ద్రః శుభాచారీ ముగ్ధేన్ద్రో మధురస్వరః ॥ ౫౧॥
 కృతజ్ఞః కృతివాన్కావ్యజ్ఞానామిన్ద్రః కలానిధిః ।
 గమ్భీరః స్థిరధీః ప్రాజ్ఞః సుస్నిగ్ధమధురస్వరః ॥ ౫౨॥
 స్థిరన్నేహః సుచాతుర్యః ధైర్యాదిగుణసాగరః ।
 సౌకుమార్యసరః శ్రీమాన్ లక్ష్మీవాన్లక్షణాన్వితః ॥ ౫౩॥
 వజ్రసంహననో భవ్యః సౌగన్ధస్ఫురితద్యుతిః ।
 వాగ్మీ సకలశాస్త్రాణామాఖ్యాతాఽమృతభాషణః ॥ ౫౪॥
 సర్వ ప్రాణీరుతజ్ఞః సః సర్వ ప్రాణమనోహరః ।
 సర్వోపాస్యః ప్రసన్నాత్మా సర్వరక్షా విభుస్స్వరాట్ ॥ ౫౫॥
 సర్వాభయప్రదః సర్వకామితార్థ విధాయకః ।
 భక్తానుపక్షకో దక్షో గుణదోషస్వరూపవిత్ ॥ ౫౬॥
 వహ్నిషు భోగపత్నీషు దక్షిణో దయితోఽనఘః ।
 సర్వశృంగారసమృన్నః సర్వనాయకనాయకః ॥ ౫౭॥

సర్వానన్దమయః సర్వానన్దసన్దోహదాయకః ।

కిక్కిణీనూపురారావైర్ముగ్ధస్త్రీముఖమారుతైః ॥ ౫౮॥

వీణామృదఙ్గ ఝంజుద్వైర్వాదీతైర్లలనాయుతైః ।

సారికాశుకసన్నాదైః కోకిలా భ్రమరారుతైః ॥ ౫౯॥

వన్దిస్తుతిగుణైస్సోత్తరాతే సారస కూజుతైః ।

ప్రబుద్ధః కోశలాపాలవాలో ధ్యేయః సుధీజునైః ॥ ౬౦॥

నానా సుగన్ధమాలాదీన్ మర్దనో మదిరేక్షణః ।

సతీష్వపి విశాలాసు రత్నప్రాసాదపక్షిషు ॥ ౬౧॥

నానా సీమాన్తరమ్యాసు నానాభోగవతీషు చ ।

నానా చిత్ర సుగన్ధేషు సుప్తో మోహనమన్దిరే ॥ ౬౨॥

నానా శకుని సజ్జీతే వాతాయనవిభావితే ।

ఉపాగమ్య వయస్యై స రాజవంశ్యైర్మనోహరః ॥ ౬౩॥

సేవ్యమానః శుభాలాపైః నానోపాయనపాణిభిః ।

ఉద్బుద్ధః పద్మపత్రాక్షః కిచిదాలస్యజృంభితః ।

జగన్నాథనుతః సద్భిః స్మర్తవ్యః స శుభార్థిభిః ॥ ౬౪॥

॥ ఇతి నారదపాశ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పంచమపటలే

శ్రీరామరహస్య పరస్వరూప గుణవిభూతి ప్రకాశనో నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః ౨॥

3. అథ తృతీయోఽధ్యాయః ।

శివోవాచ-

కుమృయోనిర్ముసీ రామరహస్యం మరుతః సుతే ।

ప్రేక్షా శృణ్వతి తత్ప్రిత్యా ప్రోవాచ పరమోత్తమమ్ ॥ ౧॥

మాతురన్తః పురం పశ్చాత్పురిష్ఠః సానుజానుగః ।

స్వామమ్భాం హర్షయన్రామః పశ్చాబ్ధిక ఇవార్భకః ॥ ౨॥

మాత్రా చోత్పన్న ఆరోప్య కృతపాదాభివన్దనః ।

లాలితో మధురాలాపైశ్చుంవితాననచన్దమా ॥ ౩॥

లవ్హశీః ఖణ్డలడ్డుకైర్భృజితో లలితాలకః ।

వద్ధచూడశ్చలాక్షోఽసౌ ధారితాంవరభూషణః ॥ ౪॥

మాత్రా పృష్ఠః పరం భావ్యం తస్యా అన్తే పపాత సః ।
 అగ్రాహితధనుర్వాణో లులుణ్ణ చ మహీతలే ॥ ౫॥
 నృత్యేతి స తయా మాత్రా ఉక్తః ఖణ్డితభాషణః ।
 ననర్త స మహీపాలనన్దనో జననన్దనః ॥ ౬॥
 ప్రసన్నా జననీ వత్సముత్థాప్యాలిక్ల్య చానఘమ్ ।
 ఆనన్దాశ్రుసూధాలేశైః సిషిశ్చో హృదయే ప్రియమ్ ॥ ౭॥
 క్రీడితుం గన్తుకామోఽయం భీషతో భయదర్శనైః ।
 అరుదత్ కుపితో మాతుర్భాణ్ణభేదం చకార చ ॥ ౮॥
 అపరాధ్యన్ గృహారామద్రుమభజ్గేన బాలకః ।
 మాత్రానుధావితో వద్ధుం న లబ్ధోఽనిలచఞ్చులః ॥ ౯॥
 దూరేస్థితో భయం త్యక్త్వా బాలో మాతరమేవ సః ।
 భీషయామాస భీతిఘ్నా రాజన్యోఽహమితి బ్రువన్ ॥ ౧౦॥
 కోసా మాం భీషయేల్లోకే హన్యాద్వామితవిక్రమః ।
 రామం దాశరథిం శూరం సమాజౌర్జితపాదుకమ్ ॥ ౧౧॥
 తం హన్యామహమేవాజావ వశ్యంహి ధృతాయుధః ।
 బహవోపి మయా సింహో వరాహాశ్చ నిఘాదితాః ॥ ౧౨॥
 తస్మాన్మాతః కృపాణీం మే తూణీరం ధనురుత్తమమ్ ।
 చర్య చారు చ శీఘ్రం త్వం దేహి దాసోస్మి తే సదా ॥ ౧౩॥
 చోరయిత్వా బలాద్వాహం నేష్యామ్యాయుధమన్యథా ।
 రక్షస్వ గౌరవం మాతర్వదామి తవ కింకరః ॥ ౧౪॥
 ఏవం వహు విధాం వాచం వదన్ప్రౌఢ ఇవాత్మజః ।
 ఆత్వాసితః శనైర్మాత్రా సత్వాసత్యవచోమ్మతైః ॥ ౧౫॥
 వత్స వత్స చిరం జీవ ధనుర్వాణౌ గృహాణ భోః ।
 ప్రియం పుత్రం న వధ్నామి సత్యం మన్యస్వ మే వచః ॥ ౧౬॥
 క్రీడిత్వా శీఘ్రమేహీతి వాక్యం మాతుర్నిశమ్య సః ।
 ఉపేత్వాఙ్ఘ్రియుగే లుణ్ణంల్లబ్ధకామో ముదాన్వితః ॥ ౧౭॥
 అఙ్ఘానాఙ్ఘోతచార్వణో నాశామౌక్తికమోహనః ।
 కింక్రీణీ నూపురావశ్చార్చు చూడశ్చ చఞ్చులః ॥ ౧౮॥

పీతాంవరేణ సూక్ష్మేణ వేష్టితోఽలకశోభితః ।
 చారుచాపలసత్పాణిః పీతవాసోఽయుగచ్ఛవిః ॥ ౧౯ ॥
 గజరాజగతిర్ముగ్ధో నవహాస్యప్రియాన్సఖీన్ ।
 హాసయన్ కీడయన్ భ్రాన్త్యా యోధయన్నభయన్మితః ॥ ౨౦ ॥
 ఏవం పౌరశిశూన్సర్వాన్ మోహయన్మధురస్వనైః ।
 వస్త్రాలంకారదానైశ్చ త్యక్త రాగక్రియానసౌ ॥ ౨౧ ॥
 క్రీడామృగగణాంశ్చాసౌ జాతిపక్షిగణానపి ।
 పశ్యన్ శృణ్వన్ గిరస్తేషాం చిత్రాశ్చిత్రవచా స్వయమ్ ॥ ౨౨ ॥
 నిస్ససార పితుః పాదౌ దృష్టుం రామః సహానుగః ।
 మోహయన్జననీద్వారస్థితాన్ స్థిరరతీన్ జనాన్ ॥ ౨౩ ॥
 పూజయన్జనకేనాసో దృష్టో హృష్టతనుత్వచా ।
 అంజ్కారోపిత ఏవాశు చుచుంచే చారులోచనమ్ ॥ ౨౪ ॥
 హృదాలీఢం సుతం చాసౌ మోక్షం ప్రాణ ఇవాశయా ।
 శక్రోతిస్మ నిధిం ప్రాప్య కదర్య ఇవ తత్పితా ॥ ౨౫ ॥
 పితురంజ్కగతో రామ ఇన్ద్ర నీలమణీప్రభః ।
 నానా లంకారరమ్యాంశ్చ ఇన్ద్రకామ ఇవాస్ఫురత్ ॥ ౨౬ ॥
 వసంతాంజ్కగతః కామ ఇవ రామో రరాజ వా ।
 జనకాంజ్కస్థితో రామో మోహయామాస మోహనాత్ ॥ ౨౭ ॥
 సభ్యానాం హృదయే రామో విష్ణోర్వక్షసి కౌస్తుభః ।
 స్థితో నాద్యాపి భారాయ నీరాగాయ చ కల్పతే ॥ ౨౮ ॥
 హితాని శిక్షితః పిత్రా ప్రత్యగృహ్లాత్ కృతాంజ్జలిః ।
 ఉత్థాయ చ నమశ్చకే రామో వాలోపి ధర్మవాత్ ॥ ౨౯ ॥
 పుత్రముద్దిశ్య రాజేన్ద్రశ్చకే దానాని భూరిశః ।
 న హి తస్య ప్రియః పుత్రాదన్యోస్తి భువనత్రయే ॥ ౩౦ ॥
 ఆంజ్జయా పితురాచార్యాగారం రామో జగామ హ ।
 సమేతః సఖిభిర్వాలేరధ్యేతుం సకలాః కలాః ॥ ౩౧ ॥
 వేదమన్తపవిత్రైస్తు సిన్ధుమానో జలేరసో ।

విప్రైః క్షిప్రతపః సిద్ధిర్గీయమానైశ్చ గాయత్రైః ॥ ౩౨॥
 అర్థం యశస్తథాత్మానం నివేద్య గురవేర్భుకః ।
 జగ్రాహేవ నిఽజం న్యాసం వాఙ్మయం నిఖిలం గురోః ॥ ౩౩॥
 ఉత్తమర్ణోభిరామోఽసావర్థమానాదిభిర్గురోః ।
 నిషిద్ధోపి మహారాజసూనుత్వాన్మృదులత్వతః ॥ ౩౪॥
 గురోర్గాశ్వా రయామాస గోపరాజసుతప్రభః ।
 ఆహరత్యమిథోవ్యస్య వా రిపుష్పకుశాదికాన్ ॥ ౩౫॥
 ఆదేశాచ్చ గురోః రామః సరయూతీరమాస్థితః ।
 సానుజః ససఖః సౌమ్యక్రీడాసాధనసంయుతః ॥ ౩౬॥
 ద్వన్ద్వతః యోధయామాస మత్తైర్మల్లాన్ మృగైర్మృగాన్ ।
 మేషైర్మేషాంశ్చ తత్రాసౌ పక్షిభిః పక్షిణస్తథా ॥ ౩౭॥
 స్వయం రథే చ చిక్రీడ్ే బ్రాతృభిః సఖిభిస్సహ ।
 పశ్యతాం సిద్ధసంఖానాం పుష్పవాగభిః పూజితః ॥ ౩౮॥
 హాసం నానా విధస్తత్ర భాఽడసంజ్ఞైః సహస్త్రైః ।
 కారయన్ గాయత్రైర్గీతైః శుశ్రావ స్వమవ్యసౌ ॥ ౩౯॥
 స్నానార్థమాగతా నద్యాం నానా పౌరజనస్త్రియః ।
 ముమూర్సుః సహసా రామం దృష్ట్వా లోకదృగుత్సవమ్ ॥ ౪౦॥
 గీయమానగుణో ముగ్ధో ముగ్ధాభిశ్చలతోచనః ।
 త్యాజితాభిరయం రామో నీతోహృన్నేత్ర మన్దిరే ॥ ౪౧॥
 నౌభిస్తతో జలక్రీడాం చక్రే చ క్రీతరథ్గీతామ్ ।
 ప్లవనైర్ధావనై స్తీరేషాన్మజ్జన నిమజ్జనైః ॥ ౪౨॥
 వ్యుత్ప్రిజ్ఞ్య కుడ్మలైర్వారి జాతానాం కన్దకైశ్చలః ।
 వస్త్రాపహరణైస్తాసాం నగ్నా నగ్నా కియేక్షకః ॥ ౪౩॥
 ప్రవిక్రీడాద్రకేతోఽసౌ గన్ధర్వార్భకసన్నిభః ।
 అధస్తీరతరోస్త్రిష్ఠన్ మోహయామాస నాగరీః ॥ ౪౪॥
 రన్తు కామోథ రామోసావా రామాన్ ప్రవివేశ త్రైః ।
 రాజవంశ్యైర్వయస్యైశ్చ సాకం కీడావిచక్షణైః ॥ ౪౫॥

వేశ్యా నటీ నటైశ్చాపి భాఢైర్గాయకనాయకైః ।
 సామన్తేన్ద్రకైశ్చాపి సేవ్యమానో నృపాత్మజః ॥ ౪౬ ॥
 క్రీడన్మనోభిరామాయాం సజ్జీతాగమకోవిదః ।
 నద్యోశ్చ సజ్జమే తత్ర విజహార వనేక్షకః ॥ ౪౭ ॥
 సరయ్యాస్తీరమాసాద్య విల్వోద్యామం హరింస్తథా ।
 దృష్ట్వా తత్ర రమిత్యా చ తమసావనమావిశత్ ॥ ౪౮ ॥
 విహార వనమాగమ్య కేలికుజ్జాం చ గహ్వరమ్ ।
 రేమే తత్ర చిరం రామః స్వైరామార్పితవిగ్రహైః ॥ ౪౯ ॥
 స్వకున్డే జానకీకుణ్డే నన్దిగ్రామే చ రాఘవః ।
 స్థిత్యా భుక్త్వా చ స్వాదూని రమాకేలివనం యయౌ ॥ ౫౦ ॥
 కారయిత్యా నదీక్రీడాం కుమారః కౌతుకాదిహ ।
 గతో వేదశ్రవాం దివ్యామాపగామథ గోమతీమ్ ॥ ౫౧ ॥
 ప్రవివేశ వ్రజం తత్ర గోపీ గోపమహోత్సవః ।
 దధీని పుభుజే రామో మధురాణి ఫలాని చ ॥ ౫౨ ॥
 ఏకాన్తే గోమతీ తీరే గోపకన్యా మనోరమాః ।
 రసార్తాః రమయామాసూ రామో రమయతాంవరః ॥ ౫౩ ॥
 వనాద్వనం వ్రజన్వీరో వీరవాలైస్సహానుగైః ।
 క్రీడన్స్థానం తతో గత్వా శస్త్రాస్త్రైర్విజహార సః ॥ ౫౪ ॥
 గోప్రతారాఖ్య తీర్థేఽథ రాసస్థలమనుత్తమమ్ ।
 దృష్ట్వా విహృత్య తత్రాసౌ స్వర్గద్వారముపాగమత్ ॥ ౫౫ ॥
 చన్ద్ర ధర్మహరిస్తత్ర గుప్తవిష్ణుహరిం తథా ।
 దృష్ట్వా సమూర్జ్య రామోఽసౌ క్షీరసాగర దక్షిణే ॥ ౫౬ ॥
 శివం సరస్వతీం తత్ర యక్షరాజం చ మారుతమ్ ।
 సప్తసాగరకే తస్మాల్లోకోత్తరం సమర్చితమ్ ॥ ౫౭ ॥
 ఐరావత కులోద్భూతం నామ శత్రుజ్ఞాయం గజమ్ ।
 ఆరుద్య నగరం రామః ప్రావిశన్నగరోత్సవః ॥ ౫౮ ॥
 మత్తేభసదృశం హ్యశ్వం రథం స్వర్ణపరిస్కృతమ్ ।
 మేఘనదం మృగైర్యుక్తం గజ సావకసంయుతమ్ ॥ ౫౯ ॥

ఆరుహ్య వ్యహరద్రామో వీధ్యాం వీధ్యాం చ నూతనః ।
 నరయానం నరం చాపి విమానం మధురాశ్రయః ॥ ౬౦॥
 పద్మ్యాం పద్మవిసాలాక్షః ప్రావిశచ్ఛ గృహం గృహమ్ ।
 యథాభావం యథారూపం యథా యోగ్యశ్చ సున్దరః ॥ ౬౧॥
 ఆనన్దయన్నరాన్నారీరపి రామో నరార్భకః ।
 వాలక్రీడనక్తైః సర్వైరత్నస్వర్ణ వినిర్మితైః ॥ ౬౨॥
 వైహారికం దధానోసో వేషం సజ్జీడసమ్ముదే ।
 సర్వేష్వపి సమాజేషు సర్వాస్వపి క్రియాసు చ ॥ ౬౩॥
 సర్వేషామపి సర్వేషు గృహేషువపవనేషు చ ।
 దృష్టో మనోహరన్సర్వై రామో రాజీవలోచనః ॥ ౬౪॥
 రామాదన్యః ప్రియస్తాసాం ప్రజానాం నాభవత్పురి ।
 వాచయన్తం పురాణాని శ్రుణ్వన్తం చ క్వచిత్ క్వచిత్ ॥ ౬౫॥
 అభ్యసన్తం చ వేదాన్తం యోగం సాఖ్యం క్రియాం చ తామ్ ।
 దదన్తం క్వాపి దేయాని గృహహ్లాన్తం పరతః క్వచిత్ ॥ ౬౬॥
 శయానం వివదన్తం చ గాయన్తం క్వచిదేవ చ ।
 భుజ్జానముపతిష్ఠన్తం నృత్యన్తం కచిదాయతమ్ ॥ ౬౭॥
 హసన్తం హాసయన్తం చ ప్రాసాదాగ్రనివాసినమ్ ।
 క్వచిత్సాధు సమాజస్థం మల్లగోష్ఠ్యాం స్థితం క్వచిత్ ॥ ౬౮॥
 పుణ్యస్థీ నేవితం క్వాపి విప్రవర్య్య సమావృతమ్ ।
 ఆరామే విహరన్తం చ క్రీడన్తం సరయూజలే ॥ ౬౯॥
 ఆయాన్తం పథి గచ్ఛన్తం పశ్యన్తం చతురంగమాన్ ।
 ధ్యాయన్తం చ జపన్తం చ పృచ్ఛన్తం కుశలాని చ ॥ ౭౦॥
 అటన్తం మృగయాయాం వా గజశిఖాపరాయణమ్ ।
 అశ్వశిఖాపరం పక్షివృన్తపాఠనపణ్ణితమ్ ॥ ౭౧॥
 వాసోలక్ష్కార రత్నాని ధారయన్తం చ మోహనమ్ ।
 కావ్యాలక్ష్కార నాట్యదివ్యాఖ్యాననిరతం క్వచిత్ ॥ ౭౨॥
 మాతురన్తః పురే వ్యాప్తం వాలక్రీడావిశారదమ్ ।

హర్షయన్తం నవైర్వాలభాషితైః పితరం పునః ॥ ౭౩॥
 హృష్టం క్వాపి స్థితం మౌనాన్మాత్రా పిత్రాత్ర సజ్జనైః ।
 తైరనునీయమానం చ సేవ్యమానం చ సోదరైః ॥ ౭౪॥
 రుష్టాననునయన్తం తాన్ వాసోలక్ష్కారదాపనైః ।
 రత్నమణ్డపమధ్యస్థం నానా లక్ష్మీనిషేవితమ్ ॥ ౭౫॥
 సీతాశోభితవామాఙ్గం నానా శృంగారవర్ధనమ్ ।
 నానా రసమయీం లీలాం కారయన్తం సఖీగణైః ॥ ౭౬॥
 ఆనన్దయన్తమేవాన్యాన్నాన్దోలనలాలితమ్ ।
 నానా రాగరసాస్వాదసక్తం భక్తహితోద్యతమ్ ॥ ౭౭॥
 పీఠావాదన తత్త్వజ్ఞం నానా గీతకథోత్సవమ్ ।
 దివ్యైర్గర్భైశ్చ వాసోభిరాసప్తైః శుచిభిః పునః ॥ ౭౮॥
 తామ్బూలైశ్చ సుధాపానైః ప్రీణయన్తం ప్రియాం చ తామ్ ।
 సర్వత్ర చిత్రరూపాణి విభ్రన్తం చ స్వయేచ్ఛయా ॥ ౭౯॥
 పశ్యన్తి స్మ జనా రామం స్వే స్వే పార్శ్వైః స్థితం పునః ।
 సభా నామ సుకీర్తిర్యా తస్మామాసీనమున్నతేః ॥ ౮౦॥
 రాజాసనే మహారాజ నానా నేపథ్య శోభితమ్ ।
 నర వానర కోటీనాం కోటిభిః పరివారితమ్ ॥ ౮౧॥
 యక్ష రాక్షస గన్ధర్వ సిద్ధ కిన్నర కోటిభిః ।
 దేవ దానవ దైత్యాద్యైర్వన్దితం వన్దిభిః పునః ॥ ౮౨॥
 మహారాజాధిరాజేన్ద్రం రామం పశ్యన్తి సజ్జనాః ।
 ఋషికోటిస్తుతం వేదబ్రహ్మరుద్రాదిపూజితమ్ ॥ ౮౩॥
 ప్రసన్నం దదతం తేభ్యస్తం తం కామం మనోగతమ్ ।
 ధ్యాయేద్దేవం చ దేవం తమేకాన్తిజనవత్సలమ్ ॥ ౮౪॥
 అయోధ్యాపురనేతారం రామం భేత్తారమంహసామ్ ।
 నానా ధ్యానాని రామస్య మయోక్తాని యథామతి ॥ ౮౫॥
 ఏవం సమీర సూనో తే శ్రోతుకామేన యత్పరమ్ ।
 రాసలీలాం త్వయా పూర్వం స్తావితాం తామథో వద ॥ ౮౬॥

అనుగ్రాహ్య స్త్రవ్యాద్యాహం రసమయ్యా త్వపూర్వయా ।
విద్యావినిమయోప్యత్ర విద్యత్సువిదుషాం స్ఫుటః ।
అర్థగ్రాహ్యేష తత్వేష తత్త్వగ్రాహ్యమితి శ్రుతమ్ ॥ ౮౭॥
॥ ఇతి నారదపాశ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పంచమపటలే
రామరహస్యే నానాధ్యానప్రకాశనో నామ తృతీయోఽధ్యాయః ౩॥

౪. అథ చతుర్థోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివ ఉవాచ-
ఇత్యగస్త్యేన మునినా ప్రార్థితః పవనాత్మజః ।
సర్వ రామ రహస్యేష స్వతంత్రశ్చ ససాద హ ॥ ౧॥
శ్రుత్వా మునిముఖాద్రామధ్యానం మక్లలమాయతమ్ ।
దణ్డవత్ప్రణతోభూత్వా ప్రాహ తం పవనాత్మజః ॥ ౨॥
జాతే శ్రోత్రే పవిత్రే త్వన్ముఖచంద్ర సుధాద్రవాత్ ।
పూతా వాగపి మే భూయాదితి తత్పునరుచ్యతే ॥ ౩॥
శ్రోతా ప్రాయో భవామిహ వక్తాతు క్వచిదేవ హి ।
త్వయి శ్రోతర్యహం కిం స్యాం వ్యాఖ్యాతాపి భవద్గిరామ్ ॥ ౪॥
దుర్లభారామదాసా హి రామభక్తిః సుదుర్లభా ।
భృశం సుమధితాత్సన్ధోర్లక్ష్మీరేకైవ నిర్గతా ॥ ౫॥
ఏకతః సకలా లక్ష్మీ భక్తిరామస్య చైకతః ।
నా దీయమానా జనైర్గ్రాహ్యో భక్తిర్లక్ష్మీ న వా చలా ॥ ౬॥
సర్వో లక్ష్మీ కటాక్షైకవిలాసో విభవో హరేః ।
కథ్యతే సకలైర్లోకైస్తేనాసౌ పరమేశ్వరః ॥ ౭॥
సర్వలక్ష్మీమయీ సీతా సర్వసిద్ధినిధీశ్వరీ ।
సర్వానందమయీ సీతా సర్వారోగవివర్ధినీ ॥ ౮॥
సాధ్వీ పుణ్యప్రియా పత్నీ సర్వపత్నీతి సిద్ధతి ।
సర్వేషామీశ్వరాణాం తు స ఏవ పరమేశ్వరః ॥ ౯॥
శ్రుతి స్మృతి పురాణాది సిద్ధాహిశ్వరతా మునే ।
అజ్ఞీక్రయత ఏవాత్ర బ్రహ్మాదీనామపీశ్వరైః ॥ ౧౦॥

మత్స్యకూర్మ వరాహాణాం కుతో న నృహరేరపి ।
 శౌరేస్త్రవిక్రమస్యాపి వైకుణ్ఠస్యాఽచ్యుతస్య చ ॥ ౧౧॥
 ప్రద్యుమ్నస్యాఽనిరుద్ధస్య విష్ణోర్నారాయణస్య చ ।
 శ్వేతద్వీపపతేరిష్ణోః సజ్కర్షణగణేశయోః ॥ ౧౨॥
 హయగ్రీవస్య గోవిందః మాధవామ్బోధిశాయినామ్ ।
 వామనాధోక్షజాదీనాం హృషీకేశామృతేశయోః ॥ ౧౩॥
 హేతువాదకరైర్మనైరన్యథైవోపపద్యతే ।
 ప్రత్యక్షం శ్రుతిసిద్ధం యన్మహత్వం మృతి నాశనమ్ ॥ ౧౪॥
 కిన్తు తేషు న మే ప్రీతిర్నచద్వైషో మృషా నదృక్ ।
 స్వభావ ఏవ నిత్యోయమీదృశో విధిగోచరః ॥ ౧౫॥
 కుతో బ్రహ్మాదిషు ప్రీతిః ఖణ్డితాత్మగుణేషు యత్ ।
 దేవాసూర్యాపరావృత్తైర్దుర్గాదిషు తు కిం పునః ॥ ౧౬॥
 మత్స్యాదిభిరభేదోవా భేదో వాస్తతిరత్యయః ।
 తైస్సైరంశాంశి భావో వా ప్రమాణానుభవేన చ ॥ ౧౭॥
 కిం తైరేకాన్తభావస్య రామభక్తిసుధోదధేః ।
 బ్రహ్మచర్య వ్రతస్యాపి రామే కేలిరతస్య మే ॥ ౧౮॥
 పురాణే క్వచిదంశత్వం రామస్యాపి శ్రుతం చ యత్ ।
 అన్యాభిసన్నికం తత్తు మూలమానవిరోధతః ॥ ౧౯॥
 నహి తేన వినా శూన్యం రామేణ పరమం పదమ్ ।
 లీలాభి వ్యక్తితాత్పర్యాదవతారకృతిశ్రుతే ॥ ౨౦॥
 అవతారిత్వమస్యైవ రామస్యాప్యవతారతా ।
 ఆదిత్యవద్విరోధోఽత్ర న స్వరూపభిదా క్వచిత్ ॥ ౨౧॥
 ఏకస్మిన్నేవ రామే తు కౌశల్యోత్సజ్జలాలితే ।
 సీతాపతౌ మమ ప్రీతిరవిచ్ఛిన్నా స్వభావజా ॥ ౨౨॥
 ఏకాన్తిరామభక్తస్య సన్నిధానే హనుమతః ।
 వక్తుం ప్రవర్తతే వాణీం శ్రోత్రమన్యస్య తూద్యతి ॥ ౨౩॥
 సీతా సమాధికా భార్యా విష్ణోరపి సుదుర్లభా ।

సర్వశృంగారసమ్పన్నా మత్స్యదీనాం తు దుఃశ్రవా ॥ ౨౪॥

పురీ విష్ణోరపి స్థితా నాస్త్యయోధ్యా సమాధికా ।

మత్స్యదీనాం తు యద్వారివనమాత్రనివాసితా ॥ ౨౫॥

నిత్యానిత్యవిభూతిర్యా చక్రనాభీవదృష్యతే ।

సీతాయోధ్యాపతీ రామస్తేభ్యోఽధికతమోఽస్త్యతః ॥ ౨౬॥

సరయ్యా సదృశీమన్యాం నాహం పశ్యామి చాపగామ్ ।

యావై వేదద్రవోద్భూతా రామారామమనోరమా ॥ ౨౭॥

తయోరతిశ్రమం యా తు నాశయస్తీ రతిప్రదా ।

చిత్రవారిజజాతాని దర్శయన్త్యత్పలాని చ ॥ ౨౮॥

పితా దశరథాదన్యో ధన్యో న భువనత్రయే ।

యో వై రామవియోగే తు ప్రాణానపి జిహాసతి ॥ ౨౯॥

కౌశల్యాసదృశీ మాతా న భూతా న భవిష్యతి ।

యా పుత్రభవసమ్భూతై రామం ప్రియసుతం శుభైః ॥ ౩౦॥

నచలక్ష్మణ శత్రుఘ్నభరతైస్సదృశాపరే ।

సమయే భ్రాతృభ్యోగార్థం స్వాన్వాసనోభిగాన్త్యజన్తి చ ॥ ౩౧॥

సాకేతోపవనేభ్యోపి నాధికాని సమాని చ ।

అన్యానినన్దనాదీని వనాని పృథివీదివోః ॥ ౩౨॥

ఏషురామ ప్రియా పద్భ్యాం మాలాకారీవ గచ్ఛతి ।

వైదేహీ విభ్రతీ యేషాం మాలాం పుష్పమయాం నవామ్ ॥ ౩౩॥

సర్వయోషిధ్గుణశ్రేష్ఠాః సర్వాః సాకేతయోషితః ।

త్యజన్త్యాగారకార్యాణి యాస్తద్ధీతకృతోత్సవాః ॥ ౩౪॥

సత్యనామాప్రజా ధన్యా యా రామముఖదర్శనాత్ ।

తుచ్ఛి కుర్వన్తి ముక్త్యాది పురుషార్థం చతుష్టయమ్ ॥ ౩౫॥

వాసో యేషామయోధ్యాయా రోమో మిత్రం సుహృద్గురుః ।

తద్గీతాని ముఖే యేషాం తేభ్యః కిన్న దదౌ విధిః ॥ ౩౬॥

యోపి స్వప్నే వదేద్రామం సమ్భ్రమస్థలనాదిషు ।

తస్య పాదరజో మే తు మూర్ధానమధిరోహతు ॥ ౩౭॥

రామాదన్యం పరం శ్రేష్ఠం యో వే పాణ్డిత్యమాత్రతః ।
 సస్తప్తహృదయస్తస్య జిహ్వాం ఛిన్ద్యామహం మునే ॥ ౩౮॥
 రామం దృష్ట్వాపి యో మూఢ్ో దదృక్షేదపరం శుభమ్ ।
 నీల్యా తస్యాక్షిణీ కోపాదజ్జయేయం కృతాగసః ॥ ౩౯॥
 క్రూరం పశ్యేచ్ఛయోరామం సౌమ్యం వన్ధశతాధికమ్ ।
 రేణుకామ్ముష్టి మస్యాపి క్షిపామ్యక్షి దురాత్మనః ॥ ౪౦॥
 యస్తు రామం న పశ్యేత యం చ రామో న పశ్యతి ।
 గర్హితః సర్వలోకేషు పతితః పాపజీవనః ॥ ౪౧॥
 న మే రామో న తస్యాహమితి యస్య దృఢ్ో మతిః ।
 స మ్లేఙ్కో నాపరో లోకేర్భూమేర్భూరో మహత్తరః ॥ ౪౨॥
 రామప్రీత్యైవ సర్వేషు ప్రీతిసిద్ధిః సురేష్వపి ।
 మత్స్యాదిష్వవతారేషు గోపాలగుణగౌరవాత్ ॥ ౪౩॥
 యావద్రామేరతిర్యేషాం న స్యాద్గౌరవశాలినామ్ ।
 తావత్తేషాం తు వైఫల్యమర్చనస్తవనాదిషు ॥ ౪౪॥
 ద్వైపత్యలోకనాథోసౌ శ్వానం దృష్ట్వా ప్రకుప్యతే ।
 ఏకపత్యం తతో విద్వానాశ్రిత్య శరణం వ్రజేత్ ॥ ౪౫॥
 తస్య లోకప్రధానస్య ప్రకోపాత్ప్రభవన్తి కిమ్ ।
 ఊద్రా దేవాః ఫలం దాతుమిన్ద్రాయాః కర్మయోనయః ॥ ౪౬॥
 హిసైః సౌమ్యం తు రామస్య దత్తం పాపవిమోహితైః ।
 ఆత్మానర్థోపచారాయ తత్స్యాద్ధాలాహలం యథా ॥ ౪౭॥
 మధురే భోజనేషుంసోవిషవద్భోజనే మలమ్ ।
 మలం స్యాదన్యదేవానాం నేవనం ఫల వాఙ్మయా ॥ ౪౮॥
 తస్మాదనన్యనేపీ సన్సర్వకామపరాజ్ముఖః ।
 జితేంద్రియమనఃకాయోరామం ధ్యామేదనన్యధీః ॥ ౪౯॥
 ఆత్ర నాన్యోఽధికారీ స్యాద్రామరామాశ్రయే రసే ।
 ఉక్త లక్షణ ఏవ స్యాన్నిన్దా మత్సరవర్జితః ॥ ౫౦॥
 న నారీ పురుషో నాపి న షణ్డో న చ పణ్డితః ।

న మూర్ఖో న చ మధ్యస్థో న శూద్రో న ద్విజోపి నన్ ॥ ౫౩ ॥

కిం త్వప్రాకృతమేవ స్వం దేహన్ద్రియవిలక్షణమ్ ।

అనుసన్ధాయ సన్ధ్యాద్రామ కేలిమనోబుధః ॥ ౫౪ ॥

త్వాం చ మాం చ నమస్కృత్య విశ్వక్సేనం గణేశ్వరమ్ ।

గురూనప్యమలప్రాజ్ఞాన్ధ్యాద్రామం రహస్థితః ॥ ౫౫ ॥

రామం ప్రణమ్య సీతాం చ సఖీస్తస్యా మహత్తరాః ।

అయోధ్యాం సరయాం చాపి వనాన్యపవనాని చ ॥ ౫౬ ॥

మత్తనాగేన్ద్రరూపం తం యక్షరాజం ప్రణమ్య చ ।

క్షీరసాగరతీరస్థం శివం గౌరీం గణాధిపమ్ ॥ ౫౭ ॥

ధ్యాయేచ్ఛుక్తోరసంసక్తం కామరూపం కలాశ్రయమ్ ।

సీతాదిశ్రీసహస్రాణాం వృన్దమధ్యే విహారిణమ్ ॥ ౫౮ ॥

షోడశాబ్జవయోరూపం మహాముగ్ధ మనోహరమ్ ।

చఞ్చలం శీలసమ్మన్నం గమ్భీరం చతురం పునః ॥ ౫౯ ॥

దేవ్యా సమృద్ధితో హ్యేవం సీతయామృతశీతయా ।

సమూహైశ్చ సఖీనాం తు ప్రణున్ననూనశీలయా ॥ ౬౦ ॥

॥ ఇతి నారదపాఞ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం రామరహస్యే పఞ్చమపటలే

రామధ్యాన ప్రకాశనోనామ చతుర్థోఽధ్యాయః ౪ ॥

౫. అథ పఞ్చమోఽధ్యాయః ।

పార్వత్యువాచ-

కథం సమృద్ధితో దేవ్యా దేవో దాశరథిః పతే ।

కేన వా హేతునా కిం వా చకార చతురోత్తరః ॥ ౧ ॥

శ్రీశివ ఉవాచ-

అగస్త్యశ్రోతరి ప్రీత్యా సీతావాక్యాని మారుతిః ।

ప్రసన్నహృదయః ప్రోచే భక్త్యా స్వాదసముద్యతః ॥ ౨ ॥

యావన్తి మానుషే లోకే సుఖాని సమ్భవన్తి చ ।

నిరవద్యాని సర్వాణి తాని భుక్తాని తే మయా ॥ ౩ ॥

స్వప్నే భ్రమేపి వా దుఃఖం నాన్యభూవం భువః సుతా ।

ప్రాప్య ప్రాణపతిం హిత్యా దయమానమనోరమమ్ ॥ ౪॥

దుర్లభం యన్మనుష్యాణాం దేవానామపి యత్సుఖమ్ ।

తత్సుఖం దేహి మే కాంత నితాంతసుభగప్రియ ॥ ౫॥

రూపమేతాః ప్రసంశన్తి స్త్రియః పుంసోఖిలాః స్వతః ।

న విద్యా న కులం నాపి దాక్ష్యం శౌర్యం పరాక్రమమ్ ॥ ౬॥

రూప సౌందర్య మాధుర్య చాతుర్య స్థిరతాదయః ।

సౌకుమార్యం చ సౌగంధ్యం త్వయి సర్వే గుణాః స్ఫుటాః ॥ ౭॥

చకవర్తి కులోత్తంసో హంసచిన్తదుకూలవాన్ ।

విద్యావినయసమృన్నః శౌర్యవీర్యపరాక్రమీ ॥ ౮॥

గంధర్వశాస్త్రనిపుణః కామశాస్త్రవిశారదః ।

వదాన్యో దర్శనీయశ్చ నిత్యః స్వాధీనయావనః ॥ ౯॥

కలాసు కుశలోఽక్లేశస్వభావః స్మితభాషణః ।

కోమలః పేశలః సాధువత్సలోఽకశ్మలాశయః ॥ ౧౦॥

కౌశలేశసుతః శ్రీమాన్ కౌశల్యేయో గుణామ్బుధిః ।

నాన్యోస్తి త్రిషులోకేషు సర్వభూతహితే రతః ॥ ౧౧॥

పద్మపత్రవిశాలాక్షః పీనవక్షా మహాభుజః ।

నానాఽనన్దసన్దోహః సన్నివేషసువేశధృక్ ॥ ౧౨॥

సర్వ ఏవోపయుక్తాస్తే గుణాః సర్వత్ర సర్వదా ।

నార్థవాక్యం భవేదేషాం సర్వ లోకహితప్రియాః ॥ ౧౩॥

తథాపి దైహికా ఏవ గుణాః లోకవిలక్షణాః ।

తవానంతసుఖస్యాఽపి సౌఖ్యసమ్మత్తిహేతవః ॥ ౧౪॥

శృంగారే చ నిదానాని మధ్యోత్తరవిభావుకాః ।

నారీమాత్రప్రియాః పుంసాం దృష్టిచిత్తాపహారిణః ॥ ౧౫॥

యద్దృష్టం యచ్ఛృతం భుక్తం పీతం చ నితరాన్తు తత్ ।

వైరస్యాయ భవేదారాన్మన్వాన్వేషీ యతోయతః ॥ ౧౬॥

త్వం తు నైవ తథా భూతో విభద్వైభవముత్తమమ్ ।

నిత్యనవ్యః సదా భవ్యో దృష్టో భుక్తః శ్రుతోఽప్యతః ॥ ౧౭॥

పూర్ణభాగ్యస్య తే గేహేనస్తభూతిరతః పరమ్ ।
 సహస్రైర్గురునారీణాం పౌరస్త్రీణాం చ మానద ॥ ౧౮॥
 సహస్రైర్గుహదాసీనాం కార్యాణాం చ సహస్రకైః ।
 ద్రష్టుం సమాఖ్యశితుం చేత న శక్యోసి నిశాస్వపి ॥ ౧౯॥
 తస్మాదేకాంతవాసేన నిత్యోజ్వలపరేణ చ ।
 యోగ్యస్త్రీపరివారేణ భవితవ్యం త్వయా ప్రియ ॥ ౨౦॥
 ఆసామపి మనాన్యేవం యోషితాం తవ సున్దర ।
 ఏకాన్తే రస్తుకామానాం జ్ఞాతుమర్హసిసువ్రత ॥ ౨౧॥
 రాజ్యమిష్టైవ తే కుర్వన్ ప్రజాపాల్యం కరోతి హి ।
 న తే భారో భవేత్సోపి కీడాకాలో వుభుక్షతః ॥ ౨౨॥
 వమాశ్వర ఇవ ప్రాణః పితుస్త్యం సుఖభుక్ సదా ।
 న నిషిధ్యేద్వనే క్రీడాం యూనాం యద్వికృతిం విదన్ ॥ ౨౩॥
 జీవత్పితృక ఏవేహ న రామారామభుగ్వది ।
 మృతే తస్మిన్నసౌ నాకే నిరయేన భవిష్యతి ॥ ౨౪॥
 ఇతి ప్రియాః ప్రియావాచః శ్రుత్వోవాచ ప్రియః ప్రియామ్ ।
 దేవి చిత్తే మమాప్యేవం వర్తతే యత్త్వతోడితమ్ ॥ ౨౫॥
 గృహేషు గృహకృత్యానామానన్త్యాధృహమేధినామ్ ।
 క్వావకాశః సుఖం భోక్తుం వీచిస్థానామివామ్బుధేః ॥ ౨౬॥
 లోకికా వైదికా ధర్మా ఉక్తా యే గృహవాసినామ్ ।
 త్యాగే తేషాం తు పాతిత్యం సిద్ధౌ కామవిరోధితా ॥ ౨౭॥
 తస్మాదారామవాసేన కామాన్కామమనోగతాన్ ।
 రసజ్ఞయా త్వయా భోజ్యే ప్రియయా శాశ్వతీః సమాః ॥ ౨౮॥
 వనవాసీతి తేనేమే లోకాస్త్యాం కథయన్తు చ ।
 తేనైవ జనసంవాధో నివర్తేత యతస్తతః ॥ ౨౯॥
 మాతా పితా సుహృద్ బ్రాతా పుత్రశ్చ యః సఖాస్వసా ।
 స్వస్నేయః శ్వసురః శ్వస్త్రిః సహాయాః మిత్రవాం ధవాః ॥ ౩౦॥
 ధర్మార్థసాధ కాహ్యేతే న కామబలవర్ధనః ।

భార్యైకా తు తథాభూతా కామానందవివర్ధినీ ॥ ౩౧॥

జీవనే మరణే యా హి భర్తారమనుగచ్ఛతి ।

తస్యా అన్యో న వై బంధుః పత్న్యరాపద్వినాశనాత్ ॥ ౩౨॥

ఔపపత్యే సుఖాభాసే పరలోకవిరోధిని ।

సజ్జన్తే సజ్జనా నైవ సర్వ లోకహితైషిణః ॥ ౩౩॥

భార్యైకైవ గతిస్తేషాం సంతానానందకారిణామ్ ।

సహి జారజవంశోత్ర విద్యద్భిస్తు ప్రశస్యతే ॥ ౩౪॥

జారసేవాకులస్త్రిణాం కులధర్మవిలోపినీ ।

స్త్రియా సర్వాత్మనా త్యాజ్యో జారస్తస్మాదఘౌఘకృత్ ॥ ౩౫॥

అహం త్వత్సదృశీమన్యాం న పశ్యామి మహితలే ।

ఏకపత్నివ్రతం తస్మాద్భువి ప్రథితమాదితః ॥ ౩౬॥

త్వం తు లోకోత్తరాకారామృతాచారామృతైషిణీ ।

రూపశీలత్రయోవిత్తకలాభిరనుగామినీ ॥ ౩౭॥

కిన్న త్వామనువర్తేయం చిత్రరూపప్రదర్శినీమ్ ।

నిత్యానుకూల సంసర్గాత్స్వభావామపి మైథిలి ॥ ౩౮॥

యూనో మనః స్త్రియామేవ రాగాదేవ ప్రవర్తతే ।

రూపస్వభావసేవాభిః కుతో న త్వయి మన్మనః ॥ ౩౯॥

న త్వాదృశీ పూర్ణభాగ్యా మాదృశో న మహితలే ।

యత్నాత్తు లభ్యతే పుంసాం పూర్ణానందప్రవర్తినీ ॥ ౪౦॥

ఇతి ప్రియాం ప్రియాం వార్తా కృత్వా లోకపతేఃసుతః ।

స్వతస్త్వః సర్వకృత్యేషు జగామ స్వవనాని సః ॥ ౪౧॥

అశోకవనికాస్తేషు ప్రావిశత్సహ సీతయా ।

అత్యేతి కల్పకల్పార్థి ప్రేయస్యాహ్లాదనక్రమైః ॥ ౪౨॥

దుఃప్రవేశా జనానాం సా దేవానామపి వాటికా ।

రామస్య పురుషేంద్రస్య సమ్భాగారమ్భకారణాత్ ॥ ౪౩॥

వైతాదృశీ సురేంద్రస్య నాగేంద్రవరుణస్య చ ।

న కువేరస్య నాన్యేషాం దేవానాం రతివాటికా ॥ ౪౪॥

న నాగానాం న దైత్యానాం న చ దానవరక్షసామ్ ।
 తత్తుల్యా వనికా విష్ణోర్వైకుణ్ఠేపి న విద్యతే ॥ ౪౫॥
 దుఃఖైక భాజనానాం తు మనుష్యాణాం కుతస్తరామ్ ।
 యస్యాఃస్మరణ మాత్రేణ నృణూణాం శోకో వినశ్యతి ॥ ౪౬॥
 మత్తనాగేంద్రరూపేణ పుణ్యలోకవినాయకః ।
 ఆదేశాద్రామచంద్రస్య తాం రక్షతి స యక్షరాట్ ॥ ౪౭॥
 విస్తీర్ణా సరయూతీరే నీరనీరజశోభితా ।
 మత్తకోకిలసజ్జుష్టా హంససారసనాదితా ॥ ౪౮॥
 మత్తాలికులగుఞ్జారోశ్రోత్రానన్దమదోత్సవా ।
 మయూరారావనృత్యాద్యైః కామశాలేవ శోభతే ॥ ౪౯॥
 నిర్వైరమృగశావాద్యైర్వాల్క్రీడాస్థలీవ సా ।
 సారికా శుకదాత్యూహప్రముఖైర్వహు పక్షిభిః ॥ ౫౦॥
 విహారాగారవన్యాఢ్యశాలావచ్చ వినాదితా ।
 ప్రవన్మధుమరన్దాద్యైర్వానశాలేవ పిచ్ఛిలా ॥ ౫౧॥
 ప్రకాశైః పుష్పజాతీనాం రాకేవాసౌ దివానిశమ్ ।
 పరాగపటలైర్వోష్ణమ వితానవరశీతలా ॥ ౫౨॥
 చలత్పల్లవవల్లీభిర్నృత్యశాలేవశోభితా ।
 ఫలైర్నానావిధైః స్వర్గముక్తిభూమిరివాస్థితా ॥ ౫౩॥
 తమాలాకులవీధీభిర్ద్దివనేపికుహూరివ ।
 జపాచమ్పకపుష్పాద్యైర్వక్తానన్దేవ శోభతే ॥ ౫౪॥
 ఇష్టకోపలరత్నాద్యైర్వహుమధ్యమహీతలా ।
 జలయన్త్రప్రణాలీభిః ప్రావిడివ విభావితా ॥ ౫౫॥
 నానానిలయలాలిత్య హృది కుణ్డవికల్పితా ।
 వల్లీజాలపరిచ్ఛిన్నా ముక్తకేశేవ భామినీ ॥ ౫౬॥
 నానాగహ్వరగమ్భీరా నానార్థేవ సువిస్తృతా ।
 నానా మహీరుహారోహా విష్ణోర్భక్తిరీవ స్థితా ॥ ౫౭॥
 నానా శాద్వలసంఘ్నిన్నా నభినేవ మహీవ సా ।
 ప్రఫుల్లానేకకుముదో శారదీద్యౌరివోద్యతా ॥ ౫౮॥

మాయేవ శంవరస్వైషా కాలనేమేరివాయతా ।

ఐన్ద్రజాలికరాజస్య విశ్వకర్తుర్మయస్య వా ॥ ౫౯ ॥

గన్ధర్వశావరాదీనాం మాయామయమహీరుహైః ।

వాటికా రామచన్ద్రస్య త్రిలోక్యాం ప్రథితా మునే ॥ ౬౦ ॥

హిమాద్రిమృగపక్ష్యాదికృతాస్తరణచిత్రితా ।

క్వచిత్క్వచిత్ప్రదేశే సా సీతాహేతోరితి శ్రుతే ॥ ౬౧ ॥

॥ ఇతి నారదపాఞ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పఞ్చమపటలే

రామరహస్యే అశోకవనికా ప్రవేశ తద్గుణ ప్రకాశనో నామ పఞ్చమోఽధ్యాయః ౫ ॥

౬. అథ షష్ఠోఽధ్యాయః ।

శివ ఉవాచ-

హనుమాన్ ముని హంసాయ రాజహంససుతస్య తామ్ ।

రామస్యవత్తుమారేభే వనకేలిమలౌకికీమ్ ॥ ౧ ॥

శ్రీహనుమానువాచ-

ప్రవిశ్యచాస్థితం రామమశోకవనికాం ప్రియాః ।

యోషితోఽన్యవిశన్నైకా రూపయావన శోభనాః ॥ ౨ ॥

యోగినాం సిద్ధయస్తజ్ఞాః సిద్ధం యోగదశా ఇవ ।

యోగిన్యస్తా ప్రవీణాశ్చ సగ్గీతాదివిశారదాః ॥ ౩ ॥

మహార్థా ప్రమదా నార్యో దివ్యాంవరవిభూషణాః ।

ముగ్ధా సిద్ధాశ్చ సస్నిగ్ధా రాజన్యాః ప్రమదోత్తమాః ॥ ౪ ॥

వైశ్యాః శూద్రాశ్చ శుచయస్తపోఽభ్యాసతపోదితాః ।

యోగ్యా ఏవ భవన్త్యస్థ సాకాక్షా ధైవకన్యకాః ॥ ౫ ॥

నిసర్గసున్దరోఽప్యస్య మధురః పేశలః స్వతః ।

తత్రాసీద్యోషితాం మధ్యే జగన్మోహనమోహనః ॥ ౬ ॥

సీతాప్యాస తథా రూపారూపి రాజమనః ప్రియా ।

ఆశ్వినేనరసీవైషా పక్షిపద్మాది శోభినీ ॥ ౭ ॥

ఆహ్లాదినీ తు దమృతోరశోకవనికైవసా ।

తస్యాం చ దమ్పతీ ఏవం నేత్రోత్సవతయా స్థితౌ ॥ ౮॥
 ఏకనేత్రం తయోరాసీన్మిథోరూపవశీకృతమ్ ।
 వనశ్రియా హృతం చాన్యద్విరోధోపి తయోరభృత్ ॥ ౯॥
 మజ్జోరకిజ్జిణీక్వాణే శ్రోత్రమాసీత్తయోర్మిథః ।
 ఆరేభే భృగ్జజాతీనాం శ్రోత్రమన్యచ్ఛ సుస్థిరమ్ ॥ ౧౦॥
 భృగ్జరావస్తిరోధత్తేద్ గీతవాదిత్రఘోషణమ్ ।
 మజ్జోరనూపురారావైః రామాణాం సతిరోహితమ్ ॥ ౧౧॥
 రామాణాం కోకిలానాఞ్చ భూమిభూమిరుహాశ్రయా ।
 జ్ఞాతాని తు కులాన్యసన్నాన్య ఏషాం భిదా విదౌ ॥ ౧౨॥
 హరిద్వర్ణాపి సా భూమిఃశాద్వలైరుపరిస్థితైః ।
 రక్తా పాదతలచ్ఛాయా సజ్జాదాస తు యోషితామ్ ॥ ౧౩॥
 తత్ర రామః ప్రియైర్వాక్యైరామామాహ్లాదః యచ్ఛనైః ।
 వనికాం దర్శయామాస సింహగామీభగామినీమ్ ॥ ౧౪॥
 సర్వరక్తమివాభాతి పశ్యతో మే తవాధరమ్ ।
 జవాదిసుతరాం సీతే రక్తం తన్మే మనస్తస్యై ॥ ౧౫॥
 విల్వం ప్రియతరం మహ్యామానాదికఫలేష్వపి ।
 తవ స్తనతులాం లేశం యద్విభర్తి యశస్విని ॥ ౧౬॥
 హస్తం మృగాన్న జాయేత మనో మే మిథిలోద్భవే ।
 తేషు త్వన్నేత్రసాదృశ్యం కిఞ్చిద్భావయతో వనే ॥ ౧౭॥
 దేవి వింవాధరాయాస్తే స్మృతేస్తు మమ యుజ్యతే ।
 యదా స్వాదయతో ద్రాక్షాః పక్వాః సద్య ఉపాహృతాః ॥ ౧౮॥
 కాన్తిగన్ధిలవామోగాదజ్ఞానాం తవ జానకి ।
 కేతకీ కేతకీత్యేవ ఖ్యాతిం జాతా సకణ్ఠికా ॥ ౧౯॥
 మయాపి భ్రమరేణైవ త్యక్తశ్చమ్పక ఉద్రజాః ।
 తవాఙ్కాన్తిగన్ధానామనుగ్రాణాం నిషేవనాత్ ॥ ౨౦॥
 అగ్నేష్టం గర్భభూతాసి జాతరూపం తు తస్య త్విద్ ।
 కథమజ్ఞోపమానం స్యాద్ధౌరాక్షీ తవ జానకి ॥ ౨౧॥

భవదాయతనత్వాజ్ఞీకమలేషు తపస్విసి ।
 మహాత్వం న స్వతస్తేషు పద్మమాలిని భూసుతే ॥ ౨౨॥
 తారుణ్యమార్దవం నాపి పల్లవేషు నవేష్వపి ।
 కిన్తు తే పదయోరేవ తదేవ ద్వయమజ్గనే ॥ ౨౩॥
 రుషాక్షామశరీరత్వాన్మధ్యం సింహస్య యత్కృశమ్ ।
 వైతి మధ్యేన తే తౌల్యం స్వభాదణునా ప్రియే ॥ ౨౪॥
 వేణీం విరోక్య తే తాపో యః పాపస్య విజాయతే ।
 హాలాహలన్తు నాగస్య స ఏవాన్తకసన్నిభమ్ ॥ ౨౫॥
 మణిం వేణీముఖే దృష్ట్వా నాగోపి విదధే మణిమ్ ।
 తథాత్వే భీషయన్నేష సర్వైరపి నిహన్యతే ॥ ౨౬॥
 గుణాధిక్యవతీ ద్వైష్ట్యాత్ప్రేయసీ స్యాత్కలజ్జితః ।
 త్వద్వక్త్రస్య గుణేర్ధ్యాయాశ్చన్ద్రవద్విగుణోజనః ॥ ౨౭॥
 తవోరూగుణపుష్కల్యాదీక్షితాత్మైదలీగతా ।
 నిః సారత్వం జగద్భూతం సారభూతే జలాశ్రయాః ॥ ౨౮॥
 శ్రోణీ తే సౌఖ్యసౌధస్య నిఃశ్రేణీ మమ శోభనే ।
 యత్ర స్థితస్య మే స్వర్గో భూమేర్గత ఇవేయతే ॥ ౨౯॥
 దక్షిణస్తే భుజో ముక్తిర్ముక్తిర్వామోపి వామదృక్ ।
 తయోరన్తర్గతస్యాథ కిం మే దుర్లభముత్తమమ్ ॥ ౩౦॥
 వల్యః పుష్పముచో భీరు నిత్యం త్వామనుకుర్వతే ।
 వాపదూకాం ప్రసక్తే తు నానావాదమరుత్సు చ ॥ ౩౧॥
 యా విద్రుమలతా యుక్తా విముక్తాలతికాశ్చ తాః ।
 పద్మరాగలసన్ముక్తాం ముక్తాత్వామనుసంశ్రితా ॥ ౩౨॥
 యే యే తే స్మారకా వృత్తా తే తేఽతీవ స్రియా మమ ।
 యథాఽయం దాడిమః సుభ్రు సుదత్వాన్తవ భూమిభూః ॥ ౩౩॥
 సీతే తే గుణమాత్రాయా యోగాద్యోగ్యా భవన్త్యమి ।
 మీనా మృగా ఖగా వాపి లతా వా వనితాపశుః ॥ ౩౪॥
 యథాయం గజరాజః శ్రీరాజ్ఞాం భూతివిభూషణః ।
 గత్యా తే స్వీకృతో లేశాన్మైథిలేశసుతే యతః ॥ ౩౫॥

చందనాచలసమృద్ధి వాయుః సర్వస్తుతోష్యసౌ ।
 న తే శ్వాసానిలేనాత్ర తులామాయాన్మునిస్తుతే ॥ ౩౬॥
 కర్పూరః కరభోరు త్వద్ధాసత్రాసాదివాతురః ।
 ఉడ్డీయతే కృతాభీతి రప్యతీవ శుచిస్మితే ॥ ౩౭॥
 సోఽనుభవితుమేవాహం జానామ్యుక్తచయం తవ ।
 న వా వర్ణయితుం సీతే జానే జాతు జనేడితే ॥ ౩౮॥
 అన్యోన్యం తౌ చ సన్యస్య పీనయోరంశయోర్భుజే ।
 చేరతుర్వనరాజీషకామినౌ ద్వౌ తతః పరమ్ ॥ ౩౯॥
 కోకిలా సారసౌహంసౌ దాత్యూహో భ్రమరౌ శుకౌ ।
 సారికో ఖజ్జనౌ మీనౌ కోకౌ పారావతౌ యథా ॥ ౪౦॥
 తథా తౌ సరసౌ వైరమధుపానమదోద్ధతౌ ।
 నివిడాశే వనే తస్మిన్విధ్యాం వీధ్యాం విజర్హతుః ॥ ౪౧॥
 దృశ్యతే న యదా క్వాపి రామో రామామనోహరః ।
 నికుఞ్జేన నిలీయైవ కిం హి కుర్యాదితి ప్రియా ॥ ౪౨॥
 తదా నాథేతి వాదిన్యాం ప్రేయస్యాం ప్రణయీ పునః ।
 అయమస్మి పురస్తేహమితియాత్యపరోక్షతామ్ ॥ ౪౩॥
 ప్రయస్యాపి న తే నాసౌ దృశ్యతే యది రుద్యతే ।
 భిద్యతే హృదయం తర్హి ప్రత్యక్షాశు తతోఽభవత్ ॥ ౪౪॥
 గృహిత్యా చ తరోః శాఖే తోలయంతౌ తనూ నిజే ।
 పుష్పాణిపాతయంతౌ తౌ ప్రేయసౌ శిరసా మిథః ॥ ౪౫॥
 సహస్యం నేత్రయోర్లాస్యం కటాక్షైరిహ తేనతుః ।
 ముగ్ధత్వాన్మధుమత్తత్వాత్కామిత్యాచృ వ్యపత్రపౌ ॥ ౪౬॥
 కర్ణోత్తం సాన్మృకుర్వన్తే కర్ణికారైశ్చ తౌ మిథః ।
 పూరయంతౌ చ సత్పుష్పైర్వక్రస్నిగ్ధాసితాన్కచాన్ ॥ ౪౭॥
 మాలే నిర్మాయ పుష్పైస్తౌ ధారయంతౌ మిథః ప్రియో ।
 రేమతుః పుష్పశ్యామ్యాం లతాగేహే గురుస్మరౌ ॥ ౪౮॥

ఉన్నమయ్య ప్రియాం మధ్యే హస్తాగమ్యే ఫలాదికే ।
 గ్రాహయన్తాస్యకృన్మోక్షమిచ్ఛతి న తాం లతామ్ ॥ ౪౬॥
 శ్రమస్వేదముఖీం బాలాం ప్రేయసీం సదయోదధిః ।
 పౌష్యేణ వ్యజనేనాసౌ వీ జయన్తసతి ప్రియః ॥ ౪౭॥
 మన్దం మన్దం చలత్యగ్రే వ్యూహన్మాఖా లతా అపి ।
 లతాజాలప్రసక్తాం తాం మోచయంశ్చ హసత్యసౌ ॥ ౪౮॥
 పుష్పైర్వృత్తైః ప్రియా శుష్కైర్విధృద్ధపాదా భవేత్తతః ।
 శోధయన్పద్మం తస్యాః పాదౌ చ స్పృశతి ప్రియః ॥ ౪౯॥
 నామధ్యేయాని వృక్షాణామేకైకస్య చ పృచ్ఛతి ।
 ప్రియా తస్యై ప్రియస్తాని కథయన్నతి వర్తతే ॥ ౫౦॥
 వహత్యారోప్యపృష్టేన వనవీధీప్రదర్శకః ।
 మృదీప్సం మృదుః మృదుః ప్రేయాన్వన్తేన భూరుహ ప్రియామ్ ॥ ౫౧॥
 మాలతీపుష్పమాలాతు ఖేదయేదతిథారణే ।
 తతోమృదులమప్యేనం నాసౌ సీతా లఘ్వియసీ ॥ ౫౨॥
 ఉపవిశ్య చ శాఖాయాః శాద్వలే చ శిలాతలే ।
 ప్రియాఙ్క్యే చ ప్రియాలంవ్య కరం పత్యుశ్చ గచ్ఛతి ॥ ౫౩॥
 భీతా భ్రమరసఙ్ఖారాత్పితామృరసమావృతా ।
 ఆశ్లిష్య మైథిలీ బాలా కాన్తం గచ్ఛతి కాననమ్ ॥ ౫౪॥
 భీషితావానరేణోహరోషితా చ ప్రియా సతీ ।
 సా తం నిఃసారయామాస కాన్తం చాలిజ్య కాననాత్ ॥ ౫౫॥
 సీతా న కోకిలా శాఖా సీతా సన్నాపి మోహితా ।
 అన్మదీయేతి సీతాయా వాణ్యా పఠతి వై శుకః ॥ ౫౬॥
 యత్ర యత్ర వనే సీతా శావలాలనగర్ధినీ ।
 తత్ర తత్ర మృగా మృగ్యాః శావా అప్యనుదుద్రువుః ॥ ౫౭॥
 అనుపస్థితదాసీకాం సీతాం కాననదేవతాః ।
 పరిచేరుః ప్రియైర్వాక్యైర్మత్తైర్మత్తైశ్చ లోచనైః ॥ ౫౮॥
 పుష్పపల్లవసభిన్నశాఖాస్వీయాం సమాహితా ।
 ఇన్ద్రాణీం మోహయామాస దేవోద్యానవిహారిణీమ్ ॥ ౫౯॥

వామావామపురః పృష్ఠా సన్నాసన్నైవ జానకీ ।
 మోహయన్తి వనే దృష్టా కాన్తేనాపి చలా చలా ॥ ౬౩ ॥
 సచ్చరన్తి వనే సీతా లీలానిర్దురనాదినీ ।
 సౌదామినీం స్వయాకాన్త్యా మోహయామాస భామినీ ॥ ౬౪ ॥
 నృత్యన్తం శిఖినం దృష్ట్వా నర్తయన్తిం ప్రియం స్వయమ్ ।
 అనుచక్రే మయూరీం సా బాలా లీలానుజీవినీ ॥ ౬౫ ॥
 గృహీతకమలాదోర్భాగం సా సీతారణ్యవాసినీమ్ ।
 సముద్రమథనోద్భూతాం లక్ష్మీం దేవీం జిగీషయా ॥ ౬౬ ॥
 హంసీశ్చ సారసీశ్చైవ రమమాణాః ప్రియైః సహ ।
 కాన్తానుమోదితా సీతాఽప్యన్వధావజిగృక్షయా ॥ ౬౭ ॥
 వ్యాజనిద్రౌ చ సుప్తౌ తౌ కయాప్యాల్యా ప్రబోధితౌ ।
 ప్రకుప్య సహసా తస్యై హసన్తౌ తౌ ప్రసేదతుః ॥ ౬౮ ॥
 దూరోఽష్టత సఖీ యూథౌ లీలార్థకృతవిగ్రహౌ ।
 సీతారామౌ వనేఽవ్యేవ విహరన్తౌ సదా స్థితౌ ॥ ౬౯ ॥
 కిం చిద్ధాస్యాయ చ ప్రేయాన్ సుప్తః కుజ్జోఽరుణాం శుకః ।
 నిఃససార శనైస్తస్మాదజ్ఞాతప్రియయాంశుకాత్ ॥ ౭౦ ॥
 కస్యాశ్చిద్రూపమాస్థాయ బాలాయాః ప్రియ ఏవ సః ।
 చిన్వన్సుష్పాణి సన్మేర ఆజగామ ప్రియాన్తికే ॥ ౭౧ ॥
 ॥ ఇతి నారదపాశ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పంచమపటలే
 రామరాసే వనప్రదర్శన ప్రకాశనో నామ షష్ఠోఽధ్యాయః ౬ ॥

౭. అథ సప్తమోఽధ్యాయః ।

గౌర్య్యువాచ-
 ఇయం భగవతస్తస్య లీలా రామస్య సున్దరీ ।
 పూర్వం త్వయా కుతో నోక్తా శ్రుతౌ రామాయణస్య చ ॥ ౧ ॥
 శ్రీశివ ఉవాచ-
 ఈదృశీ గోప్యతే లీలా సదా మునిజన్తైర్జనైః ।

అర్థకామపరః సర్వో నాస్య భక్తిధనో యతః ॥ ౨॥
 అత్ర కేవలభక్తస్య నాన్యేషామధికారితా ।
 ఐశ్వర్య శ్రవణే తేషాం భక్తస్యాభయయోగ్యతా ॥ ౩॥
 ఐశ్వర్యశ్రవణే తస్య భక్తిః పూర్వం త్వపేక్షితా ।
 మాధుర్యశ్రవణే త్వద్య పూర్ణాపత్తి విలోక్యతే ॥ ౪॥
 పూర్వైశ్వర్యబుధస్యాపి మాధుర్యశ్రవణం వినా ।
 భక్తిర్నజాయతే పూర్ణా శుష్కజ్ఞానం తు నిష్ఫలమ్ ॥ ౫॥
 అత్యర్థప్రియరామస్య నిష్కామస్య చ గౌరిసా ।
 రామః సీతాప్రియోపి స్యాదత్యర్థప్రియసజ్జనః ॥ ౬॥
 అగస్త్యో జ్ఞానభక్తిభ్యామధికారద్వయాన్వితః ।
 హనూమాన్కేవలో భక్తో మాధుర్యచరితాశ్రయః ॥ ౭॥
 సర్వాధికారితా లోకే రామాయణకథా శ్రుతౌ ।
 తత్ర సజ్ఞాతశుద్ధీనామత్ర స్యాదధికారితా ॥ ౮॥
 రామాయణస్య కృతస్నుస్య వక్తౌ తు భగవాన్స్వయమ్ ।
 బ్రహ్మ చతుర్ముఖశాచన్యే తస్యోచ్ఛిష్ట భుజఃప్రియే ॥ ౯॥
 అనంతత్వేపి కోట్యానాం శతేనాస్య ప్రపంచనమ్ ।
 రామాయణస్య బుధ్యర్థం కృతం తేన విజానతా ॥ ౧౦॥
 తథేహ వాఙ్మయం సర్వం నిమగ్నం గగనే యథా ।
 అమృతమాత్రం యథా సిన్ధౌ దేవ మాత్రం యథా హరౌ ॥ ౧౧॥
 అర్థమాత్రం యథా భూమౌ మస్త్రమాత్రం యథా శ్రుతౌ ।
 నామమాత్రం తథా నామ్ని రామేతి విదితే విభౌ ॥ ౧౨॥
 యథా సర్వః ప్రపంచోచయం ప్రకృతౌ వికృతైః కృతః ।
 సహి దేవోపి చ శక్నోతి శ్రోతుం రామాయణం సమమ్ ॥ ౧౩॥
 ఏకదేశేన సర్వోపి ప్రపంచః క్రియతే విభోః ।
 విశిష్టం చరితం తస్య పృష్టం యన్మునిభూభుజా ॥ ౧౪॥
 అజ్ఞానానన్దనస్తస్మై జగాదగదతాం వరః ।
 ప్రియా పాదామ్బుజే స్పృష్టా సోవాచ ప్రియరూపిణీ ॥ ౧౫॥

చిరాత్ ప్రాణేశ్వరః సోఽయం సుప్తో రాజ్ఞ ప్రబోధ్యతామ్ ।
 ఇత్యుక్తా జానకీ దేవీ తయేమాం ప్రతి వక్తీ సా ॥ ౧౬ ॥
 శ్రాన్తో వనవిహారేణ నేత్రహారేణ భూరిణా ।
 సుకుమారతరః సుప్తో నిద్రాయాం చ కథింశ్చన ॥ ౧౭ ॥
 ప్రాణేప్పితః కథం సోయం మయాద్య ప్రతిబోధ్యతామ్ ।
 ఉన్నిద్రః స వికుప్యేన్ మే చక్రవర్తిసుతః ప్రియః ॥ ౧౮ ॥
 నష్టశ్రాన్తిర్గతాలస్యః స్వయమేవ ప్రబుధ్యతే ।
 ఆలీ సా సీతయేత్యుక్తా వీణావాణీమువాచతామ్ ॥ ౧౯ ॥
 దేవిత్వదాజ్ఞయా దేవం సన్ధ్యాకాల ఉపసితే ।
 ఏనం ప్రబోధయామ్యేవగీతైర్వీణాదివాదనైః ॥ ౨౦ ॥
 ప్రబుద్ధోపి న కుప్యేద్ధి స్వాయుష్కామో యువా సుఖీ ।
 ఇతి బాలాభిరాలీభిరీతేషు మధురేష్వపి ॥ ౨౧ ॥
 ప్రవృత్తేషు జజాగార నాసీత్తత్ర న నాయకః ।
 యదా ముగ్ధాభిరాకృష్టే పీతే వస్త్రే న కింశ్చన ॥ ౨౨ ॥
 శయ్యా శూన్యైవ సన్తృప్త్యా పుష్పా దృశ్యత భేదినీ ।
 తతో దుఃఖతరం ప్రాపుర్యోషిత్సంజ్ఞాః సహస్రశః ॥ ౨౩ ॥
 పుష్పాజ్ఞైకైకశస్త్రస్యాః ప్రియార్థే సమసోధయన్ ।
 పరితో మృగయామాసుర్వనే విస్తృత గహ్వరే ॥ ౨౪ ॥
 వృక్షం వృక్షం చ పృచ్ఛన్తో వభ్రముర్వనరాజిషు ।
 కశ్చిన్ ముగ్ధాస్తదాముగ్ధా అపరాః ప్రతితూచే రే ॥ ౨౫ ॥
 కిమర్థం మృగ్యతేఽన్యత్ర మృగ్యమాణోపి దుర్లభః ।
 ముగ్ధో రాజేన్ద్రసూనుస్తు కశ్చుకీషు నిగూహితః ॥ ౨౬ ॥
 మృగ్యతా కిల కశ్చుకోఽపి ముక్తా వః కుచమణ్డలాత్ ।
 మల్లికా శోభితే యద్వా ధమ్మిల్లే చ స్వకే స్వకే ॥ ౨౭ ॥
 వనశ్చ మృగ్యతామాశు భృగ్జై నియతసోన్యథా ।
 నేత్రేషు హృదయేష్వారాద్రం భారమ్యేషు చోరుషు ॥ ౨౮ ॥
 హరేషు కుణ్డలాదౌ చ కేయూరకటకాదిషు ।

లభ్యేత సోధికః ప్రేయానజ్ఞానానజ్ఞానీషు చ ॥ ౨౯॥

నైకాకీ స వనే తిష్ఠేద్ భీరుభీరుః సుఖైధితః ।

ప్రేయో వా కుత్ర చిత్వాజ్ఞే గోపితో రసలుబ్ధయా ॥ ౩౦॥

యోగిన్యా మోహితో వాపి తే ఉభే ఇహ తిష్ఠతః ।

ప్రయోవిశ్లేశసంతప్తాం సీతాం తాసు సఖీషు చ ॥ ౩౧॥

ప్రావోచన్ముహ్యమానాషు కర్ణే కాపి చ యోగి నీ ।

అయమేవ సఖీవేషో దక్షిణే దక్షిణశ్చలీ ॥ ౩౨॥

దయితే దపితం విధి వద మా మా హరార్చితే ।

ఇత్యజ్ఞాతతయా సీతా శిషితా నిపుణా హితాః ॥ ౩౩॥

వియుజ్ఞాన్వేష్యతాం స్వామీ సఖ్యా సర్వాభిరన్యగః ।

తతస్తా ద్వంద్వశో యాతాః ప్రేయసః పదపీమను ॥ ౩౪॥

యయా లభ్యః ప్రియో నః స్యాత్తస్యా ఏవేతి నిశ్చితా ।

సీతాపి సహ యోగిన్యా మూర్ఖేవ ప్రయయా వనమ్ ॥ ౩౫॥

విస్మితా చరితైస్తస్య కోపశాన్తిసమన్వితా ।

జ్ఞాతాత్మదయితాచారాం సీతామాస్వాసీతాం తయా ॥ ౩౬॥

ప్రియో రూపవతీం సమ్యక్ కృత్వా కౌతుక కేలయే ।

సఖీభ్యో దర్శయామాస ప్రియోయమితి వాదినీ ॥ ౩౭॥

లభ్యో మయా మమైవైష నాన్యస్యా ఇతి యోగినీ ।

తతః సర్వాభిరాగత్య ప్రియో దృష్టో న జానకీ ॥ ౩౮॥

ఇతిపూర్వైవ సీతేతి కల్పితా ప్రియకారణాత్ ।

తతః సజ్జమయామాసుస్తయాకాస్తమివావనే ॥ ౩౯॥

యోగినీ ప్రాపితజ్ఞానా గూఢాగూఢసుచిస్మితా ।

మిథో జ్ఞాతస్వరూపౌ తౌ మిథోదర్శన హర్షితౌ ॥ ౪౦॥

హర్షయామాసతుః కాన్తౌ సఖీరత్యర్థమీక్షణైః ।

ఏతద్వాం మిథునం నిత్యం పశ్యేమ క్షేమయోగకృత్ ॥ ౪౧॥

ఇత్థమేవ చిరం జీవాదిత్యాశానః పరం ప్రియో ।

నైతద్విధిం విధాతాపి విధాతుం విభురేవ సః ॥ ౪౨॥

య దీదం తేన సృష్టం స్యాత్సృజ్యేతాన్యదపీదృశమ్ ।
 యన్మాయామయమేవేదం మిథ్యా న మిథునం తతః ॥ ౪౩॥
 ఆవిరాస్తేతి పూర్ణాన్నో భాగ్యాద్భూమితలోపరి ।
 ఇతి ప్రాథ్ం వచోభగ్గీతరజీతదృశౌ ప్రియా ॥ ౪౪॥
 నికుజ్జో తు లతాగేహే స్వాగతామాగతానుగౌ ।
 స్వాం స్వాం ప్రజం తు గుమ్ఫన్తు రామణీయకరజ్జీతామ్ ॥ ౪౫॥
 ఇత్యుక్త్వా రమణౌ రన్తుమేకాన్తకృతకేతనా ।
 అగమ్యం కుజ్జమాసాద్య స్థితౌ స్మేరముఖామ్బుజౌ ॥ ౪౬॥
 విపరీతే సమారబ్ధే సురతే తత్ర విభ్రతౌ ।
 విపరీతే నిజేరూపే తయోరాసీత్స్మిరోత్సవః ॥ ౪౭॥
 తతః సఖీసమాజేషు మధురాన్మధురం మృదు ।
 ప్రావర్తత చ సగ్గీతం తాభ్యామపి చ సుశ్రుతమ్ ॥ ౪౮॥
 నివర్త్య చ స్వసగ్గీతం కాభిశ్చిద్ధనితాఃసహ ।
 శుశ్రువిరే రహస్యాని వచాంసి తు తయోరపి ॥ ౪౯॥
 కథమ్ప్రియ స్త్రియావేషాచ్ఛన్నో భిన్నహృదా త్వయా ।
 వాణీరూపపటిమ్నా చ జ్ఞాతోహం శివమోహనః ॥ ౫౦॥
 భవత్యామపి పశ్యన్త్యాం పటోదన్తరీతస్తవహమ్ ।
 నిశ్చక్రామాబుధే తస్మాన్మన్యేథాస్తవం పటోః పటుమ్ ॥ ౫౧॥
 వచ్చనేన పటీయాంస్తవం భవతుం నార్హసి ప్రియ ।
 స్త్రీత్యేపి తేజసా స్పష్టో మయా జ్ఞాతోసి భూరిణా ॥ ౫౨॥
 పటీయసీం తు మామేవ ప్రియ వేషవిచేష్టితైః ।
 మన్యస్వ మధురాపాగ్గీం మధుమత్తవిలోచనామ్ ॥ ౫౩॥
 సాహం ముగ్ధా జడా బాలా జ్ఞాతశ్వేతాశితా చ యా ।
 చకారాకాశమాకాశాదధస్తాచ్ఛోపరిక్షితిమ్ ।
 (చకారాధః క్షితేర్వ్యోమ వ్యోమ్నోఽధస్తాద్భువస్తలమ్ ॥ వా. పా.) ॥ ౫౪॥
 నేదం తవ విశాలాక్షి మమరూపావధారణే ।
 కౌశలం కిన్తు యోగీన్యా కస్యాశ్చిత్సుహృదస్తవయి ॥ ౫౫॥

ముగ్ధా ఏవ భవన్తీహ సుఖినో నతు పణ్డితాః ।
 స్త్రీయస్తస్మాదహం ప్రాయోముగ్ధాపి తవ హర్షణీ ॥ ౫౬ ॥
 పూజామానవిలోపో హి పణ్డితాయాః సుదుఃసహాః ।
 మూర్ఖా స్వీయాపమానాద్ధిపత్యా వైవ విరుధ్యతే ॥ ౫౭ ॥
 మూర్ఖయోషితహస్త్రేణ క్రీడంతి గృహమేధినః ।
 యోషిత్సుకుశలామేకాం గృహమేధీయకర్మసు ॥ ౫౮ ॥
 దాన్యేవాహం భవిష్యామి మూర్ఖేత్యర్థ విలోపినీ ।
 విదుష్యాస్తేతు భావిన్యాః కస్యాశ్చిద్గృహమేధినః ॥ ౫౯ ॥
 రుష్టా వదసిమామేవం ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీ ।
 అత్రైవ తవ ముగ్ధత్వం స్ఫుటమేవమవేక్ష్యతే ॥ ౬౦ ॥
 రుష్టా చేత్కిం కరిష్యామి తవా న్యామభికాఙ్క్షతః ।
 ధర్మార్థవతురాం పత్నీం మూర్ఖాహం తు వ్యవేక్షితా ॥ ౬౧ ॥
 త్వమేవ సమయం ప్రాప్య భవిష్యా విదుషీతమా ।
 అర్థోపధాయక మౌఢ్యంస్వీకృతం గుణవద్బుధే ॥ ౬౨ ॥
 ప్రేయసః కరముత్క్షిప్య చణ్డిం కిం చిత్సిక్షణా ।
 అపసృత్య చ సౌ కిం చిద్దురోదభయకాతరా ॥ ౬౩ ॥
 పశ్యన్తీమృగ బాలేవశపన్తీ విపరీతవత్ ।
 కిం చిత్కాలం ప్రియేణాసావన్వభూయతి భూరిదా ॥ ౬౪ ॥
 సజ్గస్తదైవ తే కారో యదాఽహం విదుషీతమా ।
 భవిష్యామి న మూర్ఖాయాః సజ్గో రాగాయ తే భవేత్ ॥ ౬౫ ॥
 కేనవిఘ్నితకామస్తస్వం బద్ధశక్తిశ్చ కేన వా ।
 యేన త్వం పణ్డితాం పత్నీం నాభి గచ్ఛసి సమృద్ధి ॥ ౬౬ ॥
 యథన్య స్త్రీప్రసజ్గోఽసౌ స్వప్నాదావపి దుర్లభః ।
 తర్హ్వేవం స్త్రీ వివేకోయం కాన్తత్వాం కుత ఆగతః ॥ ౬౭ ॥
 గన్ధర్వామరనాగానాం రాజ్ఞాం శూద్రవిశామపి ।
 కన్యాస్తవ విశాలాక్ష్యో యోగిన్యః పరమా అపి ॥ ౬౮ ॥
 సర్వా వాత్సాన్యయినీ విద్యా విసితాః స్వాదుపణ్డితాః ।

యాః సప్తహమనస్తాభిర్భృతం తే చలచేతసః ॥ ౬౯ ॥

ఇత ఊర్ధ్వం హృతస్వాన్తో గతాతజ్జో రమస్వ చ ।

ఆభిరాభిరకన్యాభిరన్యాభిరనిశం ప్రియ ॥ ౭౦ ॥

భగ్నోచిత్రే క్రియత్ కాలం భిన్నే పాత్రే జలాదివత్ ।

సుఖం తిష్ఠేత్తతస్త్యత్త ఔదాసీన్యం వరం మమ ॥ ౭౧ ॥

॥ ఇతి నారదపాశ్చురాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పంచమేపటలే

రామరహస్యే వనకేలి ప్రకాశనోనామ సప్తమోఽధ్యాయః ౭ ॥

౮. అథ అష్టమోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివ ఉవాచ-

సర్వప్రాణిప్రియస్యైవ రామస్యానునయాశ్రయాః ।

వాచః పల్లవయన్నాహ ప్రేమామ్బోధిర్మరుతునః ॥ ౧ ॥

ఉక్తం హాస్యవినోదాయ వాక్యం హాసాయ తం ప్రియః ।

మత్వా చోపససాదాఽసౌ వైదేహీం సుమనఃప్రియామ్ ॥ ౨ ॥

దోర్భ్యామాదాయ మృద్ధీం తాం వక్షసాశ్లేష్య చోచివాన్ ।

సౌదామినీమివామ్బోధే స్ఫురన్తీమురసి ప్రియః ॥ ౩ ॥

హాస్యాయైవ మయైతత్తే వాక్యముక్తం హి తేషిణీ ।

పాదోస్పృశామి తే భీరు మాఖిద భేదనాశినీ ॥ ౪ ॥

త్వం తు మే కల్పవల్లీవ భృజ్గరాజాపి తస్య యత్ ।

నోపేక్ష్యాన్యా న చాపేక్ష్యా యథా వా కణ్ఠకారిణా ॥ ౫ ॥

నిత్యా త్వం పద్మినీ నారీ పద్మగన్ధిని పద్మదృక్ ।

అన్యా నాలీవ నో కన్యా మాన్యాలేర్మమ చాసమా ॥ ౬ ॥

పూర్ణాచన్ద్రమసో జ్యోత్స్నా చకోరస్యామృతప్రదా ।

రామస్యమే సదా శ్యామే త్వమేవ కిల కామధుక్ ॥ ౭ ॥

కలేవ కమలే వాన్యాప్యస్తీతి విదితం తు మే ।

మమాపి హృదయే కిం తే వసతీతి దృశజ్ఞతా ॥ ౮ ॥

హాసానామనభిజ్ఞాం త్వాం యోహం వాలే జహాస యత్ ।

సోహమేవ భవామ్యజ్ఞస్తన్మే త్వం క్షన్తుమర్హసి ॥ ౯ ॥

రమాభగర్భసమం చేతో యోషాయాః ప్రియజోషణాత్ ।
 తుల్యం ఖాదిరగర్భేణ పుంసశ్చిత్తమపేక్షితమ్ ॥ ౧౦॥
 నవనీత సమన్యేవ చిత్తస్య మమ రూపిణీ ।
 త్వం హి వన్తిశిఖేవాసి కథం ధీరేణ భూయతే ॥ ౧౧॥
 తవస్పర్శాదిజం భుక్త్వా సుఖం త్వన్యత్ర దుర్లభమ్ ।
 విరజ్యేత కథం విద్వాన్మాదృజ్ మానిని జాతుచిత్ ॥ ౧౨॥
 నామాఽపి తవ మాం రామే ఘూర్ణయేత్త్వం కుతో న తు ।
 గన్ధస్తవాగ్గనమృచ్ఛీ వఘ్నియాత్త్వం కుతో న మామ్ ॥ ౧౩॥
 ఆభూషణస్వనస్తే త్వాం ప్రత్యుద్గన్తుం మనః సిన్ధిని ।
 చేష్టయేన్మాం కుతో న త్వం లౌహం చుమృకవత్ పునః ॥ ౧౪॥
 రోమాఞ్చయే పురేణీదృక్ త్వద్వస్త్రాభరణాని మామ్ ।
 సాక్షాత్త్వం న కుతో వక్రకేశి క్లేశవినాశినీ ॥ ౧౫॥
 భవత్సంవర్ధియత్కిఞ్చద్దృష్టం వా యది కర్ణి తమ్ ।
 హర్షం వర్షమివాత్యర్థం కుర్యాత్త్వం న కుతః శుభే ॥ ౧౬॥
 న త్వాం మూర్ఛేతి జానామి సర్వజ్ఞానవతీం ప్రియే ।
 కిన్తు స్త్రీదోషరాహిత్యం త్వయ్యే వేతి స్వభావతః ॥ ౧౭॥
 కౌటిల్యం యస్య నాస్తీతి వ్రతే మూర్ఛేతితం జనః ।
 న స్వార్థకుశలో ధూర్తో వఞ్చనీయోఽమునా జనః ॥ ౧౮॥
 త్వయానుమీ (నీ)యమానో యో రాగోఽన్యాసు ప్రసక్తతః ।
 స త్వయ్యేవేతి నిశ్చిన్య సుఖమాస్వ రమస్వ చ ॥ ౧౯॥
 మద్భిన్నపురుషాగమ్యే రహస్యేకాకినీం స్థితామ్ ।
 త్వాం మాం చాన్యాభిచారేణ నేవేరన్కా ఇమా వినా ॥ ౨౦॥
 సర్వ స్త్రీపురుషాఘానామహం స్వామీతినిశ్చయాత్ ।
 మమ సర్వేశ్వరస్యాపి స్వామిన్యేషా త్వ మే వహి ॥ ౨౧॥
 శిక్షాయాం గుణ ఏవస్యాన్న దోషో దోషనాశినీ ।
 న పునః కరవాణీత్థం వాణీం శ్రుత్వా తవేదృశీమ్ ॥ ౨౨॥

మమకోపోయ ముత్సిక్తదుగ్ధవజ్జలనేవనాత్ ।
 సీతే తవ ముఖామౌఖజదర్శనాదుపశామ్యతి ॥ ౨౩॥
 తిరోధీయేత సజ్కోచే ముఖేన్దోస్తవ జానకి ।
 ఆనన్దాభిర్మ ఏధేత తవాస్మితవిధూదయే ॥ ౨౪॥
 న త్వాం హాతుం మనాగుబ్ధయా కీర్తిరాత్మవతా యథా ।
 అనన్యా త్వం మయా సీతే చన్ద్రేణేవ చ చన్ద్రికా ॥ ౨౫॥
 ఏవం సామముఖైర్వాక్యైః కాన్తేనాగదితా సతీ ।
 ఊచే న్మేరముఖీ సీతా గాఢం మాధుర్యభాషిణీ ॥ ౨౬॥
 కదా రుష్టా త్వయా దృష్టా ప్రేయోహం ప్రియవాదిని ।
 భ్రాన్త్యైవాద్యానుసీతాస్మి కింకరమితథాపి తే ॥ ౨౭॥
 రోష్టుత్విష్ట న జానామి కథం స్త్రీభిస్తు రుష్యతే ।
 కదా వా శిక్షితోమానో మయా నామ ప్రియస్త్రియా ॥ ౨౮॥
 దృష్టం దంశేనయన్మర్మ నేత్రే చ సుమనోరజః ।
 యాతం తేన మయారోషాచ్ఛప్తం చా రుదితం ప్రియ ॥ ౨౯॥
 త్వయామే పణ్డితేనాపి న జ్ఞాతా మర్మవేదనా ।
 నాహం పృష్టా న చ స్పృష్టా కామాన్తేన త్వయా రహః ॥ ౩౦॥
 తస్యోపరి పునర్మూర్ఖాం మామవాదీరనాథవత్ ।
 నిజచాతుర్యమేవ త్వం వ్యజ్ఞాయన్ విహసన్నపి ॥ ౩౧॥
 స్వదారేష్వ స్వదారేషు రన్తుం జాతమనోరథః ।
 మయా కిం ప్రతిషిధ్యేథాః స్వామీ సర్వేషు వస్తుషు ॥ ౩౨॥
 బప్తినామేవ నారీణాం భోక్తా జానామి సర్వథా ।
 గుణదోషాన్న చైకస్యాస్తస్యామేవ స్థిరస్పృహః ॥ ౩౩॥
 గుణోద్ద్రేకవతీ యా తు బప్తినాం వరయోషితామ్ ।
 ఏకస్యామేవ తస్యాం చేదుణజ్ఞో రమతే తతః ॥ ౩౪॥
 శ్రుతం చన్ద్రమస్తైకై వరోహిణీవర రోహణీ ।
 నిత్యం సముభజ్యతేఽన్యాసు విద్యమానా స్వపీతిమే ॥ ౩౫॥
 విష్ణోర్లక్ష్మీః శివస్యోమా వాసవస్య శచీ సతీ ।

పుష్పేషోశ్చ రతిః సౌమ్యా సర్వేషామపి సర్వదా ॥ ౩౬ ॥
 ఏకైకా శ్రయతే పత్నీ ధర్మకార్మార్థవర్ధినీ ।
 శృంగారే సర్వథా ధర్మావిరోధో న చ సమ్మతః ॥ ౩౭ ॥
 నారీ వేషోభవాన్యాదృక్ తాదృశీ తవ సుందరీ ।
 అర్హత్యర్థాననేస్తాతుం నాహం హీనాగుణైః శుభైః ॥ ౩౮ ॥
 మాలా తవ భవిష్యామి వైజయంతీ మనోరమా ।
 పాదుకే వా ప్రియా కాఞ్చీ నూపూరౌ పదికోభవా ॥ ౩౯ ॥
 ఉత్తరీయోత్తరీయే వా (కటివస్త్రోత్తరీయే వా)కుణ్డలే కటకాబుత ।
 ఛత్రం వా వ్యజనం వాపి పర్యజ్ఞః ప్రచ్ఛదోభవా ॥ ౪౦ ॥
 కేయూరౌ ముద్రికా వాపి చామరౌ చషకోభవా ।
 భృంగారౌ ముకరో వాపి గన్ధో వా సురభిస్తవ ॥ ౪౧ ॥
 అజ్గసంయోగ ఏవాస్తాం యేన కేనాపి హేతునా ।
 అన్తర న సహిష్యేహం వారిశైత్యాదివద్విభో ॥ ౪౨ ॥
 దర్శనాన్నాపయాస్యామి సేవక్యేవ సతీ సతీ ।
 సామ్యం తేన భజిష్యేహమేషామేఽస్తు పరాస్థితిః ॥ ౪౩ ॥
 పాలితా జనకేనాహమితి తేనాస్మి జానకీ ।
 అజ్ఞాతజ్ఞాతగోత్రాదిర్భిత్వా భూతలముత్థితా ॥ ౪౪ ॥
 త్వం తు మూర్ధాభిషిక్తానాం రాజన్యానాం కులోద్భవః ।
 ఆవయోరన్త ర దీర్ఘం తేనాస్మి తవ దాసికా ॥ ౪౫ ॥
 సీతా భూత్వా పరం త్వేతన్నోపాసే చాపరాం స్త్రియమ్ ।
 ఇతి వ్రతం న హాస్యామి దాస్యావతన్న మామకమ్ ॥ ౪౬ ॥
 తస్మాత్తుభ్యం నమామ్యేషాహ జాతాంఽజలిరుజ్వలా ।
 దాసీమేవ నిజాం సీతాం దాసోస్మీతి తు మా వద ॥ ౪౭ ॥
 ఇతి చోక్తవతీం కాన్తాం శ్రాన్తాస్మీతి పునర్వదామ్ ।
 స్వభాస్మైరముఖః ప్రయాన్పునః స్మేరో జగద సః ॥ ౪౮ ॥
 సర్వే రుచ్యై ప్రకారైస్తవం తుత్యైవాసి మయా ప్రియే ।
 అధిక్యేఽపి న దోషోస్తి యస్మాన్మే స్తోత్రమేవ తత్ ॥ ౪౯ ॥

అన్యోన్యం స్యామ్యదాస్యాదిః ప్రీతః పరమపోషకః ।
 నిత్యం స్యాద్దమృతీనాం తు స్యాజ్ఞానామివ సేవనమ్ ॥ ౫౦॥
 ఏతత్సంవాదమిత్థం తౌ కృత్వాన్యత్ర చ జగ్ముతుః ।
 సుమనాన్యవచిన్వన్తైః సీతాభిర్దదృశే పురః ॥ ౫౧॥
 చతుఃసరాం స్రజం పృష్ఠే సృజన్కాన్తోష్య౯దృశ్యత్ ।
 మాలాపుష్ప విశాలేయం మాలాస్సృష్టా మయేతి చ ॥ ౫౨॥
 సగ్ధా దమృతీభ్యాం తా వదన్త్యః ప్రమదోత్తమాః ॥ ౫౩॥
 ॥ ఇతి నారదపాఞ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం రామరహస్యే పఞ్చమపటలే
 దమృతోఽర్చ్యుః ప్రేమప్రకాశనో నామాష్టమోఽధ్యాయః ౮॥

౯. అథ నవమోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివ ఉవాచ-
 శ్రృణ్వన్ రామ రహస్యాని ప్రసీదన్మునిసత్తమః ।
 తత్ప్రిత్యతిశయేనైవ సన్నునోద పునః కపిమ్ ॥ ౧॥
 సార్థం సర్వాభిరాతీభిర్వనమాతీ యుతానిమా ।
 రామో రామప్రియా చోపావిశత్సాదృశసంస్తరే ॥ ౨॥
 స్వయా ప్రీత్యా సఖీభిశ్చయోగీన్యాథ కయాపిచ ।
 ప్రేర్యమాణః ప్రియాం రామశ్చక్రే శృంగారశోభితామ్ ॥ ౩॥
 చక్రే ప్రణయినం తద్వత్సీతాపి ప్రణయాదముమ ।
 సవర్షాఙ్గసున్దరమపి స్వభావాదతి సున్దరమ్ ॥ ౪॥
 అన్యోన్యం సహ చర్యోపి శృంగారై రతిభూషితా ।
 ఆసన్నాసన్నతరుణా రామోత్సవ బుభుక్షయా ॥ ౫॥
 అన్ధాంసి సీధుకల్పాని వివిధాని వహూని చ ।
 శుద్ధైశ్చ సాధుభిస్తస్యోపాహృతాని చ కింకరైః ॥ ౬॥
 రామోథ బుభుజే ప్రీత్యా పశ్చాత్సీతా సఖీగణైః ।
 దాస్యో బుభుజిరే పశ్చాద్యథా తోషం యథారుచి ॥ ౭॥
 సమం హి భుక్త్యైశ్చిరామః సీతయా సర్వదా సుధీః ।
 ఏకస్థాన్యం మహాప్రేక్షా దమృతీ స్నేహగుమ్ఫితౌ ॥ ౮॥

కర్నూరై లాలవణ్ణైర్భవ్యాస్తామ్బులవీటికాః ।

దదుః కాంతాయ రామాయ సీతాయా ఆపి చాలికాః ॥ ౯॥

స్వయం చ చర్వయామాసుః ప్రమదా ముదితా భృశమ్ ।

చామరవ్యజనాదీ నిపక్షిక్రీడనకాని చ ॥ ౧౦॥

తయోశ్చ ప్రేయసోః ప్రీత్యై దధురీర్ఘవిలోచనాః ।

రహస్యే హాస్యవాక్యాని వదన్త్యోఽన్యో ఉపస్థితాః ॥ ౧౧॥

పాదసంవాహనాదీని తయోర్వన్యవిహారిణోః ।

చక్రశ్చక్రనితంవాశ్చ కాశ్చిత్కృష్ణావిలోచనాః ॥ ౧౨॥

పుష్పమణ్డపపర్యజ్కృశాయినో రతిశాయినోః ।

శ్రృణ్వారమపినోః (శ్రృణ్వారకృతయోః) కాశ్చిత్కృష్ణగుర్మధు రన్తయోః ॥ ౧౩॥

తయోశ్చ పరితః కాశ్చిత్ వీణావాదనతత్పరాః ।

స్థితాశ్చ సుషుపుః కాశ్చిత్కాశ్చిత్కృష్ణగుహేషు చ ॥ ౧౪॥

వంశవేణుమృదణ్ణాదివాద్యపాటవపారగాః ।

ఆనెదుశ్చేన్దువదనాస్తయో రాజకుమారయోః ॥ ౧౫॥

సర్వాసు చ స్థితాన్వేవ కోటిశో వనితాస్వథ ।

ఆదితోఽన్తర్హితః కింవా వరవధ్వార్గురుహ్నియా ॥ ౧౬॥

సర్వా జజగరుః సోయం కాలే బాలా ఉపస్థితే ।

నిర్మలా విమలే వ్యోమ్ని దాతుం రాత్రి సుఖం తయోః ॥ ౧౭॥

ఆనన్దయన్కుముద్వతోశ్చకోర చతురప్రియః ।

ఇన్ద్రశోఽదైచ్చ సన్ధ్యాయా విన్దుః కిం వదనే స్థితః ॥ ౧౮॥

అణ్డః కిం కీర్తిహంసస్య యశః పిణ్డీకృతం నుకిమ్ ।

యానో సీతా ముఖచ్ఛాయా కింవా వ్యోమసరస్యసౌ ॥ ౧౯॥

పుణ్డరీకం రమాయా వా క్రీడాహంసో విధేశ్చకిమ్ ।

క్రీడాకన్దక ఏవాసౌ కామవధ్వారతేర్విధుః ॥ ౨౦॥

శుద్ధం సతాం మనో వాపి భక్త్యా శుభ్రీభవద్ధరేః ।

రన్తుం మనోరథో వాపి ధరిత్రీజనిరామయోః ॥ ౨౧॥

అత్యర్థం హాస్య శీలాయాః సీతాయాశ్చ ప్రియేణ కిమ్ ।

ఏష హాస్యరసో లోకే శోకామయవినాశనః ॥ ౨౨॥

నవసీతమయః పిణ్డో మన్థనాదుదధేర్గతః ।

సర్వసాధారణో వ్యోమగజ్జాయాం విధినా ధృతః ॥ ౨౩॥

శృంగారపురుషస్యార్థవిధాత్రా విహితం యశః ।

గుటికా పారదస్యైషా చన్ద్రనామ్నా ప్రసిద్ధ్యతి ॥ ౨౪॥

సీతారామరహస్యాని ద్రష్టుం కిం వామలోచనమ్ ।

ఆవిష్కృతం విరేజేహ పుంసా పూర్ణశశిచ్ఛలాత్ ॥ ౨౫॥

రిరంసూ భూసుతారామో చన్ద్రకాన్తిచ్ఛటాచ్ఛలాత్ ।

జ్ఞాత్వా వేధా దధచ్ఛైత్యం కర్పూరం వికసత్యసౌ ॥ ౨౬॥

కర్పూరదీపికైష్టైషా చన్ద్రనామ్నీ ప్రకాశతే ।

దేవైర్వ్యక్తికృతా రాత్రౌరామ రాసం నిరీక్షితుమ్ ॥ ౨౭॥

ఏవం సఖ్యః శశాంజ్కం తా దృష్టోవ్యత్యైక్షత సస్మితాః ।

సీతాయా వదనం చాపి విలోక్య జహృషుర్భృశమ్ ॥ ౨౮॥

మల్లికా మాలతీయూఢ్యో జాత్యోపి కుసుమైరలమ్ ।

ప్రకాశం వ్యదధన్ కాన్తం హర్షయన్త్య ఇవ స్త్రీయః ॥ ౨౯॥

కుముదిన్యోముదమ్బాపుః సజ్జోచాపాయనిర్వృతాః ।

కామక్య ఇవ భర్తారం దృష్ట్వా చన్ద్రవికసస్వరాః ॥ ౩౦॥

వాయుర్వవౌ సుఖస్పర్శో స్పృణప్రాణోఽథ మన్థరః ।

గీతః శిలీముఖైర్మత్తోమాతజ్జ ఇవ సమభ్రమన్ ॥ ౩౧॥

తుములం రురువుర్లీలాః పతజ్ఞా విరుధాదిషు ।

ఆయాన్త్యాః కిము యామిన్యా నూపురాద్యాః ప్రియం ప్రతి ॥ ౩౨॥

యామికా ఇవ కామస్య సారసాః కిల చుక్రుశుః ।

అశ్రూయన్త నదీనాదాః కామదున్దభయః కిము ॥ ౩౩॥

స్తృత్వా కామం గతా మౌనం మయూరా ఇవ వన్దినః ।

విశ్రామం పక్షిణోయాతా వ్యాహృత్య వణిజో యథా ॥ ౩౪॥

నిద్రాం గతాః ప్రజా రాత్రిం శాన్తిమిన్ద్రియవృత్తయః ।

విద్యాం ప్రాప్యేవ వోధేన్దోరుదయే చ మహాత్యపి ॥ ౩౫॥

పూర్వం విజ్ఞాపితో దేవో రస్తుం రమయితుం చ సః ।

సీతయా భీతయా దేవ్యారస్తుం చక్రే మనో నిశి ॥ ౩౬॥

రాత్రిం రాసగుణోపేతాం దేవీనాం చ మనాంసి సః ।

విలోక్య రమణీరామో రస్తుం చిత్తం దధే ప్రభుః ॥ ౩౭॥

బుధ్వా బుధిం విభోస్తస్య రామస్యామలరూపిణః ।

ప్రాదుర్భూయోపతన్ధ తం రస్తుకామా మనోభవః ॥ ౩౮॥

ఆలోక్యోపస్థితం కామం రామో వాక్యమథాబ్రవీత్ ।

విధేహి క్రీడతః కామ కామం మే మనసేప్పితమ్ ॥ ౩౯॥

యూనాం చ యువతీనాం చ లోకే యత్సుఖముత్తరమ్ ।

తత్సర్వం భోక్తుమిచ్ఛామి భోజయన్నపి యోషితః ॥ ౪౦॥

సాహాయ్యం కురు మే తత్ర మానినీ మానవర్ధన ।

న త్వాం ప్రార్థయతే కోపి స్వాభావికమరిన్దమ ॥ ౪౧॥

కామోరామ మథోవా చ స్వామినం నిజకామినమ్ ।

క్షన్తం యదికృతాన్ మన్తూస్థయా శక్యసి సాంప్రతమ్ ॥ ౪౨॥

తతస్తేఽచ్యుతసాచివ్యం కుర్వన్ కేలికలాసు చ ।

వైచిత్రాణి సుఖానాన్తై దద్యాం దేవ త్వయాహృతః ॥ ౪౩॥

అహం శృంగారనామా తే ఆదిసర్గజ ఆత్మజః ।

మోహయన్నపి భూతాని వర్తేహం తవ వర్తమి ॥ ౪౪॥

నాన్యస్త్యద్భవితుంయోగ్యః శృంగారస్యాశ్రయోమమ ।

శృంగారీ తు త్వమేవేహ నిత్యః శాశ్వతికోఽజరః ॥ ౪౫॥

నాన్యోధారయితుం త్వత్తః శక్తోస్తి త్రిదశేష్వపి ।

కామనామానమగ్నిం శ్రయాశంసుదుఃసహమ్ ॥ ౪౬॥

శ్రుంగారః కేవలో న స్యాత్కేవలో వా వరః పుమాన్ ।

శృంగార్యేవ పుమర్థః స్యాద్ద్రసస్థితి రితిర్యతే ॥ ౪౭॥

ఏవం విజ్ఞాపితాత్మానం మీనకేతుం మనోభవమ్ ।

మైథిలీవల్లభో రామ ఆహ కామజనాశ్రయః ॥ ౪౮॥

క్షంస్యే సర్వాణి చాగాంసి తాని యాని కృతాని తే ।
 నాగాంస్యేవ భవిష్యంతి మత్ప్రిత్యేకఫలాని చేత్ ॥ ౪౯॥
 నిర్భయమ్మయి సర్వాసుదేవీషు చ రిరంసుషు ।
 ప్రవర్తస్య మయాజ్ఞాప్తో మల్లీలాద్మృపకారకః ॥ ౫౦॥
 వసంతోపి శరచ్చాత్ర ప్రేయాంసి కురుతాం మమ ।
 సర్వేపి తవ ఏవాత్ర కుర్వన్తుస్వగజైరపి ॥ ౫౧॥
 ఏవమాజ్ఞాం విభోస్తస్య లబ్ధమినధ్వజస్తదా ।
 రిరంసోర్ముముదేఽవ్యర్థం వసన్తేన సమ వనే ॥ ౫౨॥
 ॥ ఇతి నారదపాశ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం రామరహస్యే పశ్చామేపటలే
 కామవరప్రకాశో నామ నవమోఽధ్యాయః ౯॥

౧౦. అథ దశమోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివ ఉవాచ-
 పశ్చాబాణోథ వాణైస్త్విరాణోత్తిరైర్హసన్నసౌ ।
 రాజాధిరాజరాజేన్ద్రకుమారం సమతాడయత్ ॥ ౧॥
 కథం సామన్తశూరోఽసౌ వాలాసు మృదులాస్వపి ।
 ప్రజహారాప్రహార్యాసు కౌశలేయవధుష్యతి ॥ ౨॥
 కోకిలాశ్చ వసన్తశ్చ శూరంవాలా ప్రహారిణమ్ ।
 అప్రశస్య స్వకైదోషైః స్వైర్గుణైరన్వమోదయన్ ॥ ౩॥
 దృష్ట్వా కాంతాః స్త్రియః కాన్తమత్యన్తమధురాకృతిమ్ ।
 అతిక్రమ్య ప్రియం చాపి భోక్తుమైచ్ఛన్పృథక్ పృథక్ ॥ ౪॥
 కాచిత కాన్తకరామ్భోజం గాఢం జగ్రాహ కాముకీ ।
 కాచిత పీతపటం చాస్య హారజ్కాచిద్విశజ్జిన్ ॥ ౫॥
 తర్జన్యా తర్జయత్కాచిద్విప్రలబ్ధా స్వవశ్చాకమ్ ।
 ముఖామ్భోజం చుచుంవాస్య చన్ద్రాఖ్యా చతురా సఖీ ॥ ౬॥
 చన్ద్రికా వజ్రకల్పేన తస్యోరోజేన రాగినీ ।
 జహూనోరంధ్రం స్థూలం గజమౌక్తికభూషితమ్ ॥ ౭॥
 ప్రేయసః కరమాధత్తే కుచే చన్ద్రకలా మృదౌ ।

చన్ద్రా కాన్తకపోలం స్వకపోలేన త్వయోజయత్ ॥ ౮ ॥

చన్ద్రకాన్తాననం తస్య నిర్నిమేషేక్షణా సతీ ।
ముక్తాలితనాసాగ్రముపౌపీయూషవర్షి చ ॥ ౯ ॥

కర్ణే జజాప సా చన్ద్రముఖీ నిర్యజ్ముఖేక్షణా ।
ఈర్ష్యయన్తీతరా నారీర్హయన్తీ మనోస్య చ ॥ ౧౦ ॥

చన్ద్రచూడా నిజాం వేణీం దర్శయన్తీ జహాస తమ్ ।
సుగన్ధినీ సుఖస్పర్శదోర్మాతేనానవవోధినీ ॥ ౧౧ ॥

చరీ చ చరణౌ తస్య పస్పర్శోత్తమవర్ణినీ ।
చక్చుశ్చిబుకమస్యాథ కోమలాఙ్గులిచాలనైః ॥ ౧౨ ॥

కాన్తే పశ్యతి చార్వజీ శిథిలాం కటిమేఖలామ్ ।
బృమ్భమాణా చ కారాస్య కామవేగేన పీడితా ॥ ౧౩ ॥

నేత్రాఞ్చుత్తైశ్చలా కాన్తం చాలయన్తీ రతిస్థలమ్ ।
కఞ్చుకీం సా ముమోచాశు ఘర్మవ్యాజేన సా పునః ॥ ౧౪ ॥

చకమ్పే కామరోషేణ ఖేలా కాన్తకృతేన చ ।
చారుకా స్వేదవిన్దం శ్రీర్దృష్టాతేన భవదభృశమ్ ॥ ౧౫ ॥

భుజౌ కాన్తస్య పశ్యన్తీ చారు నేత్రాభవజ్జడా ।
వక్షో విలోక్య రామస్యామూర్ఛచ్చ చారుమోదినీ ॥ ౧౬ ॥

కాకపక్షౌ చ కాన్తస్య స్పృశన్తీ చారుదాయికా ।
రోమాఞ్చౌతాప్యభూద్ధీర్హౌ స్నిగ్ధౌ భ్రమరసన్నిభౌ ॥ ౧౭ ॥

త్వమేవ పురుషస్త్యన్యే త్వదాయత్తగుణశ్రియః ।
ఇతి చారుమతీ చారు వాక్యముక్తావలిలింగ తమ్ ॥ ౧౮ ॥

యది నిర్వాపయత్యేవ కామాగ్నిం పురుషస్తతః ।
నోచేదస్య కథైవైషేత్యూచే చారుసులోచనా ॥ ౧౯ ॥

ఉదాసీనమపి త్వాం తు కా త్యజేదిహ నాయికా ।
ఇతి చార్వాశ్రయా వాణీ వాణశాణిమనోభవా ॥ ౨౦ ॥

త్యజన్తం త్యజతే లోకో భజన్తం భజతే న వా ।
అర్థీ తూభౌ భజేతేతి చూడా సస్మితమబ్రవీత్ ॥ ౨౧ ॥

పుమాంచేద్వనితాం యోగ్యాం న త్యజేదితరో యథా ।
 వేశ్యావద్వనితా చేతి చారికావచనం మృదు ॥ ౨౨॥
 త్యజన్నపి స్వయా తృప్త్యా నాహం త్యక్తుం భవామి హ ।
 ఉపాకృష్య చ నాథేతి చరాచారోచయద్వచః ॥ ౨౩॥
 దుస్త్రాజ్యా స్వకథాపీహ కథం స్యాదేష సుత్యజః ।
 ప్రాణా అపి ప్రియా నేతి వ్యాజహార చరాలికా ॥ ౨౪॥
 అన్దాశ్రుకలాపీహ రుద్ధకణ్ఠావిలేక్షణా ।
 యయాతివద్విలోకన్తం కాన్తం రాజీవలోచనమ్ ॥ ౨౫॥
 అన్తరం న సహిష్యేహమక్షిపక్ష్మజమప్యణు ।
 పశ్యన్తి లలితే నేత్రే అస్యేత్యూచే చరాలికా ॥ ౨౬॥
 ముగ్ధే మావ్యవధేహి త్వం పశ్యన్త్యామేతి వల్లభమ్ ।
 నిర్ఘృతదన్యథా ప్రాణః ఏతచ్ఛితా జగద చ ॥ ౨౭॥
 సర్వస్యాస్య జనస్యైకః కామం పూరియతుం క్షమః ।
 కథం స్యాన్నాయకోఽప్యేష ఇత్యస్యా అపరం వచః ॥ ౨౮॥
 ఏకోఽప్యేష జనస్యాస్య కామం పూరియతుం క్షమః ।
 స్యాదేవేత్యబ్రవీచ్చిత్తచరీ నామసఖీ శ్రియః ॥ ౨౯॥
 ఆజ్ఞాచేద్దయితస్యాస్య సర్వకామవరేశ్వరీ ।
 సర్వాన్కామాన్ విదధ్యాం తద్రూపేణాస్మి వశీ కృతా ॥ ౩౦॥
 ఏతచ్ఛిన్తామణేర్వాక్యం శ్రుత్వా చేతయతి సఖీ ।
 ఏతత్కార్యమనేనైవ విధేయమితి చాగదత్ ॥ ౩౧॥
 ఏక ఏవ యత్తైషోహం తత్తైకైవ కుతో న భోః ।
 విధేః సృష్టౌ మనఃకాన్తా చేదికేతి జగద చ ॥ ౩౨॥
 ఏకస్యా అపి చాశ్చన్త్యాః కామానస్య మనోహితాన్ ।
 పర్యాప్తా న తథా తే స్యుశ్చేతస్యా ఇతి సద్వచః ॥ ౩౩॥
 విరక్తా అపి సర్వత్ర విద్వాం సప్త్వితరత్ర చ ।
 అనురక్తా ఇహైకాస్మిన్నితి చేతావచోఽమృతమ్ ॥ ౩౪॥
 రాజా వా రాజపుత్రో వా నైకార్థమిహ జాయతే ।

అయం తు సర్వలోకార్థమస్తీతి చతురాభిధా ॥ ౩౫॥
 కస్యా వా భాగ్యమేవం స్యాత్పూర్ణమిదృగ్యయైకయా ।
 భుజ్యేతాయమితి వ్యక్తం వరాయావచనం వరమ్ ॥ ౩౬॥
 సఖ్యః పాదరజో స్పృశ్య భూరి భూరి తరాదపి ।
 భోగ్యాద్యోగ్యాచ్చ దేవీనాం లబ్ధం చేదితి చమ్పికా ॥ ౩౭॥
 పత్పక్కుజరజోపిదృగ్ లబ్ధో యాభిః స ఏవ చేత్ ।
 భాగ్యం తానామనిర్వాచ్యమిత్యబ్రూతేహ చమ్పదా ॥ ౩౮॥
 నిర్వాణో నో వసంతోఽయం కాంతశ్చమ్పా వయన్త్విహ ।
 వాసయామ వనం సర్వమేతచ్ఛమ్పావదత్సఖీ ॥ ౩౯॥
 కాంతో భక్తాను కమ్యేషవ నిష్కమ్పః కవి భూరిదః ।
 కమ్పయన్నః కథం సఖ్య ఇతి చమ్పి వచో గురు ॥ ౪౦॥
 మయి సన్నిహితాయాం కిం విభర్తి చమ్పకప్రజమ్ ।
 కిశోరోయం మనశ్చైర ఇతి చమ్పకరోచికా ॥ ౪౧॥
 అస్మిన్నచచ్ఛలా లక్ష్మీ రూపసౌందర్యమోహితా ।
 స్వం నామేదం దదౌ మహ్యం చచ్ఛలేతీతి చచ్ఛలా ॥ ౪౨॥
 ఏతద్దూపతరణ్ణేషు సోన్మజ్జననిమజ్జనైః ।
 దోలావచ్చపలాస్మీతి తన్నామ్నీ చపలేతిచ ॥ ౪౩॥
 పీతాంవరవదేతస్మిన్మదగ్గం ప్రతి రజ్జుతి ।
 తతశ్చోలాభిధాస్మీతి చోలాయా వచనం మృదు ॥ ౪౪॥
 జ్ఞేయో యమేవ లోకేర్థో హృద్యో విషయ ఏష వై ।
 చిదేతద్విషయైవేతి చిదానామ్నీ సఖీ శ్రియః ॥ ౪౫॥
 చిత్తం జానేహమేవాస్య గమ్భీరం జలధేరపి ।
 ముగ్ధా యూయం న జానీధ్వమేతశ్చిత్తప్రకాశికా ॥ ౪౬॥
 నార్యో వాస్య విజానీయురేతచ్ఛిత్తం తతః కుతః ।
 వేదానామేతదాఖ్యానే ప్రామాణ్యమితి చన్ద్రికా ॥ ౪౭॥
 ఏష ఏవ విజానీత ఏతచ్ఛిత్తం సుదుర్భిదమ్ ।
 సర్వఃసర్వగతిం వేత్తి చణ్డి వాక్యమకణ్డకమ్ ॥ ౪౮॥

సర్వేషామేవ చేతాంసి సాక్షాద్వత్తి మనోభవః ।
 నాకామోదృశ్యతే కశ్చిదేతచ్ఛమృటికావచః ॥ ౪౯॥
 ఏతదర్పితసత్కామా (చేతస్కా)అకామా అపి సాధవః ।
 యత్కామస్యాప్యయం కామ ఏషా చాణ్ణాచపేటికా ॥ ౫౦॥
 సన్తం వా సన్తమేతస్మిన్దోషం యావిష్కరోతి చేత్ ।
 తస్యా మూర్ధని దణ్డః (మూర్ధ్నిమదజ్ఞః)స్యాదిత్యుచే చణ్డదణ్డికా ॥ ౫౧॥
 దోషా అపి గుణా ఏవ ప్రియస్యాస్య గరీయసః ।
 ఇన్దోరిన్దోశ్శుభస్యేతి విమలం విమలావచః ॥ ౫౨॥
 ఏతత్పాదామ్బుజం యస్యాః కరయోర్వృద్ధి వర్తతే ।
 సైవ స్యాత్కమలా నామ్ని నారీతి కమలావచః ॥ ౫౩॥
 ఏనచ్ఛుక్రూషణే యూయం వార్తాసు చ విశారదాః ।
 నాహం తథా విధాస్మీతి వాలా వాలేతి భాషణీ ॥ ౫౪॥
 కామార్తాపి రతిం కాలం నేచ్ఛామీచ్ఛానుగావినా ।
 తస్మాత్కాలేతి వర్తేహం కాన్తం కాలేతి భాషణమ్ ॥ ౫౫॥
 మా మల్లా ప్రియరజ్గేషు తవాస్మీతి ప్రభాషణాత్ ।
 స్త్రీణాం మా మల్లికాస్మీతి శాస్తా మామల్లికాభణేత్ ॥ ౫౬॥
 సర్వేషు ప్రియకార్యేషు మలజ్ఞేన్న క్షమే యతః ।
 తతః సర్వైమలేత్యాహుర్మామేషా మలసంజ్ఞితా ॥ ౫౭॥
 సీరక్షీరవదేతస్మిన్ సర్వం యద్విభజామ్యహమ్ ।
 మరాలీవ భవామితో మరాలీతి వభాణ చ ॥ ౫౮॥
 భవామ్యాశ్లేష కాలే యన్మాలావద్దయితోరసి ।
 ప్రియో మాం మాలికేత్యాహ మాలికేతి పపాథ చ ॥ ౫౯॥
 దృష్ట్వా త్వమేవ మోదః స్యాన్మమ మోదేతి మామయమ్ ।
 సర్వేషు వ్యవహారేషు బ్రూతే మోదేత్యభాషత ॥ ౬౦॥
 మృగస్యేవాక్షిణీయన్మే ప్రేయః స్త్రీతిప్రదే తతః ।
 తేనోక్తాహం మృగాక్షీతి మృగాక్షీతి విచక్షణా ॥ ౬౧॥
 సీతాయా మాధవస్యాస్యాపూర్వోత్సవతయాస్మి తత్ ।
 తేనాహం మాధవీత్యుక్తా మాధవీ మధురం వచః ॥ ౬౨॥

లోకానందప్రదస్యాపి ముదంశ్చిత్రా యతోఽస్య చ ।
 భూయో భూయో భవామీతి ముదాఖ్యాహం ముదేతి చ ॥ ౬౩॥
 సర్వలోకైక మోహస్య సీతైకప్రియయోషితః ।
 మోహోఽస్యాస్మీతి మోహేతి మోహో వాక్యమమత్సరమ్ ॥ ౬౪॥
 దేవస్యాస్యాజ్ఞయా యాస్మి సర్వమోహప్రదేత్యహమ్ ।
 మోహప్రదా ప్రయేణోక్తా ఇతి మోహప్రదావచః ॥ ౬౫॥
 మన్దం వచ్చి చ గచ్ఛామి భుజ్ఞో మన్దోదరీత్యహమ్ ।
 కాన్తేనోక్తాఽస్మి మన్దాహమితి మన్దాఽమదంవచః ॥ ౬౬॥
 విచిత్రాణి చ కార్యాణి దర్శయన్తీ పదే పదే ।
 యత్తేనోక్తాస్మి కాన్తేన మాయేత్యుక్తం చ మాయయా ॥ ౬౭॥
 యద్యద్గుహ్యం ప్రియస్యాపి న స్ఫురేత్తస్య తస్య చ ।
 ప్రకాశితీ మేధాహమితి మేధావచః ప్రియమ్ ॥ ౬౮॥
 నాన్యైః ప్రీణామి భోగ్యైస్తు వినోరువరమణ్డనైః ।
 ప్రియోరుమణ్డనే మేరు మణ్డనేత్యురుమణ్డనా ॥ ౬౯॥
 దృష్టమద్రూపభామేన దృష్టిదోషవిశక్కినా ।
 మణ్డితాహమనేనేతి మణ్డితాభ్యేతి మణ్డితా ॥ ౭౦॥
 వాత్సాయనాదిశాస్త్రాణాం జ్ఞానానుష్ఠానశిక్షణైః ।
 పణ్డితేత్యమునోక్తేతి పణ్డితాభ్యేతి పణ్డితా ॥ ౭౧॥
 పశ్యే ద్యావన్నాయం మాం తు తావన్నద్రుత దృగ్భవేత్ ।
 తతః ప్రేమేతి చాన్యేతి ప్రేమా ప్రేమ విభావనీ ॥ ౭౨॥
 పరేషామపి సర్వేషామీశేత్యస్య నిదేశతః ।
 పరేశాభిధయాస్మీతి పరేశా సత్యసంజ్ఞతా ॥ ౭౩॥
 అస్యాతీవరహస్యేషు యేషాం వై తత్త్వదర్శనమ్ ।
 తత్త్వాపనాశినీతి మామూచే పాపనాశినీ ॥ ౭౪॥
 సారయామి ప్రియామస్య స్వయం వైసం సరామి యత్ ।
 సారికాహస్మి తేనేతి సారికాఖ్యావచః శుచి ॥ ౭౫॥
 శాటికా వత్ప్రియోఽజ్ఞే మాం ధత్తే స్వాజ్ఞేషు యద్రహః ।

తేనాస్మి శాటికాభ్యేతి శాటికా సుఖవాటికా ॥ ౭౬ ॥

ఏవం శారా శుభాకారా వారిజా వారిజాననా ।

వరదాభయదా భీతా గామినీ మన్దగామినీ ॥ ౭౭ ॥

వ్యాపికా వేదికా వేదా వోధికా విబుధాపరా ।

ధీషణా ధరికా ధీరా ప్రమదా చ ధరా వరా ॥ ౭౮ ॥

జనికా జామినీ జంవా జఙ్గతీ జగమా ।

జనా సమాజేషు మిథః స్త్రీణాం స్వం స్వం భావమవాదిషుః ॥ ౭౯ ॥

॥ ఇతి నారదపాశ్చురాశ్రే శ్రీశివసంహితాయాం రామరహస్యే పశ్చిమేపటలే

స్వంస్వంసౌభాగ్య ప్రకాశనో నామ దశమోఽధ్యాయః ౧౦ ॥

౧౧. అథ ఏకాదశోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివఃపాచ-

అథ యూథ సహస్రాణి స్త్రీణామాదాయ చత్వరే ।

రామః ప్రవర్తయామాస రాసం నామవిలాసకమ్ ॥ ౧ ॥

స్వయం గన్ధర్వరాజస్య కిశోరేణ సమచ్ఛవిః ।

రామః సగ్గీతచుఞ్చానాం రాజా భోక్తా శిరోమణిః ॥ ౨ ॥

మధ్యే రాసం విరేజేఽలం చన్ద్రో సౌ చ నభస్యతి ।

తారాణామివ నారీణాం సర్వాసాం చమనోహరః ॥ ౩ ॥

కర్తా కారయితా భోక్తా ద్రష్టా స్వామీ చ సర్వశః ।

యూషా యూథ సహస్రాణాం రాసానాం చ స్వయంవిభుః ॥ ౪ ॥

విచిత్రైరుచితైర్వాద్యైర్గీ తైర్నానావిధైరపి ।

రాగైః కాళోచితైః సర్వైర్నారీకణ్ఠవిజృంభితైః ॥ ౫ ॥

రమ్యైః సప్తస్వరైః సర్వమూర్చ్ఛనాగ్రామరజ్జ్వతైః ।

దేశితాలైస్తథా మార్గతాలైః పాత్రగుణాదిభిః ॥ ౬ ॥

నృత్యైర్నైకవిధైః తాసామంగులావణ్యశోభితైః ।

భూషణైర్వసనైర్నైకేచ్ఛ్ఠితాభినయైరపి ॥ ౭ ॥

ప్రవర్తమాన ఏతస్మిన్ రాసే రామామనోరమే ।

ముమూర్ఛుః సర్వభూతాని సానన్దాని మహీతలే ॥ ౮ ॥

నద్యో నిష్పన్నవేగాశ్చ ప్రశవశ్చ సరీసృపాః ।
 నిశ్చేష్టా అభవన్ సర్వే ముక్తా ఇవ నిరామయాః ॥ ౯॥
 నో చేలుః కిఞ్చిదాకాశే విమానాని దివౌకసామ్ ।
 మోక్షో యోగసమాధీనాం శివతాణ్ణవవిద్రుతః ॥ ౧౦॥
 వవృషుః సుమనాంసీమా రామస్యోపరి భూరిశః ।
 కఙ్కూమాన్ స్త్రక్తిలకాశ్చ భూషావస్త్రాణి దేవతాః ॥ ౧౧॥
 దేవదున్ధభయోర్నేదుర్వర్షగమీభిరనిస్వనాః ।
 జయనాదాశ్చ భక్తానాం ముక్తానామపి సర్వతః ॥ ౧౨॥
 సీతారామ సమాజానాం తత్తద్గుణనిదర్శనాః ।
 అశ్రూయన్త కృతాః సిద్ధైః స్తవాః స్తవకసన్నిభాః ॥ ౧౩॥
 గర్ధరావసరసః సర్వాస్సంక్లితార్థకృతోద్భవాః ।
 ఆసన్నాసన్నభూమికా రామప్రేక్షాణ్యపేక్షిణః ॥ ౧౪॥
 శ్రుత్వా సంక్లిత సౌందర్యం కేచిద్దేవాస్తు మూర్ఛితుః ।
 కైశ్చిద్దృశ్యేత నైవాసౌ రామో రామా సమాజగుః ॥ ౧౫॥
 సర్వైశ్చరాచరైస్తస్య సుఖమేవాన్వభూయత ।
 నైషాం దృక్ పథగః సోఽభూద్రామో రామాయతాశ్రితః ॥ ౧౬॥
 శుద్ధైః సిద్ధైశ్చ దేవైశ్చ సృత్యన్ గాయశ్చ గాపయన్ ।
 ద్రష్టుం శక్యో హరిస్తత్ర రాసకేతౌ రసాశనః ॥ ౧౭॥
 యుజ్జ్వానై యోగభిర్యుక్తైః సిద్ధైశ్చ సనకాదిభిః ।
 మహా భాగవత్తైర్భూహ్మచారివృన్దవరైరపి ॥ ౧౮॥
 ధారణాదివ్యనేత్రేణ దృష్ట్వా రాసోఽన్వభూయత ।
 అకామ్యత చ యోషాత్వం సిద్ధిస్తన్న వినాఽస్య యత్ ॥ ౧౯॥
 నేదృగ్విధం సుఖం రామాదన్యః పున్నామలాజ్ఞితః ।
 భుక్త్యైఽభుక్క్తు చ భోక్తౌ వా పృథివ్యాం దివి వా విభుః ॥ ౨౦॥
 విచిత్రా రామ రాసస్య కథా లోకమనోరమా ।
 విస్తీర్ణా గుణవిస్తారైః పుణ్యా హృద్యతమాః సతామ్ ॥ ౨౧॥

సర్వాసామవిశేషేణ స్త్రీణాం ప్రేమ స్వ ఆత్మని ।
 విజానజ్ఞానకీజానిర్యోగమాయాం సమావిశత్ ॥ ౨౨॥
 ఏకధాధద్విధాత్రేధాచతుర్థా త్వథ పఞ్చధా ।
 షడ్ధా సప్తాష్టధా భూయో నవధా దశధా పునః ॥ ౨౩॥
 ద్వాదశైకాదశాత్మాథ త్రిచతుర్దశధా పునః ।
 వ్యష్ట పఞ్చదశాత్మాథ సప్తాష్టదశధా పునః ॥ ౨౪॥
 ఊనవింశైకవింశాత్మా రామో సా వాస సన్ విభుః ।
 శతాత్మాథ సహస్రాత్మాననాత్మా చ తతః పరమ్ ॥ ౨౫॥
 ఏక ఏవ స్వయా శక్త్యా ప్రత్యభాద్వనితాసు సః ।
 ద్వేధాత్రేధాదిభేదోఽయం నత్వస్య రసభజ్జకృత్ ॥ ౨౬॥
 సౌభాగ్యాతిశయత్వంహి ప్రత్యేకం తస్య యోషితామ్ ।
 కస్యా అపి భృశం న స్యాత్తస్యోభయత్ర దర్శనే ॥ ౨౭॥
 ఏకైకాం ప్రతి చైకైకో భుజవన్ధం మిథశ్చ సః ।
 చకార కారయామాస లీలానన్తభుగీశ్వరః ॥ ౨౮॥
 ఏవం తాసాం చ తేషాం చ పరస్పరసుఖైషిణామ్ ।
 రామాణామథ రామాణామచిన్త్యం సుఖమైథత ॥ ౨౯॥
 దోర్బంధావన్ధనృత్యేన ప్రస్విన్నముఖపఙ్కజాః ।
 అన్యోన్యం కాన్తినమ్భదాత్తే చ తాశ్చ చకాశిరే ॥ ౩౦॥
 స్వేదాఙ్గరాగగన్ధైస్తాః సేవ్యమానాః ప్రియాః ప్రియాః ।
 న గ్లానిం న శ్రమం భేజర్భుజిష్య (భుజిష్యా)భుజభూషణాః ॥ ౩౧॥
 మర్మరైర్వరవస్త్రాణాం భూషావలిస్త్వనైరపి ।
 ముఖాసవసుగన్ధైశ్చ పాణిస్పర్శైః ప్రియస్య చ ॥ ౩౨॥
 వంశీ మృదఙ్గవీణాదిధవైర్గానకలాదిభిః ।
 ముఖస్పర్శసమీరేణ స్వస్యాత్మనశ్చ దర్శనైః
 (సుఖస్పర్శాశరీరేణ స్వస్యాన్యస్య చ దర్శనైః) ॥ ౩౩॥
 స్తవైరాత్మగుణాభానైర్వౌవనాగమకౌశలైః ।
 కామోన్మాదైః ప్రమాదైశ్చ హౌస్థైర్లాస్యైః పరస్య చ ॥ ౩౪॥

గాతుముత్సహిరే నర్తుం ద్విగుణం చ హరిప్రియాః ।
 సిన్ధవద్వపృథే తాసామానందోప హ్యుతరత్ర చ ॥ ౩౫॥
 గాయన్తీ గాపయన్తీ చనృత్యన్తి నర్తయన్తి చ ।
 సుఖస్యాస్య విరామం తు రామాకాపి న చేచ్ఛతి ॥ ౩౬॥
 చకాజ్ఞే న క్షయం రాత్రేశ్చన్ద్రాన్తగమనం న చ ।
 నోదయం చ రవేః కాచిత్కాశ్చిన్నో జగతీలయమ్ ॥ ౩౭॥
 కుత్రయం కుక్కుటాదీనాం ముగ్ధానైచ్ఛదనాతురా ।
 కాలచక్రస్య చలనం కాపినోఽచలతోచనా ॥ ౩౮॥
 అనీశ్వరం జగత్కాపి కామయామాస కామినీ ।
 కాన్తమేవేశ్వరత్వేన చకమేఽమలతోచనా ॥ ౩౯॥
 కాచిదస్య మహేశస్య ప్రసాదం ప్రమదైచ్ఛత ।
 నిశ్శేషం కర్మనాశఞ్చ రామా కాచిదచీకమత్ ॥ ౪౦॥
 భాగ్యస్యాక్షీణ భావఞ్చ కాచిత్కాప్యజరామరమ్ ।
 సుఖస్యాన్యైవ కాచిత్తు నిత్యత్వం చ నితమివినీ ॥ ౪౧॥
 అధికాయ సుఖాయాతోప్యాకాశేనీవరాయ మే ।
 నమోన్తిత్యబ్రవీత్కాచిత్ ఖజ్జానాక్షీవరస్తనీ ॥ ౪౨॥
 ధన్యాయోధ్యా వనం వైషా సరోజా చ సరోజినీ ।
 విలాసా ఈదృశా యత్ర సేవ్యవై సురదుర్లభాః ॥ ౪౩॥
 ధన్యోయం రమణో యేన క్రియతే సఫలం వయః ।
 ఇచ్ఛానురూపవిభవైర్వి దూరైస్తు దివౌకసామ్ ॥ ౪౪॥
 ధన్యాస్యాంవా చ కౌశల్యా ధన్యః పక్షిరథః పితా ।
 యయోరేషసుతః శ్రీమాన్లోకోత్తరవయోగుణః ॥ ౪౫॥
 తావద్ధన్యావయం లోకే యాభిర్లప్తః ప్రియోహ్యయమ్ ।
 సఖ్యసేవాది రస్యాశ్చ సీతాయా అతులశ్రియాః ।
 (సఖ్యమేవ సుస్వామిన్యా సీతాయా అతులశ్రియః) ॥ ౪౬॥
 అస్యాభాగ్యం మహాదేవో బ్రహ్మ చ చతురాననః ।
 అనన్తో నాగరాజశ్చ సహస్రవదనః స్వరాట్ ॥ ౪౭॥

వశిష్టాద్యా మహాభాగా వాల్మీకిర్భగవాన్మషిః ।
 అన్యేఽపి మునియో వక్తుం శక్తౌ న ప్రభవో వయమ్ ॥ ౪౮॥
 యథాయం దయతోస్మాసు తథేయం దయతాస్య చ ।
 కృపాసౌశీల్యవాత్సల్య సౌహృద్దాదిసుధోదధిః ॥ ౪౯॥
 ఏవం కాంతాజ్ఞయా కాంతం కాంతస్య చాజ్ఞయా ప్రియామ్ ।
 గాయంతి సృభిథః పాత్రాః సఖ్యశ్చ సహజా అపి ॥ ౫౦॥
 పూర్ణః పూర్ణతరోవ్యేవమానస్తైరుత్తరోత్తరైః ।
 అన్యేవసుఖేనాసౌ రామః పూర్ణతమోఽభవత్ ॥ ౫౧॥
 ॥ ఇతి నారదపాశ్చురాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం శ్రీరామరహస్యే పశ్చిమపటలే
 రాసవిలాస ప్రకాశనో నామైకాదశోఽధ్యాయః ౧౧॥

౧౨. అథ ద్వాదశోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివోవాచ-
 ఏషసాధారణో రాసోఽకారి ప్రాణప్రియేణ చ ।
 సర్వైరాభిగణైః స్వైరం సగ్గీతాదిపరాయణైః ॥ ౧॥
 అస్మిన్నీతాసుహృత్వేఽపి తాసు సర్వాసు భామినీ ।
 మానం జగ్రాహసౌభాగ్యసీమేతి ప్రమదేతి చ ॥ ౨॥
 అదీనా మౌనమాస్మత్య మీనఖజ్జనలోచనా ।
 స్వాధీనం కాంతమత్యంతం జానాత్యేవావృణోత్తనుమ్ ॥ ౩॥
 సీతా సంరమ్భవేగేన వాలభావకృతేన చ ।
 సఖ్యా కయాపి చానీతా భ్రాంతిం కౌతుకమీక్షితుమ్ ॥ ౪॥
 సగ్గీతానన్దసన్దోహమగ్నో మైనాకవత్ప్రియః ।
 ప్రియాం న జ్ఞాతవాన్ రుష్టాం రామో లక్ష్మీమివోద్ధతః ॥ ౫॥
 త్యక్త్వా ప్రియోత్సవం నిత్యం ప్రియోత్సవపరమ్పరామ్ ।
 న జ్ఞాతా నిర్గతాతేన ప్రియా బుద్ధిరివోత్తమా ॥ ౬॥
 రూపమాధుర్యసౌందర్యలావణ్యాతిశయాదసౌ ।
 సర్వా రామా అతిక్రమ్య శ్యామాః శ్యామా రతి ప్రియా ॥ ౭॥
 అద్వైవేషా న తేనాపి సమ్యక్ పరిచితేత్యతః ।

దిదృశౌ పూర్యతే నాస్య రిరంసాపి ప్రియస్య చ ॥ ౮॥

శూన్యం తయా వినాత్మానం ముద్దైవావ్యయరూపిణమ్ ।

విభావ్య వ్యలపద్రామో రామాధీనాఽఖిలస్థితిః ॥ ౯॥

గతా సిద్ధిరివ క్వాసౌ యోగినీ మమ ముహ్యతః ।

విద్యేవాభ్యాసశూన్యస్యా దాతుర్లక్ష్మీరివాయతా ॥ ౧౦॥

సజ్జీవనీవ గీర్వాణ గురోరైత్యగురోరపి ।

సిఘ్రకుమ్భివ నాగస్య కేన మేఽపహృతాథ సా ॥ ౧౧॥

దిశః శూన్యాశ్చ పశ్యామి తథా చన్ద్రికయేవ చ ।

వేపన్తే మమ గాత్రాణి ముఖం చ పరిశుష్యతి ॥ ౧౨॥

కాదమ్బినీవ శస్యాని మమ గాత్రాణి జానకీ ।

సిఞ్చేత్తతోఽద్య జీవేయం కృషికార ఇవ శ్వసన్ ॥ ౧౩॥

యస్యాః సిద్ధ్యాస్మి సిద్ధోఽహం మత్ సిద్ధ్యాత్వఖిలం జగత్ ।

సిద్ధిప్రదాయాః సిద్ధ్యా చ సిద్ధిర్ధర్మార్థసమృదామ్ ॥ ౧౪॥

తాసాం సిద్ధ్యా సురాః సిద్ధా (తస్యాః సిద్ధ్యా దేవకార్యం)

స్తత్సిద్ధ్యా సిద్ధిభాద్ధరిః ।

తాం తస్మిన్ తు వినా సర్వం శూన్యమేవావశిష్యతే ॥ ౧౫॥

తయా మత్పూర్ణవర్తిన్యా సిద్ధ్యా నీతేతి ఖ్యాతయా ।

న విష్ణుం గణయామ్యేవ న జిష్ణుం న ఫణీశ్వరమ్ ॥ ౧౬॥

నాగ్నిం నదాశివం నాపి బ్రహ్మణం నాకనాయకమ్ ।

నాపో న వాయుమాకాశం న యమం వరుణం న చ ॥ ౧౭॥

న చన్ద్రం న రవిం దేవం కుబేరం న విధిన్న చ ।

న యోగసిద్ధిసజ్ఞాతన్నేలాం ద్వీపవతీమపి ॥ ౧౮॥

న మయాస్తి సమః కశ్చిత్సీతా యస్య మనోరమా ।

న చ మత్తోఽధికః కశ్చిదీశ్వరేశ్వరసేవితాత్ ॥ ౧౯॥

సర్వేశ్వరీశ్వరారాధ్యో యయాఽహం కిల్ల తామినా ।

అద్యాజ్ఞాలిజలప్రాయసుఖైశ్వర్యో భవామి చ ॥ ౨౦॥

కామం చ తృణవన్మన్యే సరతిం యువనాయకమ్ ।

యయా పద్మవిశాలాక్ష్యా వైదేహ్యో భువనశ్రియా ॥ ౨౧॥

క్వాసౌ ప్రాణార్థలా దేవీ క్వాసౌ సజ్జీవినీమమ ।
సా మే క్వ స్వామినీ శ్యామా వామోరూర్వామతోచనా ॥ ౨౨॥

ద్వాదశ వార్షికీ గౌరీ చిత్రరూపప్రదర్శినీ ।
శృంగారార్ణవసారజ్ఞా శృంగారామ్భాధివర్ధినీ ॥ ౨౩॥

అచిన్త్యైశ్వర్యభోక్తు చ మత్తమాతజ్గమినీ ।
ఆప్లోదినీ పరాచిన్త్యరూపసౌందర్యశాలినీ ॥ ౨౪॥

పీతామ్బరా కదాప్యేషా నీలామ్బరసితాంవరా ।
కౌసుమ్భరక్తశాటీకా చిత్రాంవరవిభూషణా ॥ ౨౫॥

విభ్రతీ కమలే పాణ్యోర్లాలయన్తీ చ సారికాః ।
పాఠయన్తీ శుకాన్ రమ్యాన్ క్రీడయన్తీ మృగార్భకాన్ ॥ ౨౬॥

పశ్యన్తీ ముద్రికారత్నేష్వాత్మప్రతిఫలాని చ ।
సుస్మేరా స్యయమానా చ లజ్జమానాన్యదర్శనైః ॥ ౨౭॥

భేలన్తీ కన్ధకాస్ఫలైర్దర్శయన్తీ గతిం లఘుమ్ ।
వారయన్తీ ముఖామ్భాజభ్రమరాన్భ్రమదాన్మృగాన్ ॥ ౨౮॥

ముక్తాలకముఖీ ముక్తాన్తానేవ వదనచ్ఛదాన్ ।
రుషాపసారయన్తీ చ శపన్తీవ చ సమ్భ్రమాత్ ॥ ౨౯॥

మాముదిశ్య చ కుర్వన్తీ నానాభావమనోరథాన్ ।
ఉద్బుద్ధధ్యానభాగ్యేన మయా సీతాఽద్య దృశ్యతామ్ ॥ ౩౦॥

స్ఫురన్తీ హృదయామ్భాజే నృత్యన్తీవ పునః పునః ।
మదవిహ్వలవామాక్షీ స్థలన్తీవ పదే పదే ॥ ౩౧॥

ధమ్మిల్లమల్లికా పాత్తైరాతపద్ధతి విభ్రమా ।
ప్రవిశన్తీవ నేత్రే మే హరన్తీవ ధియం చ సా ॥ ౩౨॥

వన్యాన్ ప్రకాశయన్తీహ త్రైలోక్యం చ స్వయా రుచా ।
ఆశ్చర్యాణ్యా వహన్తీ వైరూపవిభ్రమచాటుభిః ॥ ౩౩॥

త్యాజయన్తీవ కర్మాణి దేహగేహో చితాని చ ।
మమ జితేన్ద్రియస్యాపి వశయన్తీన్ద్రియాణి చ ॥ ౩౪॥

హర్షయన్తీ సఖీవృన్దం చన్దయన్తీ సుచేతసా ।
 వర్ధయన్తీ నిజానన్దం చాన్తీవ శ్రీరపామృతిమ్ ॥ ౩౫॥
 వాణైరివ మనోజస్య కటాక్షైరసిత్తైః శితైః ।
 నిసర్గగర్వసిద్ధైస్త్వైః విద్ధయన్తీ కుమేధసః ॥ ౩౬॥
 అద్వైవావిర్భవత్వారాత్సజ్కుల్పాదిహ సిద్ధివత్ ।
 ముక్తస్య మమ వైదేహీ చిత్రానన్దమయీ ముహుః ॥ ౩౭॥
 చన్ద్రే మమ ప్రియా క్వాన్తే కమలే విమలే క్వ సా ।
 పద్మే కృష్ణే బుధే భద్రే కీర్తిదే బ్రూత తాం ప్రియామ్ ॥ ౩౮॥
 శాన్తే విశారదే జ్ఞానే ప్రకీర్తిధృతవల్లభామ్ ।
 మమ దర్శయత ఉప్రం శ్యామాం జనకనన్దిమ్ ॥ ౩౯॥
 ఏవం పృష్టాసు సర్వాసు సఖీష్వేకా తు యోగినీ ।
 ప్రాహ ప్రియం ప్రియానేహ ప్రియా తే ప్రకృతిం గతా ॥ ౪౦॥
 దుదర్శాగహ్వరే దేవీ ప్రవిష్టేష్టవిధాయినీ ।
 జానామి తవ దత్తేన దివ్యేన జ్ఞానచక్షుషా ॥ ౪౧॥
 త్వయి ప్రణయరోషేణ భ్రమజన్యేన భామినీ ।
 జాతా రహసి భ్రాన్త్యా చ మానినీ గజగామినీ ॥ ౪౨॥
 నాహం తత్ర గమిష్యామి సా మాం జానాతి జానకీ ।
 భేదజ్ఞా సర్వకార్యాణాం యోగినీతి మనోరమా ॥ ౪౩॥
 దర్శయిష్యామి వైదేహీం ప్రియాం తే రహసి స్థితామ్ ।
 ఉపాయం చ వదిష్యామి ప్రియా యేనానునీయతామ్ ॥ ౪౪॥
 కామోయం కోకిలో భూత్వా వసన్తాఽనుగతః పునః ।
 పఞ్చమేన స్వరేణాసౌ గీయతాం త్వత్ప్రియాన్తే ॥ ౪౫॥
 త్వద్ధానశ్రవణేనాసావాత్మానం దర్శయిష్యతి ।
 అనునేతుమసౌ శక్యా తతః స్యాద్భవతః ప్రియా ॥ ౪౬॥
 యోగినీకథితో మార్గ ఇతి తస్మిన్ కృతే సతి ।
 దేవీదర్శితరూపాభృత్ తత్కృత్యా శాన్తదుష్కృతా ॥ ౪౭॥
 తస్యామేవం స్థితాయాన్తు కృత్వా చిత్తం ప్రియేఽచలమ్ ।

తస్యా అనునయే కాచితోవిదామృతభాషిణీ ॥ ౪౮॥
 కర్తుమ్ప్రియప్రియం తస్యాః సమీపమగమత్సఖీ ।
 విసితా ప్రణతా భూత్వా ప్రియఞ్చచే ప్రియాదపి ॥ ౪౯॥
 దుర్లభో మానుషో దేహో జన్మోత్తమమహాపి చ ।
 తత్రాపి దుర్లభం భాగ్యం భోగ్యఞ్చ ప్రథమం త్రయః ॥ ౫౦॥
 నిష్ప్రతిద్యన్వితారోగ్యే దేశస్థానే నమన్ ప్రియే ।
 కాన్తః స్త్రియా నమస్కార్యః సర్వసద్గుణసాగరః ॥ ౫౧॥
 సహాయాః సుహృదోఽప్యత్ర దుష్ప్రౌఢాః సంహితా కిల ।
 దుర్లభే జీవితే నృణాం సుఖస్పర్శోఽతిదుర్లభః ॥ ౫౨॥
 చింతా హేతుసహస్రాణి దుఃఖహేతుశతాని చ ।
 ప్రాప్నువన్తి సదాజీవం సుఖం తేషు న లభ్యతే ॥ ౫౩॥
 కర్మభి భ్రామ్యమాణానాం ప్రాణీనాం ప్రియసంజమః ।
 దుర్లభః సఖి జానాసి విశిష్టాహం వదామి కిమ్ ॥ ౫౪॥
 అయోనిసఖి తే జన్మ సర్వతీర్థగణస్థలే ।
 సీతే పరమధర్మజ్ఞో జ్ఞానజ్యేష్ఠః పితాపి తే ॥ ౫౫॥
 కాన్తస్త్రిలోక్యతిలకో యస్య నామామృతద్రవమ్ ।
 కీర్తిః సకలతీర్థానాం తీర్థభూతా సనాతనీ ॥ ౫౬॥
 అయోధ్యా చ మహారమ్యా దివ్యోద్ధానవనాదిభిః ।
 సరోజైః సా సరిచ్ఛిష్ఠా ప్రాసాదాః ప్రమదాప్రియాః ॥ ౫౭॥
 వయో ద్వాదశవర్షోత్థం రూపం సర్వమనోహరమ్ ।
 సర్వం తవ వశే శుభ్రు భోగ్యం భాగ్యం చ సున్దరమ్ ॥ ౫౮॥
 సఖ్యః సర్వగుణోపేతాన్తవైవ వశగాః స్థితాః ।
 రూపలావణ్యసౌభాగ్యసమ్పన్నా భువి దుర్లభాః ॥ ౫౯॥
 త్రైలోక్యయావతే శ్రేష్ఠాః సర్వే తే గుణరాశయః ।
 యే వాల్మీకి ముఖైశ్చేష్ఠైర్గీయన్తే కవిభిర్ముహుః ॥ ౬౦॥
 యావన్తః సుఖసమ్పత్తిహేతవో గుణసేతవః ।
 దృశ్యన్తే తవ వామాక్షి సర్వేతేఽప్రమితాః కిల ॥ ౬౧॥

యావన్తః సుఖవిఘ్నః స్యురేకం మానం వినా న తే ।

సన్తి రోషభవం దేవి సత్యమేతద్బ్రవీమితే ॥ ౬౨॥

ప్రియాదపి ప్రియోమానః సఖి తే ప్రియ దర్శనే ।

యాత్వమృష్ట ప్రదాకాన్తే యన్మానం భజనేరహః ॥ ౬౩॥

శ్రీమతీ సీతాసఖ్యువాచ-

అజ్ఞాత్వాత్వమభిప్రాయం వ్రాషే పణ్ణితమానినీ ।

విశ్వస్యానిత్యతాయత్త్వం గర్హోష్యస్యా న తస్యహి ॥ ౬౪॥

ఇయం భూమిసుతా నిత్యా సీతా విశ్వ విలక్షణా ।

నాన్త్యస్యాః సుఖవిచ్ఛేదో న మానో న చ మత్సరః ॥ ౬౫॥

కిం రుష్టా కిన్తు సన్తుష్టా ప్రియధ్యానామృతేన యత్ ।

ఉపయోగిని తస్యేతః ప్రియం ధ్యాయతిరాహసే ॥ ౬౬॥

ఏవం స్థితే తు దమృతోః ప్రీతియోగేనయోర్నవే ।

విన్దం పాతయితుం కిం తే సజ్కుల్పోఽస్తి హతవ్రతే ॥ ౬౭॥

ఇత్యుక్తా తు ప్రియా సఖ్యా ప్రియస్యాపి సఖీ ప్రియమ్ ।

గర్హో వాచ ప్రియాకిన్తే మన్యేతేతివచోమమ ॥ ౬౮॥

అన్యాప్యాగత్యచో వాచ పాదోసీతే స్పృశామితే ।

ఏష కిం ధ్యానకాలోఽస్తి లీలా కాలే విలాసిని ॥ ౬౯॥

రత్నం హస్తగతం త్యక్త్వా కాచం తు భజితే యథా ।

తథా త్వం సేవనే సీతే పరోచ్ఛం లఘుమస్ఫుటమ్ ॥ ౭౦॥

నానేన ప్రియతేప్రేయాన్ నేదం జానాతి చ ప్రియః ।

స దుఃఖీ త్వద్వియోగేన క్రియతే చ భృశం ప్రియే ॥ ౭౧॥

వినా తేన ప్రియేణ త్వమవ్యేషా సుఖినీ న చ ।

ధ్యానం త్వితరథా తస్య కథం స్యాత్ కలభాషిణి ॥ ౭౨॥

॥ ఇతి నారదపాశ్చురాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం రామరహస్యే పంచమపటలే

మానప్రకాశనోనామ ద్వాదశోఽధ్యాయః ౧౨॥

౧౩. అథ త్రయోదశోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివోవాచ-

శ్రుత్వా స్మితముఖీ సీతా సఖ్యు వాచా మృతామృతమ్ ।

సీతాభిప్రాయమాదాయ ప్రత్యుత్తర వివక్షణా ॥ ౧॥

నత్వం జానాసి మర్మాణి దేవ్యా దేవస్య చేతరా ।

దూత్యో చిత్వం యశః ప్రాప్తుం మధ్యం వధ్వాగతా పరమ్ ॥ ౨॥

ఏషా ప్రాణప్రియా తస్య యస్యాయోఽత్ర చ తిష్ఠతి ।

విజ్ఞాతుం న తదన్వేషాం శక్యం వర్ష శతైరపి ॥ ౩॥

ప్రియసఖ్యువాచ-

జ్ఞాత్వా రాజకుమారీ త్వం ముగ్ధాం భేదయితుం సఖి ।

భర్త్రాసన్ధయితుం నాసి మానలాభేన మానినీ ॥ ౪॥

మానభజ్జేన యో మానో లబ్ధః స్వార్థవశేన తు ।

స హ్యుపహాస ఏవ స్యాన్మానవోద్ధృతమాగమే ॥ ౫॥

యోద్ధుం కిం ప్రషితాసిత్యం నేతుం దణ్డేన వశ్యతామ్ ।

ఏషా యజ్జీవదానేన ప్రసాధ్యా శనక్తైర్భవేత్ ॥ ౬॥

సేవయైవ ప్రసీదన్తి కవితా వనితా లతాః ।

దేవతామహిషీ ధేనుర్నచదణ్డేన దూతికే ॥ ౭॥

ఉపాయాస్త్రయ ఏవ స్యుర్ధూతద్వారా ప్రయోజితాః ।

చతుర్థం తు స్వయం స్వామీ ప్రయుక్త్యైఽథ విభుర్నవా ॥ ౮॥

కోఽత్ర ప్రసక్తి ఏతేషాముపాయానాం మనీషిణి ।

ఈదృశీం తే కథాం శ్రోతుం న క్షమా క్షితిన్దినీ ॥ ౯॥

విధేయానాం తు దాసానాం స్వామిసన్దేశపాలనమ్ ।

ధర్మః కిలమతో ముఖ్య ఆదేశస్థిరచేతసామ్ ॥ ౧౦॥

రోషమానా సమర్థాపి ప్రియా రుష్టా త్వదిచ్ఛయా ।

గచ్ఛ ప్రేషయ దణ్డం స దృష్టవ్యో విషయే మయా ॥ ౧౧॥

నమస్తుభ్యం ప్రవీణాసి యా హత్యామై ప్రియామిమామ్ ।

శ్రావయసి త్వం భద్రాణి మద్భద్రాయ కేవలమ్ ॥ ౧౨॥

దౌత్యం కర్తుం సముద్యుక్తాదోషాదోషాద్విభేషి చ ।
 లిప్సుశ్చాతుర్యాదస్యా అనునయాదహో ॥ ౧౩॥
 త్వం తు యస్యాః సఖీనేయం శతం వర్షాణిరుష్యతు ।
 నాహం దౌత్యం కరోమితో యామిత్యం సుఖినీభవ ॥ ౧౪॥
 తథా త్వేఽప్యయథాత్వేపి న హానితవ గమ్యతామ్ ।
 నాన్యాధీనానయోః ప్రీతి స్త్వయాసాధ్యం న కిఞ్చన ॥ ౧౫॥
 శ్రోతవ్యం న వచస్తాసాం యాసాం తు కలహః ప్రియః ।
 చిత్తం న కోమలం యాసాం ప్రియం కుర్యుః కియత్తుతాః ॥ ౧౬॥
 స్వామిసిద్ధి విరుద్ధం యచ్ఛోతవ్యం నహి తద్వచః ।
 శతంవక్త వ్యమేవాస్య కార్యం సాధయతా పరమ్ ॥ ౧౭॥
 ప్రియాయా ముఖపద్మోత్థాం సుధాం పాతుసముత్సహే ।
 జ్ఞాయతా మైకమత్యత్వం మయాప్యత్రాలృ సంవిదా ॥ ౧౮॥
 మైత్రీసంవాద సఖ్యాని వివాహాది చ తౌకికమ్ ।
 సమయోరేవ లోకేస్మిన్నస్యుర్విషమయోరపి ॥ ౧౯॥
 త్వం సఖిత్యం కథమ్ప్రాప్తా హీనాస్యాః సమధర్మకమ్ ।
 ఐ కమత్యం చ సంవాదం ముఖరేవద వాం కథమ్ ॥ ౨౦॥
 యథాత్వం లోకనాథస్య యాతా సఖ్యం వరం తథా ।
 అస్యాః సర్వ మహేశ్వర్యా ఇతోఽహమపిమానదే ॥ ౨౧॥
 కోఽయముత్థాప్యతేగేహ విరోధాఖ్యో మహానలః ।
 క్రీడతా వాలకేనైవ యస్త్యయాపి సుదుఃశమః ॥ ౨౨॥
 ఏకాత్మ ప్రాణమనసోః సాధారణ పదార్థయో ।
 కా వార్తాస్తి విరోధస్య తేజస్తేజస్వినోభి చ ॥ ౨౩॥
 ఇదమేవ పురస్కృత్య తిరస్కృత్య రుషం చ హ ।
 సమేత్వేషా ప్రియేణాద్య గీయతాం మజ్జలాని చ ॥ ౨౪॥
 నాన్యైవామజ్జలం దేవ్యా విశ్లేషోపి ప్రియేణ న ।
 యుష్మాకం దృష్టిదోషేణ ప్రతీతో విరహోఽనయోః ॥ ౨౫॥
 ఉత్థాప్యేతః ప్రియాత్వర్హి యద్యేవం ప్రియసన్ముఖే ।

ఆయాత్వాస్త్రతపుష్పేణ యథా చన్దననేకినా ॥ ౨౬ ॥

కా లజ్జా కోభిమానో వా ప్రియేఽభిముఖసర్పణే ।

దుష్టోపి కణ్ఠకైఃపథా సీతాయాః శుభ ఏవ యత్ ॥ ౨౭ ॥

ఏవం వార్తాభిరత్యేతి కాలో వాలే వృథా తు తే ।

ఏహి సార్థం మయా త్వద్య తవైవ క్రియతాం ప్రియమ్ ॥ ౨౮ ॥

ఏషాముగ్ధా ప్రియో ముగ్ధో జానీతో న చ కిఞ్చన ।

యుష్మాభిరేవ మధ్యే తు రచ్యంతే వచనాని చ ॥ ౨౯ ॥

పశ్య ముద్రా ప్రియస్యేయం ప్రేషితా ప్రమదే తవ ।

తేన మధ్యే కృతా నైషా విశ్వాసః క్రియతామిహ ॥ ౩౦ ॥

ప్రియస్య ముషితా ముద్రా త్వయేయం వఞ్చనప్రియే ।

ఏనాం నేత్రేదయిష్యామి ప్రియాయ ప్రియకారిణీ ॥ ౩౧ ॥

లేఖో హ్యేష ప్రియస్యైవ కరకౌశలసూచకః ।

ప్రచీయతాం త్వయా పూర్వం వాచయిత్వా విధీయతామ్ ॥ ౩౨ ॥

త్వయైవలేఖయిత్వా సుచ్ఛలేన ఫలకారిణీ ।

దర్శయిత్వస్య ఏషోపియ ఆనీతః ప్రియాయ మే ॥ ౩౩ ॥

మహాత్కుల ప్రసూతాయా అస్యాః ఛద్మపరాపురః ।

అహో ప్రత్యుత్తరం తస్మై కథం దాసీ ప్రదాస్యతి ॥ ౩౪ ॥

అన్యా త్వతోదరీ తస్మై సన్దేశం కథయిష్యతి ।

భేకో యత్ర న తత్రాసౌ దేవో వర్షతి కిం నహి ॥ ౩౫ ॥

మత్తుల్యోత్తమవంశ్యా చేన్న యాస్యత్యసతీవ సా ।

ఆత్మమానసరో నాన్యాం కాంతోపి ప్రేషయిష్యతి ॥ ౩౬ ॥

నిర్భయాభిరసౌప్రేయాన్ యుష్మాభిరుపభుజ్యతామ్ ।

సాన్దర్యాదిప్రసక్తోపి భవిష్యతి కదాపి తు ॥ ౩౭ ॥

ఉపస్థితస్య చ త్యాగాదనుపస్థితకల్పనాత్ ।

ధీరస్య ధీమతోపి స్యాచ్ఛోకో దుఃసహ ఆధిజః ॥ ౩౮ ॥

భోగ్యాన్యత్తమయోగ్యాని పుష్కలాన్యమలాని చ ।

వనేష్యప్యనుధావంతి భాగ్యవంతం నిరామయమ్ ॥ ౩౯ ॥

యద్భాగ్యం భవ్యభోగేషు తన్త్రం తన్త్రవిదో విదుః ।
 తద్విరోధోఽవశిష్యేత కిన్న కిఞ్చిదసీప్సితమ్ ॥ ౪౦॥
 భాగ్యంహ్య కృత్రిమం యత్రగుణాః కల్పమహీరుహాః ।
 నిత్యాః సన్తి విరోధోఽత్ర స్యాచ్చేత్తద న వస్థితిః ॥ ౪౧॥
 భోక్తుః భావేగుణాః సర్వే కల్మాణాఽపి శాశ్వతాః ।
 భాగ్యం చైకాకినోపి స్యుర్వృథాఽరణ్య ద్రుమాదవత్ ॥ ౪౨॥
 నిర్వ్యపేక్ష్యం భవత్యస్యాః స్వామిన్యా భాగ్యముత్తమమ్ ।
 భాగ్యానుగమవత్సేవ భోగ్యమిత్యవదమ్పురా ॥ ౪౩॥
 ఆత్మనైవాత్మనోభోగాః సిద్ధ్యస్తీతిమనోభవాః ।
 యదిబ్రూతే తతోమన్యేమాన్యం వాక్యం తవేత్యహమ్ ॥ ౪౪॥
 కైవల్యస్య పుమర్థత్వం వేదాంతా నిగదన్తి యత్ ।
 సా కిం ప్రతారణా పుంసో నిత్యానన్దమభిప్సితః ॥ ౪౫॥
 ఏషైవ స్వామినీత్యత్ర ప్రష్ఠవ్యాశపత్యై రహాః ।
 రామప్రాణప్రియావాచ్యం తచ్చ మన్యధ్వమజ్ఞాసా ॥ ౪౬॥
 అత్యంతకోమలేత్యేషా శ్రోతుం వక్తుం చ న క్షమా ।
 జయం పరాజయం వాపి తత్త్వవాదేషు కర్కశే ॥ ౪౭॥
 నిష్కృపం కృష్యతే రత్యై మృదులేతి ప్రియేతిచ ।
 ముగ్ధేతి దయితే వైషా నవయౌవనశాలినా ॥ ౪౮॥
 ఏతస్యా మార్దవం దృష్ట్యా నిష్ఠరోష్యతి నిష్ఠరాత్ ।
 మృదోరపి మృదుర్భాత్వా భీతో స భజతేత్విమామ్ ॥ ౪౯॥
 ఏవం చేదమృదుత్వస్య దోషత్వాత్తు స హేయతా ।
 మార్దవస్య గుణత్వాచ్చ స్వభావాద్భజనీయతా ॥ ౫౦॥
 పద్మినీ పద్మబన్దౌ తు తపత్యేవాతపం సతీ ।
 భజన్తి స్వగుణానేవ స్వభావం న చ ముఞ్చతి ॥ ౫౧॥
 అస్వభావప్రయుక్తః కిం మానః కింవా స్వభావజః ।
 దృశ్యతే మృగవచ్చన్దృత్విష్యతేఽస్యాం మృగీదృశి ॥ ౫౨॥
 కుదృష్టిదోషలక్ష్మేదం చన్ద్రబిమ్బేఽతిసున్దరే ।
 అస్యాం సున్దరసీమాయాం మానస్త్యదృష్టిదోషజః ॥ ౫౩॥

దృష్టిదోష వినాశార్థం లక్ష్మేన్దౌ విధినా ధృతమ్ ।
 అభావభావపుష్ట్యై చ మానోఽస్యాం వినివేశితః ॥ ౫౪ ॥
 విధేర్విధానమస్యాం వాఽన్యస్యాం వా సుప్రతిష్ఠితమ్ ।
 అపహర్తుం విధిర్హన్య ఇత్యుపాయో నిరర్థకః ॥ ౫౫ ॥
 యత్నవిధిర్విధేరేవ సాధ్యోపాయానుశాసనమ్ ।
 వ్యర్థం న స్యాత్తవప్యేష దోషః స్యాదన్యథా బుధే ॥ ౫౬ ॥
 సాధ్యసాధనభేదానామానన్త్యాదబుధస్య తు ।
 భ్రాన్త్యోపాయో వృథాపి స్యాదితి జ్ఞాత్వా విరమ్యతామ్ ॥ ౫౭ ॥
 దమృత్యోరేవమన్యోన్యం జ్ఞాత్వాశయమసంశయమ్ ।
 ఉక్తిప్రత్యుక్తిసన్దర్భోఽకార్యాలీఖిరిహోభయోః ॥ ౫౮ ॥
 నివృత్య ప్రియమేవామూరనునేతుమిమాం స్త్రియః ।
 ఉత్థాపయాంవభూబుస్తం ప్రియాసంశ్లేషలాంసమ్ ॥ ౫౯ ॥
 ప్రియోపి ప్రహసంస్తాసు కాభిశ్చిత్తు సహోత్సుకః ।
 కన్దకైః క్రీడయన్ క్రీడన్ ప్రియాదర్శనమభ్యగాత్ ॥ ౬౦ ॥
 ॥ ఇతి నారదపాశ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పంచమపటలే
 రామరహస్యే ఉక్తిప్రతియుక్తి ప్రకాశనోనామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ౧౩ ॥

౧౪. అథ చతుర్దశోఽధ్యాయః ।

శనైః శనైర్గతస్తస్యాః సమీపం ప్రణయా ముఖమ్ ।
 లీనమీనయుగం చన్ద్రబిమ్బమివ దదర్శ సః ॥ ౧ ॥
 నవాం పుష్పకృతాం మాలామాధాయాసౌ ప్రియోరసి ।
 అజ్ఞాలిం చ హృదిన్యస్య పురోస్యా ఉపతస్థివాన్ ॥ ౨ ॥
 ఆపూయ రమణీ తస్యా గన్ధం ధ్యానపరాపిసా ।
 ఉత్తస్థా సుస్థిరన్నేహా ధ్యానస్తిమితలోచనా ॥ ౩ ॥
 పురః ప్రేక్ష్య ప్రియం ప్రేక్షా రూపయౌవనశోభనమ్ ।
 ఆలింగ్య నిర్వృత్తిం ముగ్ధా జగామ విపులేక్షణా ॥ ౪ ॥
 గాఢమాలింగ్య రామేణ రామా శ్రీరుచిరాననా ।

లాలితాశ్వాసితాభూయో భూయః పాదాదిచుమ్బనైః ॥ ౫॥

జయ జయేతి రామాణాముత్థితో మధురో ధ్వనిః ।
హర్షశ్చ పరమో గౌరి తవానునయన యథా ॥ ౬॥

దివ్యానస్తవిభూతేర్హి పూర్ణానస్తమహోదధేః ।
లీలైషా రామచన్ద్రస్య గౌరి కల్పలతా సతామ్ ॥ ౭॥

పశ్యన్ప్రియాం ప్రియో నైవ తృప్తస్తృప్తిప్రదోష్యసౌ ।
ప్రియాపి ప్రియమాధుర్యం పాయం పాయం పిపాసితా ॥ ౮॥

ప్రియః ప్రియాజ్ఞేషు చ పుష్పవర్షీం నిర్మళానం గచ్ఛతి చ ప్రియాయాః ।
రక్షాం చ మన్త్రోషధియస్తతస్తైశ్చకార శృంఖారసాయనజ్ఞః ॥ ౯॥

మృద్వాసనే తాం వినివేశ్య కాంతాం ముగ్ధాం మనోహారినివాభిరూపామ్ ।
స్మేరాననాం చామరపిచ్ఛ గుచ్ఛచ్ఛత్రాదిభిశ్చోపచవార కాన్తః ॥ ౧౦॥

ననర్త కాన్తాపుర ఆత్మనాథో జగౌ చ తస్యా గుణరూపభావాన్ ।
దదౌ సఖిభ్యో మణిభూషణాని ప్రియః ప్రియాయాం ప్రణయీ ప్రవీణః ॥ ౧౧॥

తామాత్మదేవీం పరదేవతేతి శ్రీరూపలావణ్యవయఃప్రధానైః ।
ధర్మైర్వినిశ్చిత్స్య నిరాకృతాన్యః కాన్తాం శిషేవే శరదాం శతాని ॥ ౧౨॥

ప్రియాజ్ఞీపజ్జేరుహయావకాని కపోలపాల్వ్యోః కుచమణ్డలే చ ।
చకార కాన్తః కిలచక్రవర్తీ మనఃప్రియాయాః

నవపత్రభక్తి (కిలచక్రవర్తీ) ॥ ౧౩॥

సీమన్త పూర్తిం నవమౌక్తికాద్యైః సీమన్తినీసజ్జశిరోమణేః సః ।
రామో రమణ్యా విరచయ్య వేణీం చకారచాతుర్యవమత్కృతిం చ ॥ ౧౪॥

సమజ్ఞాయామాస శుభాజ్ఞానేన ప్రియాక్షిణీ ప్రేమ కణేక్షిణీ సః ।
వవన్ధ సూత్రం మణిజం ప్రియాయామపి ప్రవేకం మణిభూషణాచ్ఛ ॥ ౧౫॥

హేమామ్బుజే నీలమణీన్ద్రనాలే రత్నేన్ద్ర పత్రే మణికర్ణికే చ ।
సంక్రాహయిత్వా కరయోః ప్రియాం స్వాం నీరాజయామాస కరాంజులీమైః ॥ ౧౬॥

నిర్మాయ పుష్పైః మదనం స తస్మిన్నారోహయామాస విదేహపుత్రీమ్ ।
సర్వస్వభూతామఖిలాణ్డలక్షీం లక్ష్మ్యైశ్చ లక్షీ ప్రియ ఆశ్రయాచ్ఛ ॥ ౧౭॥

యస్యాః కటాక్షేణ నృదేవపుత్రః సర్వావతారాధిపరూపలక్ష్మీమ్ ।

భుజ్జాన ఏవేశ్వరమాలిరత్న సీరాజితాజ్ఞేద్యయపీఠపాదః ॥ ౧౮ ॥

లభ్యాధికానందపరమ్పరాకో నాకాది లోకేశ్వరగీతకీర్తిః ।

ఆహ్లాదినీనామకుతోకుతోభీరాహ్లాదయేదేష శివామివాహమ్ ॥ ౧౯ ॥

సీతాజ్ఞ సౌందర్యసుధైకపాన వ్యర్థీకృతానస్తవిభూతిభోగః ।

యత్యేవతే ప్రాకృతవత్ ప్రియాం తచ్చిత్తం రసాస్వాదవిశేషసిద్ధ్యై ॥ ౨౦ ॥

ప్రియాపి తాభిః పటుశిక్షితాసౌ శుశ్రూషతే స్వామినమాత్మనస్తమ్ ।

ఆహ్లాదయన్తి ప్రియవాక్యముఖ్యైర్నానావిభావైరనుభావభావైః ॥ ౨౧ ॥

సఖీవ దాసీవ మనోరమాపి ప్రియ ప్రియాణ్యేవ నిరస్తరాణి ।

ప్రదర్శయన్తి నిజచేష్టితైస్సా జహారహృద్యాహృదయం ప్రియస్య ॥ ౨౨ ॥

ప్రేఖాన్వనేకాసు మణీన్ద్రముక్తాప్రసూనవాసైః సమలఙ్కృతాసు ।

ప్రియం సమారోప్య సఖీ సమేతా జగౌ స్వయం సా పరిలాలయన్తి ॥ ౨౩ ॥

కులాఙ్గానాపి ప్రతి శిక్షితాపి ప్రియానురాగాతిశయేకవశ్యా ।

నటీవ దేవీవ చ కిన్నరీవ సఖీవ నాథస్య ననర్త చాగ్రే ॥ ౨౪ ॥

ముగ్ధాపిలజ్జాతిభరేణ నమ్రా స్తుతా ప్రియేణాత్మవశే స్థితేన ।

రమ్యాతిరమ్యాఙ్గలతా ప్రియస్య హృద్యాతిహృద్యా హృదయం వివేశ ॥ ౨౫ ॥

కదాచిదాత్మానమనస్తహాసవిలాసహాస్వైర్వివృతానుభావా ।

జగోప తాన్వేవ సఖీషు సీతా భీతేవ చానూనమనాత్మతన్త్రా ॥ ౨౬ ॥

ప్రియానుభావాదుపవీణయన్తి ప్రియం ప్రియేభ్యో నితరాం ప్రియా సా ।

గన్ధర్వ విస్మాపనమాత్మదేవీ వీణాపనేనైనుత్తమముత్తమ శ్రీః ॥ ౨౭ ॥

వభార వాలా వ్యజనం కదాచిత్ప్రియాతపత్రం మణిపాదుకే చ ।

కదాపి వాలవ్యజనం సరత్నం ప్రియస్య తామ్బూల కరణ్ణకం చ ॥ ౨౮ ॥

సంవాహయన్తి మృదుపాదపద్మే సుప్తస్య పుష్పాస్తరణే ప్రియస్య ।

పాదౌ కఠోరావితిసా ప్రియాపి లోష్ఠౌకరావిత్యభికమ్పితేన్మ ॥ ౨౯ ॥

కరాఙ్గులీయార్వితరత్న దీప్తిర్నిరాజయామాస మనోరమా సా ।

సంవీజయన్తి వ్యజనేన వాలా సరత్నదణ్డేన తు రామచన్ద్రమ్ ॥ ౩౦ ॥

ప్రియా ప్రియాన్నం ప్రియమాశయన్తి జగామ తృప్తిం క్షుధయాప పుష్టి ।

ప్రియాయ భోజిన్యపి భోజయత్రీ ప్రియానుభావానుభవైకతృప్తా ॥ ౩౧ ॥

ప్రియాయ తామూలముపాహరన్తీ లవङ్గకర్పూరసుధాదిరమ్యమ్ ।

విసాప తేనా రుణపల్లవోష్ఠీ సారాగరङ్గోద్భదయా ససీతా ॥ ౩౨॥

ఉత్తారయన్తీ జనదోషదృష్టిం నిర్మళ్ళానం తస్య చ సా భజన్తీ ।

రత్యాఖ్య దోషం దధతీ స్వయం చ ప్రీత్యారుహత్తద్భుతయంవిశాలమ్ ॥ ౩౩॥

పతివ్రతాయాః పతిపాదసేవాఽనిశం పరోధర్మ ఇహోఽప్యముత్ర ।

ఇతి ప్రియా ప్రేయసి దాసధర్మం గతాను భావాతిశయాచ్చ కిన్తు ॥ ౩౪॥

దామృత్యమేతజ్జగతోఽనయోస్తు భిన్నం న సాదృశ్యముపైతి తేన ।

అప్రాకృతత్వాదనయోః రసానామప్యన్నతిచ్చన్నచితో కదాచిత్ ॥ ౩౫॥

క్షణే క్షణే పూర్వవదేతయోర్యద్రూపం నవీనం భవతీప్సితం తత్ ।

పరస్పరం వర్ధయతి ప్రవృద్ధైర్భావైః స్వభావాదభిలాష ఏవ ॥ ౩౬॥

నిరఙ్కుశైశ్వర్యసుఖం తయోర్యన్మాధుర్యమప్యేవమమేయమేవ ।

తదేవ వైరస్య నిరాకృదిత్థం రసోఽనయోనిత్యమమేయమేవ ॥ ౩౭॥

అదృష్టసీతః క్షణమప్యనిన్ద్యో విశిర్ణ్వసర్వావయవో భవేద్యత్ ।

నైతాదృశీం స్నేహపరమ్పరాతో న్యత్రాస్తి తేనాయమనస్తభావః ॥ ౩౮॥

విశ్లేష భీతిర్పూహతీ చ తస్యాస్తస్యాస్తి యత్రేనరతేర్విరామః ।

నాస్యేవ విశ్లేషభీతేర్నిమిత్తం స్వాభావికీ శక్తిరచిన్త్యమాయా ॥ ౩౯॥

ఆనన్దసన్దోహ భవప్రమాదస్వాధీనమజ్ఞానముతాస్య కిఞ్చిత్ ।

సఙ్కల్ప ఏవోక్త రసానుకూలో నిత్యోపి లీలామృతయస్య నేతుః ॥ ౪౦॥

ఆనన్దినీ నాథమనాథనాథం సీతా స్వనాథం మధురైర్వచోభిః ।

వాణీవ వీణేవ చ కోకిలేవ సోద్యానమేవాభిముఖీకరోతి ॥ ౪౧॥

గమ్భీరభావాస్మిత సున్దరభూవిశేషజైర్నర్తయతి ప్రియం సా ।

విశ్రామయత్యాత్మకరాభిమన్తై రోమాఞ్చితం చన్దన చన్ద్రశీతైః ॥ ౪౨॥

ప్రియాకరస్పర్శసుఖానుభూత్యా తిరస్కృతాఽన్యానుభవస్తయాఽసౌ ।

అజ్ఞాని కణ్డూయతి కోమలాని గన్ధానులేపగ్లపితాన్యకాలే ॥ ౪౩॥

సైరన్ధికాదర్శితకేశవేషా కేశాన్ప్రియస్యాథ విశోధ్య పుష్పైః ।

తాన్ పూరయద్యేన దృగౌచిత్తిజ్ఞా నానా విచారైర్వృథయేన సార్థమ్ ॥ ౪౪॥

శలాకయాస్య స్వయమేవ నేత్రే ప్రియాజ్ఞాయత్యేజపదేణనేత్రీ ।

రాజీవపత్రాయతనేత్రమేనం మీనధ్వజాధ్యక్షమపారరూపమ్ ॥ ౪౫॥

విలేపయస్తీ నవకుక్కుమేన ప్రియాజ్ఞ్వియుగ్మం కుశలాసకమృమ్ ।
 ప్రియానురక్తం హృదయం తు తేన చకార పాదారుణతారహారమ్ ॥ ౪౬॥
 కరాఙ్గులీయాత్మనఖప్రభాభిః స్వతశ్చరక్తైః చరణౌ ప్రియస్య ।
 నవావిలిప్తా వితి మూఢః చిత్తా విలిప్య భూయోపి మమార్జ బాలా ॥ ౪౭॥
 ఏకద్వినేత్రైశ్చ చతుః షడ్వైర్గజైశ్చషణ్డైర్దశభిశ్చ రుద్రైః ।
 క్రమేణ సాకం రమణేన రామా రేమే సహస్త్రిరపి కన్దకైః సా ॥ ౪౮॥
 ఏవశ్చ తస్యా రమణేన సాకం లీలా రసావిష్టహృది ప్రసన్నాః ।
 గన్ధర్వకన్యా ప్రముఖాస్తదాత్యేఽప్యారేభిరే గాన మృదఙ్గాదాన్ ॥ ౪౯॥
 పుష్ప ప్రకాశాధిక సౌకుమార్యా లావణ్యరూపాతిశయానుభూతేః ।
 అఙ్గాని తస్యా శిశిరాః శిషేవే ప్రస్విన్నపూర్ణైస్తమనోజ్ఞ ముఖ్యాః ॥ ౫౦॥
 తస్యాస్థలన్త్యా రసరంహసైవ రఙ్గాఙ్గణం రస్యతమం వభూవ ।
 ముక్తైర్ధమిల్లోత్తమమల్లిపుష్పైర్ముక్తాభిరఙ్గాభరణమ్యతాభిః ॥ ౫౧॥
 భుజైః సహస్రైరూపలక్షితేవ వ్యలోకి సా కన్దక కేలికాలే ।
 సదా సదారామనికుఙ్జ కామా ప్రియేణ చాన్వైర్ద్విభుజైవ దేవీ ॥ ౫౨॥
 పరాజితా విద్యుత ఆత్మకాన్త్యా యతస్తతః కేలిషు లాఘవైశ్చ ।
 తయాహి రామ ప్రియయా మనోజ్ఞశ్రియా హ్రియా త్యక్తధియా రసాయ ॥ ౫౩॥
 మిథః స్వమాధుర్య్యసుధైక పానవ్యాపోహితైశ్వర్య్యగుణానుసస్థి ।
 దినాని తౌనిన్యతురేకచిత్తా నవౌ ప్రియా కన్దక లీలయైవ ॥ ౫౪॥
 లీలారసాస్వాదవిభజ్జశఙ్కీ పుష్పాణి దేవోఽన్నజదేతయోస్తు ।
 హృష్టోపినావర్షదితో దిదృక్షుర్నాస్తౌవృత్తౌ కామవశీ కృతాత్మా ॥ ౫౫॥
 తే చోత్పతంతోఽథ పతన్తారాన్నాలోపరిష్ఠాత్ కమలప్రయాతాః ।
 తస్యాః కరాఘాతసుజాతవేగాస్తేనుర్ద్రివోనర్తకకౌతుకాని ॥ ౫౬॥
 శ్యామాః సితాః పఙ్కజపాటలాశ్చ సీతాకటాక్షా విజయన్త ఏవ ।
 ప్రేయోముఖప్రేక్షణదక్షిణాస్తే తేషాశ్చ పాతోత్పతనోస్తుకాశ్చ ॥ ౫౭॥
 తద్దర్శనోద్భూత సుఖాద్ధివేగాత్ తత్తాన్ణవాడంవరహర్షతోఽపి ।
 జాతాని సీతావిశదాస్మితాని సేవ్యాని శీతాంశుకలాధికాని ॥ ౫౮॥

రోమఞ్చితాపి ప్రియదర్శనేన స్వస్తాశ్రులేశాఘ్యరుకమ్పనాపి ।
 చన్దాల సీతా నచ కన్ధకోఢక్రీడారసస్యానుభవాద్భవార్చా ॥ ౫౯॥

మజ్జీరనాదైః శ్రవణే ప్రియస్య పీయూషసాదైః ప్రతిపూరయన్తి ।
 భూషాత్విషా నాశయదన్ధకారం తోకాశ్రితం సమ్ప్రతి రామరామా ॥ ౬౦॥

ఝుణత్కృత్తైః కన్ధకకఙ్కణానాం నిరాకృతా రామమనోరమాయాః ।
 నశేకురాసాదపి తు మిలిన్దా ముఖామ్బుజం చిన్మకరన్దపూర్ణమ్ ॥ ౬౧॥

సస్తం శిరస్తః పరిధాయ వస్త్రం సస్తం పునర్ధారయితుం హి యావత్ ।
 దేవీమనః సఙ్కరు తేహి తావచ్ఛాలిఙ్గ్య సన్నేహమువాచ రామామ్ ॥ ౬౨॥

అలం ప్రియే కన్ధకలేలయాతే విరోధినీయం సుకుమారతాయాః ।
 ప్రసూనహసాదపి హాసశీలే రసానుకూలేన సుమధ్యమాసి ॥ ౬౩॥

నిధాయ రామో లలనాం నిజాఙ్గే మమార్జ తస్యా వదనారవిన్దమ్ ।
 విహార జాతామ్బుకణాధిశోభి స్వేదార్ద్రదివ్యం తిలకైకయుక్తమ్ ॥ ౬౪॥

సపీజయామాస సఖీభిరస్యా అఙ్గాని రఙ్గోత్తరరూపభాజి ।
 విలేపయచ్ఛీహరిచన్దననేన స్వామీ స్వయం శీతవిసర్గనేత్రః ॥ ౬౫॥

ప్రియః కరస్పర్శదృగన్తపాతసుధాభిషేకైరధిశీతలేయమ్ ।
 యథా తథా చన్దనచన్ద్రికాద్యైరభూన్న వైదేహసుతామితశ్రీః ॥ ౬౬॥

॥ ఇతి నారదపాఞ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పఞ్చమపటలే
 శ్రీరామరహస్యే కన్ధకలీలా ప్రకాశనో నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ౧౪॥

౧౫. అథ పఞ్చదశోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివోవాచ-
 తయోనర్నాయకయోరేవం సమ్ప్రసన్నాత్మనోర్ముదా ।
 ఆసీనయోర్మహారత్నపీఠం సీతా తదీశయోః ॥ ౧॥

గన్ధర్వస్తత్ర సఙ్గీతకోవిదా నవయావనాః ।
 ఆరేభిరే తదాఙ్గప్తా రాసం నానారసాయనమ్ ॥ ౨॥

శిస్యః కోట్యస్తు సీతాయాః సఖ్యః సర్వాఙ్గశోభనాః ।
 ద్వే కోటీ రామచన్ద్రస్య సఖ్యో గన్ధర్వవంశజాః ॥ ౩॥

ఏవం గన్ధర్వజాతీనాం సఖీనాం పఞ్చ కోటయః ।

పాద్యేపితే శివే సూక్తాహిమాద్రితనయే మయా ॥ ౪॥
 గన్ధర్వో రామచన్ద్రస్య సర్వోపకరణాని చ ।
 కిన్నర్వో గోపికా యక్ష్యో మానుష్యోఽపి సహస్రశః ॥ ౫॥
 సీతాయా ఏవ విజ్ఞేయం సర్వమేతద్రసావహమ్ ।
 సీతాసర్వరసాస్వాద సర్వం ప్రాధాన్యభాగినీ ॥ ౬॥
 తయాత్మీయతయా దేవ్యా రామారాధన రామయా ।
 ఆరమ్భితోరహస్తాభీ రాసో రామాభిరామదః ॥ ౭॥
 అర్థం రసః స్త్రియాం పుంసి రసోర్ధఞ్చ వినిశ్చితః ।
 పూర్ణస్తయోస్తు సమ్బన్ధేరసస్యైషా పరాస్థితిః ॥ ౮॥
 సర్వరసకదమ్బోఽయం రాసో నామ శ్రియః కృతే ।
 కృతస్త్యయా కృతిజ్ఞాన కృతిరాజశిరోమణే ॥ ౯॥
 అజ్గన్పర్శకరగ్రాహముఖాసవనిషేవజ్ఞైః ।
 లబ్ధవర్ణాః భవేమాద్య తవ లోకమనోరమ ॥ ౧౦॥
 త్వాం చేమాం నర్తయిష్యామో యదా పూర్ణస్తదా రసః ।
 సజ్జోచే పూర్ణతా నాస్తి రహస్యే హి విభావ్యతామ్ ॥ ౧౧॥
 యది త్వం క్షమసే మన్తుమ్ప్రేమావేశభవాన్బహూన్ ।
 తతస్తస్య లప్స్యసే స్వాదం రసానాం రస విత్ప్రభో ॥ ౧౨॥
 రసేశో రసపానజ్ఞో రసకృద్ద్రసపోషకః ।
 దమీక్షమీ దయాలుశ్చ చిత్తరజ్జానచన్ద్రమాః ॥ ౧౩॥
 రూపయావనమాధుర్యసౌన్దర్యాదిగుణోదధిః ।
 వదాన్యః సాభిలాషఞ్చ నిర్భరో విగతజ్వరః ॥ ౧౪॥
 కామశాస్త్రప్రవీణశ్చ గన్ధర్వాగమపణ్డితః ।
 స్మితపూర్వాభిభాషీ చ ధనధాన్యసమ్మృద్ధిమాన్ ॥ ౧౫॥
 నిరామయో నిరాలస్యో వలీయారిమర్దనః ।
 రమ్యాఙ్గో రమ్యదేశస్థో రమ్యవస్తు నిషేవకః ॥ ౧౬॥
 అకోపనో గుణాలోచీ దోషానాలోచనః స్త్రియః ।
 మృదులో మధురాలాపీ సానురాగదృగఞ్చులః ॥ ౧౭॥

ఇత్యాదయో గుణా జ్ఞేయా నాయకేన్ద్రస్య నిత్యదాః ।
ఏవం భూతో రసం భోక్తుం శక్తో భోజయితుం చ సః ॥ ౧౮॥

ఏవం స ప్రార్థితస్తాభిః సర్వనాయకలక్షణః ।
లక్ష్మణానుచరో రామో రామాభీ రసలాలసః ॥ ౧౯॥

నీతః పంచశిఖోత్తంసో మయూరాయిత కుణ్డలః ।
రాసమణ్డలమధ్యస్థో రేజే పూజితసజ్జనః ॥ ౨౦॥

వనమాలీ విశాలాక్షః పీతవాసా ఘనద్యుతిః ।
అరాలభ్యకుటీ కాకపక్షకాన్తకపోలకః ॥ ౨౧॥

గన్ధర్వరాజకన్ధర్పదర్పదోషహరచ్ఛవిః ।
అల్పమధ్యో మహాబాహుః సర్వసౌన్దర్యసజ్గహః ॥ ౨౨॥

సర్వకామకలాభిజ్ఞో దివ్యనారీమనోహరః ।
సర్వశక్తిబలప్రజ్ఞో గుణగ్రాహీ క్షమానిధిః ॥ ౨౩॥

వ్యలోకి స మహారాజమహారాజసుతో యువా ।
సర్వాభిరీవనత్వేన లోకరజ్జనరజ్జనః ॥ ౨౪॥

తతస్తాభిర్మహారాసో నానారజ్గతరజ్గతః ।
ఉత్థితో మోహయామాసత్రైలోక్యం మధురోన్నతః ॥ ౨౫॥

అశోకవనికామధ్యే సరోజానిలనేవితే ।
నానాపుష్పరసామోదే రత్నభూమివిభూషితే ॥ ౨౬॥

రాసోభూద్రసికానన్దవిలాసావలివర్ధనః ।
నానాసంజ్ఞేతసమ్భూతో గీతో వాయుసుతేన యః ॥ ౨౭॥

వ్యచుమ్వద్ద్రసికో వక్త్రచన్ద్రబిమ్బరసః శ్రుతిమ్ ।
కస్యాశ్చిన్నత్యసంరక్తముద్గతం స్తనమణ్డలమ్ ॥ ౨౮॥

మమర్ద ముదితో వైరిమర్దనో మధుమర్దనః ।
జగ్రాహపాణినా పాణిం కస్యాశ్చిత్కామకమ్పితమ్ ॥ ౨౯॥

కామాభిషేడః పూర్వం రామః పశ్చాదపిడయత్ ।
కస్యాశ్చిత్స్వరసా రమ్యవక్షో వక్షోజకర్కశమ్ ॥ ౩౦॥

గీయమానః స గన్ధర్వకిన్నరీకోటిభిర్ముదా ।

లలితం లాలితాలాపో లలనాయుతయూథపః ॥ ౩౧॥

రమయామాస రామాస్తా రామో రమయతాం వరః ।

రమ్యోఽనుభూయమానోఽప్య పూర్వ ఏవ వపుఃశ్రియా ॥ ౩౨॥

దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గో దివ్యాభరణభూషితః ।

జగౌ సమధురం ప్రేక్షా సాకం తాభిః ప్రియాప్రియః ॥ ౩౩॥

రఙ్గాయన్ రమణీ రామో మహామన్మథమన్మథః ।

ననర్తానేకథా సుప్తు సగ్గీతాగమకోవిదః ॥ ౩౪॥

బ్రహ్మానన్దాన్ పరిత్యజ్య స స్వయం భగవానపి ।

నేవతే విషయానన్దానేవం భూమిగతోఽవ్యయః ॥ ౩౫॥

నానారసావహైర్నానాక్షేలవాక్యైర్మనోరమాః ।

హాసయన్ భాసయన్ దన్తపక్ష్యదీప్త్యా దిగన్తరమ్ ॥ ౩౬॥

జహాసామ్బుజరమ్యాస్యో నానావర్ణవిచక్షణః ।

నర్తయన్నాగరీ రామో గాపయన్ గుణినాంవరః ॥ ౩౭॥

తాసాం గీతైశ్చ నృత్యైశ్చ హవైర్భావైః కటాక్షితైః ।

ప్రసన్నః పరమోదారరూపశ్చిరమయం దదౌ ॥ ౩౮॥

శ్రీరామం రమయామాస రామా రామమనోరమాః ।

హాసావిజ్ఞనసమ్భాషాసమ్ప్రసన్నప్రియేక్షణః ॥ ౩౯॥

రఙ్గీతా జీవతోకస్య ధర్మస్య పరిరక్షితా ।

రక్షితా స్వస్య విత్తస్య స్వజనస్య ప్రపాలకః ॥ ౪౦॥

ఏష రాజాధిరాజేన్ద్రకుమారో ధనదాధికః ।

ఇన్ద్రాదిలోకపాలేశో దైత్యదానవదర్పహా ॥ ౪౧॥

సర్వసామన్తసేవ్యాఙ్గిః సర్వజ్ఞః సర్వసంశ్రయః ।

అనాదినిధనో ధాతా విధాతా పరమో విభుః ॥ ౪౨॥

ఇత్యేనం లలనా సజ్ఘా ఆశ్రయన్తే సుఖప్రదాః ।

విహారేషు తదజ్ఞానాత్ తేషామీశానుధావినామ్ ॥ ౪౩॥

కిన్తు రూపగుణోత్కర్షాద్వ్యవనారమ్భరఙ్గీతాత్ ।

మాధుర్యాతిశయాదస్య ప్రణయాదనుకమ్పనాత్ ॥ ౪౪॥

సర్వభోగక్షమాయోగాదీక్షణాచ్చ మనోరమాత్ ।
 స్మితపూర్వాభిభాషాయాః సౌందర్యోపచయాదపి ॥ ౪౫॥
 లావణ్యాత్సౌకుమార్యాచ్చ సౌగంధానుభవాత్పునః ।
 లలితేభ్యో విహారేభ్యః కుజ్జకేలిరసాద్భృశమ్ ॥ ౪౬॥
 ముగ్ధమాదకపానేన త్రపాభీతిం వినా కృతాః ।
 తముపాలేభిరే వాలాః ప్రేయాంసం తు నిరాగసమ్ ॥ ౪౭॥
 అహో ధూర్త శర వ్యాజమనోరజ్జనకోవిద ।
 అన్యాం త్వం భజనే భీరో దత్వా మహ్యం దినాత్యయమ్ ॥ ౪౮॥
 యాహి తామేవ నేవస్వ శుష్కాం సిథిలయోనికామ్ ।
 లంబోదరీం వివరోష్ఠీం స్థూలకేశీం పతత్కుచామ్ ॥ ౪౯॥
 అజ్గసజ్జో న తే కార్యో యదన్యాసజ్గదూషితః ।
 మీనగన్ధాజ్గగన్ధిన్యా కథం త్వం స్వవశీకృతః ॥ ౫౦॥
 రమ్యోపి రసికస్త్రాజ్యః సంస్పృష్టోఽశుచినా యదీ ।
 మన్త్రో మ్లేక్షముఖోద్గీర్ణో ద్విజైర్గాహ్యో న జాతుచిత్ ॥ ౫౧॥
 సుందరేన్ద్ర ఇతి త్యక్తుం శక్యస్త్వం న మయాదపి ।
 అన్యాశక్త ఇతి ప్రేమా న సంస్పృష్టుమపిష్పనే ॥ ౫౨॥
 కాఞ్చుః కాఞ్చునసంసర్గీ గున్జావిద్రుమయోగినీ ।
 వజ్రస్పర్ధీ చ కాశ్మీరో మర్మచిన్దన్తి తే మమ ॥ ౫౩॥
 అన్యా త్వద్యోగినీ రామా గర్వపర్వతవల్లరీ ।
 యథాదుఃఖాకరీ భూరి తథా త్వం సుఖదో న నః ॥ ౫౪॥
 భాగ్యం తస్యా ఉదేత్యాశు యామాలిగ్గతుమిచ్ఛసి ।
 నీలముద్గరనీలాభ్యాం దోర్భ్యామజ్గం ప్రసార్య చ ॥ ౫౫॥
 ఏకైకస్మిన్నపి ప్రేయో గుణో దోషశతాన్యపి ।
 నిమజ్జేయుర్యథా క్షీరసిన్ధౌ యాదాంసి నిర్మలే ॥ ౫౬॥
 నిసజ్జ్యోస్తే తు కల్యాణగుణాః కల్యాణ యత్త్వయి ।
 స్వల్పే దోషః కదాచిత్యః పీయూషాంశౌ శశాదివత్ ॥ ౫౭॥
 గుణానేవ గ్రహీష్యామో దోషం భోజయితుర్న తే ।

భృగ్గో గన్ధానివామ్భాజరాశేః కణ్ణకినోప్య యే ॥ ౫౮॥

ఏకోపి గుణినం దోషో విద్వాంసం సముపీడయేత్ ।

సుధాం చేన్ద్రం తిరస్కృత్య రత్నాకరమివానలః ॥ ౫౯॥

నాయమన్యానురాగః స్యాద్దోషః కల్పిత ఏవ యత్ ।

అన్యస్యా గుణ ఏవాసావన్యస్యా మర్మ కృత్తనః ॥ ౬౦॥

యో యస్యాః ప్రతికూలః స్యాద్గుణోప్యగుణ ఏవ సః ।

కుముదీన్యా యథా భానూదయోప్యనుదయప్రియః ॥ ౬౧॥

నిత్యనిర్దోష ఏవాసి త్వం త్వత్సజ్జోఽనహం కృతిః ।

యాసాం సంసర్గతో (జో)దోషస్తా వయం తు విఖణ్ణితాః ॥ ౬౨॥

స్త్రీత్వప్రయుక్తదోషాణాం యత్కించస్త్రీప్రసజ్గేషు ।

సంసర్గోఽవర్జనీయః స్యాత్సర్వరోఽశ్చ త్కూర్తతామివ ॥ ౬౩॥

దోషేభ్యో గుణకైవల్య కామేన త్వయి కా స్త్రియః ।

సర్వా ఏవ పరిత్యాజ్యాః స్యాన్సన్దైకభుజోఽరుజా ॥ ౬౪॥

నేకాపిహవశిష్యేత ప్రాణాదపి గరీయసీ ।

సా తుల్యా స్త్రీసహస్రేణ తస్యాః ప్రీతిర్నివర్త్యతామ్ ॥ ౬౫॥

యది యోషాప్రసజ్గోత్థ ఆనన్దస్తేఽనుఖత్యజః ।

దక్షిణేన త్వయా భావ్యం నానానన్దరసైషిణ్ణా ॥ ౬౬॥

ఏకస్యా ఏక ఏవ స్యాదానన్దః కమితః స్త్రియాః ।

స్నేహం వర్తైకయా దీపో భుక్తే హ్యేకగుణం ప్రభో ॥ ౬౭॥

నేత్రానన్ద కరో న స్యాదిన్దర్ద్వయే కకలః కిల ।

తమస్తోమనిరాశాయ నాపి సర్వకలో యథా ॥ ౬౮॥

చన్ద్రోపి ద్వికలత్వేన వృద్ధ్యోన్ముఖ్యేన వా భువి ।

వన్ద్యో వైకలస్తద్వదేకశ్రిశ్చ భవానపి ॥ ౬౯॥

స్వయం పూర్ణతమోఽప్యధిరాదత్తే పరితో నదీః ।

రమయత్యాశ్రయత్యేకః షడ్జాదిశ్రుతిమూర్ఛనాః ॥ ౭౦॥

తస్యైకయాపి తస్త్రిశో వీణాం వాదయితుం న తామ్ ।

క్షమో హర్షేణ తద్వత్త్వం ముదం భోక్తు ప్రియైకయా ॥ ౭౧॥

పాదైః స హన్యమానోపి తస్యాస్త్రవం సమృసీదసి ।
 పూజ్యమానోపి పుష్పైఃపైర్భిషయన్యేవ నః సదా ॥ ౭౨॥
 జ్ఞానం వైషమ్యమస్మాభిర్దాసీభిస్తే నిసర్గతః ।
 సమం సర్వత్ర దైవం తు కథమేతత్సహిష్యతే ॥ ౭౩॥
 న త్వం విభేషి దేవాత్తన్మృతామోదమధువ్రతః ।
 మదాఘూర్ణితనేత్రత్వాన్నాపి పశ్యసి తద్వలమ్ ॥ ౭౪॥
 తస్యా భాగ్యాదనార్యాయాః దైవం దుర్బల మస్తికిమ్ ।
 తస్యా ఏవానుకూలం వా దుర్బలాభిర్విరుధ్యతే ॥ ౭౫॥
 కటాక్షైకలవాలంవిదైవం తే దేవతార్చిత ।
 త్వద్దోర్వల్లి మిలిన్దినాం న వలం చ విరోధి తత్ ॥ ౭౬॥
 యస్మై త్వమేవరుష్టశ్చేత్తస్యాత్మాపి ప్రణస్యతి ।
 కోస్యాన్యో రక్షకో లోకే విభ్యంస్త్యత్తోభయప్రదాత్ ॥ ౭౭॥
 సిద్ధ్యాపి హి స్వతస్త్వక్తః కర్మశోదయయా భవాన్ ।
 భవతా చ వయం త్యక్తా అస్మాభిశ్చ మృతేర్భయమ్ ॥ ౭౮॥
 అలం సజ్జేన తే ధూర్త సాధుస్త్రీప్రతివచ్చకః ।
 అపూర్ణానఙ్గరజ్జేన తృష్ణాసఙ్గరేణ చ ॥ ౭౯॥
 సర్వరాజాధిరాజస్య వంశోత్తంసమణిర్భవాన్ ।
 పాదస్పర్శ కథం కుర్యాద్దీనానాం నో యథేతరః ॥ ౮౦॥
 పాదస్పర్శం స్వదాసీనాం వృథా మా కులనన్దన ।
 ఏతత్పశ్యేన్న కుప్యేత్సత్ప్రియా ప్రాణసమా హ్యసౌ ॥ ౮౧॥
 కిమస్మాకం కుచేష్యస్తి వింవాధరసుధాసుధా ।
 కిం యస్యా భూయసీ భవ్యలాలసా తవ జాయతే ॥ ౮౨॥
 కృత్వా భూయాంసి చాగాజ్ఞి పూర్వం సమృతి సన్నతః ।
 కథం విశ్వసనీయః స్యాన్మత్తమాతఙ్గ విక్రమ ॥ ౮౩॥
 సోఢుం పత్యుః కృతాన్మన్తన్వోఢుం గేహధురం చ తామ్ ।
 ప్రప్తౌ సృష్టాః స్త్రియః సర్వా గత్యన్తరవినాకృతాః ॥ ౮౪॥
 నత్వం జారపతిశ్చాపి కిన్తు ప్రేష్టతమోఽవితా ।
 హాతుం న శక్యసేఽస్మాభిరిత్యాదావవదామ తే ॥ ౮౫॥

కృతఘ్నా నిఃశరో మూర్ఖః క్రూరో వఞ్చక ఆతురః ।
 పతితశ్చ పతిస్త్యాజ్యో నారాయణ పరామ్ముఖః ॥ ౮౬ ॥
 యది తేభ్యో వివిక్తస్త్వం స్థిరన్నేహో నిజేజనే ।
 తతః ప్రేయాన్భవాన్నో హి దాస్యః స్యామ హి తే సదా ॥ ౮౭ ॥
 సున్దరశ్యామ తే శ్యామ కామః సాక్షీ రతిశ్చ సా ।
 త్వయా నః సహ సంవన్ధే శ్రీశమ్ముస్త్యంవికా తథా ॥ ౮౮ ॥
 ॥ ఇతి నారదపాఞ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పఞ్చమపటలే రామరహస్యే
 ముగ్ధప్రమత్తప్రమదావివాదప్రకాశనో నామ పఞ్చదశోఽధ్యాయః ౧౫ ॥

౧౬. అథ షోడశోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివోవాచ-
 ఏవం తాసాం వచో ముక్తామాలాం ప్రేమావిలాం ఖిలామ్ ।
 కృత్యా కర్ణయుగోత్తంసామువాచ పరమప్రియః ॥ ౧ ॥
 ప్రాణాదపి ప్రియా సీతా వేదిగర్భోదితా మమ ।
 సున్దరీ సర్వగాత్రేషు శ్యామా సౌభాగ్యమజ్ఞరీ ॥ ౨ ॥
 సర్వలక్షణ సమ్పన్నా సర్వదోషవివరితా ।
 అచిన్త్యాద్భుతరూపా శ్రీతేజఃకాన్తిమహోజ్వలా ॥ ౩ ॥
 సర్వశక్తిమయీ సీతా సర్వశక్తివిధాయినీ ।
 సర్వాగమకలాపూర్ణా గన్ధర్వాగమపారగా ॥ ౪ ॥
 శృంగారస్వామినీ సర్వరాగమార్గప్రదర్శినీ ।
 రాసోత్సవప్రియా నిత్యం సర్వలోకైకసేవితా ॥ ౫ ॥
 భూశ్రీలీలేశ్వరీ దేవీ లక్ష్మీలక్షసమర్చితా ।
 బ్రహ్మాణ్డకోటిభాణ్డస్థసర్వవస్తుమహేశ్వరీ ॥ ౬ ॥
 సమా ఏవ తయా దేవ్యా యూయం ప్రాణప్రియా మమ ।
 నిత్యం నిత్యగుణోపేతా దోషసంసర్గదూరగాః ॥ ౭ ॥
 రూపలావణ్య సౌన్దర్యమాధుర్యమృదుతాన్వితాః ।
 మత్ప్రణయప్రణాలీకా గజ్జాధారా ఇవాచ్యుతాః ॥ ౮ ॥

గీతనృత్యకలాభిజ్ఞాః సర్వవాద్యవిశారదాః ।
 ప్రహేలికాప్రహాసాదిపణ్ణితా గుణమణ్ణితాః ॥ ౯॥
 భూషణాంవరమాల్యాఙ్గరాగగాఢవికల్పనే ।
 లబ్ధవర్ణాః స్థితాః సర్వలోకవన్ద్యపదామ్బుజాః ॥ ౧౦॥
 భుక్తిముక్తిప్రదా దేవ్యో దివ్యశక్తిధరాః పరాః ।
 యోగినో యోగమార్గాణాం దేవతాః శ్రుతిగోచరాః ॥ ౧౧॥
 యూయం మమ గతిర్నిత్యా లక్ష్యో భూతయ ఈప్సితాః ।
 లోకే సర్వస్వభూతాశ్చ సీతాంశాః శ్రుతిగోచరాః ॥ ౧౨॥
 సజ్జితామృతపాథోధిమీనీభూతా మమ ప్రియా ।
 యూయం సజ్జితకారిణ్య ఇతి తస్యా అతిప్రియాః ॥ ౧౩॥
 పరశ్చాతి ప్రియం వాపి నిర్గుణం సగుణం తు మామ్ ।
 ఆయమస్మాకమేవేతి శుశ్రూషధ్వం నిరామయాః ॥ ౧౪॥
 యేన కేనాప్యపాయేన సాధవః సాధు బన్ధకమ్ ।
 మామేకమేవ నేవన్తే నేవితం సురయూథపైః ॥ ౧౫॥
 భక్త్యా స్నేహేన కామేన కోపేనాపి మనీషయా ।
 లోభేనాపి భయేనాపి సమృద్ధేన నిరా శిషః ॥ ౧౬॥
 నేవిత్యా శ్రుతిసజ్జితం నారీ వాపి నరోపి వా ।
 ధర్మనేతుం జగద్దేతుం మామాప్నోతి న సంశయః ॥ ౧౭॥
 జీవాశ్చతుర్విధాః సర్వేమత్సేవాద్యధికారిణః ।
 భజన్మాం కృతకృత్యః స్యాత్తేషు చాన్యతమోపి చేత్ ॥ ౧౮॥
 న వై మద్భజనే వేదా న దేవాః పితరో న చ ।
 సర్వయోపి ప్రకుప్యంతి న దుష్కృంతి కులస్త్రియః ॥ ౧౯॥
 సర్వేపితం ప్రసీదంతి దృష్ట్వా మద్భజనస్పృహామ్ ।
 యస్య కస్యాపి లోకేస్మిన్నితి మాం భజత ప్రియాః ॥ ౨౦॥
 న మాం పాపాః ప్రపద్యంతే మూఢా యే చ నరాధమాః ।
 యుక్తిభిర్నష్టవిజ్ఞానా ఆసురా రుద్రమాశ్రితాః (ఆసురం భావమాశ్రితాః) ॥ ౨౧॥
 చాముణ్డాం చణ్డికాం దుర్గాం కౌమారీ కాలికామిహమ్ ।
 భైరవాదీన్ మహాభూతానాశ్రితా ఇష్టదూషితాః ॥ ౨౨॥

అన్యదేవార్చనే శక్తా విముఖాః హీనబుద్ధయః ।

లోకానుగ్రహకర్తారం ప్రార్థితం చ సురాధిభిః ॥ ౨౩॥

తిరస్కుర్వన్తి మాం మూర్ఖాః ప్రవిష్టం మానుషీం తనుం (సర్వేశ్వరపతిం పరమ్) ।

తేషాం నాస్తి గతిః క్వాపి కల్పాన్తే వామలోచనాః ॥ ౨౪॥

అహం కేవలయా భక్త్యా గ్రాహ్యో గ్రాహ్యో న చేతనైః ।

సాధనైః సాధుమర్యాదా పురుషోత్తమసంజ్ఞితః ॥ ౨౫॥

ప్రసక్తాదేతదుక్తం మే సేవాద్యుత్కర్షసూచకమ్ ।

సర్వభ్యోష్యన్యధర్మేభ్యః తుచ్ఛపాకేభ్యః

ఆశ్రయాత్ (శ్రేష్ఠోమద్ధర్మసేవనం) ॥ ౨౬॥

పాదసేవారతా యూయం మమ ప్రేమా విలాశయాః ।

ఇతి సర్వాహి లోకేభ్య ఉత్కృష్టా హి సమర్చితాః ॥ ౨౭॥

దాసస్తవాస్మి రామేతి సకృద్బ్రూతేతు యోనరః ।

విక్రీణామ్యహమాత్మానం ద్విరావృత్తావృణీభవత్ ॥ ౨౮॥

మయ్యర్పితమనఃప్రాణా లోకాలోకకలే వరాః ।

ఇష్టా మే న కుతో యూయం నిత్యం పాదపరాయణాః ॥ ౨౯॥

సర్వత్రాన్యత్ర తిష్ఠామి లోకయాత్రాప్రవృత్తయే ।

ఏకైకం క్షణమేకాకీ యుష్మాకమనుసర్వదా ॥ ౩౦॥

యే రసికాః సదా స్వచ్ఛా భక్తా మే మృగలోచనాః ।

తే యుష్మాకం భవిష్యన్తిపాదపద్మాశ్రయాసదా ॥ ౩౧॥

తస్మాద్యూయం ప్రసీదన్తు సీతాయా మమ చామలాః ।

ఆజ్ఞాపనీయో యుష్మాకం తత్తత్ కామాభిపూరణే ॥ ౩౨॥

ఇత్యుక్తా రామచన్ద్రేణ పేశలేన గిరామమూః ।

ఊచుః ప్రాజ్ఞలయః కాన్తముత్ఫుల్లామలలోచనాః ॥ ౩౩॥

యదస్మాభిస్తు వక్తవ్యం ప్రసాదాయ యువాం ప్రభో ।

ఉక్తం తత్తుత్వయైవేహ గమ్భీరాశ్యవేధసా ॥ ౩౪॥

కోన్యో నః పరమో ధర్మో యేనా శుత్వమృగీదసి ।

స్వభావః కోన్తి తే యేన ప్రసీదామశ్చ సున్దర ॥ ౩౫॥

నైవ స్యాత్కృత్రిమః స్వామీ స్వతః స్వామ్యేవ యః సహ ।

దాసాస్త ఏవ యే హేతుం వినైవ ప్రకృతి స్థితాః ॥ ౩౬॥

శుశ్రూషణపరా నిత్యం దాసా భగవతస్తవ ।

తథాభూతావయం దాస్యః స్వామీ త్వం చ యథావిధః ॥ ౩౭॥

స్వస్వామిభావసమ్బద్ధో నిర్దేతుః కథయిష్యతే ॥

అన్యః సర్వోపసమ్బద్ధో వ్యాపారః స్వార్థహేతుకః ॥ ౩౮॥

ప్రేమానస్త్యయి నిస్సీమః కృపా చాస్మాను తే పరా ।

ఏతద్ద్యయముపాధిః స్యాన్నిత్యో నస్తే సహ స్థితౌ ॥ ౩౯॥

నారీణాం చలచిత్తానాం పూర్వపూర్వత్యజాం త్వయా ।

వినా నో హృదయం కేన నీయేతానుదినం వశే ॥ ౪౦॥

పూజ్యః స్త్రియః పరిత్యజ్య త్రైలోక్యం యాః స్త్రియోఽఖిలాః ।

తాసాం నిభవనే దోషో న త్వాం స్పృశ్యేదనాహతమ్ ॥ ౪౧॥

యా యారాగవశాద్వాలా నైవ కేనాపి దూషితాః ।

తాసాం తు సురతౌ దోషైః కథం స్పృశ్యో భవాన్ భవేత్ ॥ ౪౨॥

సర్వేషు దేశకాలేషు జీవాస్తామనుజీవినః ।

తే సర్వేపితృదాభాసా ఏక ఏవ భవాన్ పుమాన్ ॥ ౪౩॥

తతో యుగపదేకస్త్యం సర్వాన్ ధారయితుజ్ఞమః ।

సర్వా రమయితుం నారీః పరేశోఽపి చ రక్షితుమ్ ॥ ౪౪॥

సామర్థ్యం తవ యావచ్చ పీర్య్యం తేజోవలం చ తత్ ।

తావన్నాస్తి నియామ్యం తే జ్ఞానతుల్యో న గోచరః ॥ ౪౫॥

యావత్కామో వలీయాంస్తే తావన్నార్యో న సన్ని తే ।

న తే కామో రజోజన్యః శుద్ధసత్యమయోహ్యసౌ ॥ ౪౬॥

పర్యాప్తాస్తవకామస్య కథం స్యామాక్షయస్య యత్ ।

సంక్కుల్పప్రభవః సోయం తేనాసాబుపశామ్యతి ॥ ౪౭॥

సర్వాసాం త్వం పతిర్భర్తా స్వతః సర్వేశ్వరో యతః ।

సర్వం స్వకీయమేవ స్యాదన్యదీయం న కిచ్ఛన ॥ ౪౮॥

కేనాపిచదుర్దిష్టేన లుప్తే జ్ఞానే వయం ముధా ।

జారభ్రాన్త్యా భజామస్తాముపాలమ్భ్యాపి నిర్భయాః ॥ ౪౯॥

జారబుధ్యాపి భర్తస్త్వం సేవ్యమానః ప్రసీదసి ।
అత్యర్థం సర్వదా భోగ్యో నవ్యోనవ్యః ప్రతిక్షణమ్ ॥ ౫౦॥

భక్త్యా త్వాం కేపి విద్వాంసః సంవన్ధేనాపరేఽమలా ।
మైత్ర్యాస్నేహేన చాప్యన్యే తపసా కర్మణా పరే ॥ ౫౧॥

కేచిత్పాజ్ఞ్యేన యోగేన వ్రతైర్దానైస్తథాపరే ।
స్వాధ్యాయై సంయమైశ్చాన్యే కేచిత్తీర్థనిషేవణైః ॥ ౫౨॥

కేచిద్భాగేన యోగేన సత్యేనాన్యే చ సాధవః ।
సర్వత్ర దయయా దేవిత్కేచిదాజ్ఞాఽను పాలనైః ॥ ౫౩॥

కేచిత్త్వచ్ఛరణాపత్యా కేచిత్పాథు సదాదరైః ।
ఆచార్యోపాసనేనాన్యే భావశుద్ధ్యా చ కేచన ॥ ౫౪॥

సేవన్తే సర్వదాతారం పాతారం భవబన్ధనాత్ ।
వయం తత్ర తు కామేన శుద్ధేన త్వాం భజామహే ॥ ౫౫॥

తత్రహేతుస్త్వదీయస్తు రూపం సౌందర్యముత్తమమ్ ।
మాధుర్యం యౌవనారమ్భః సౌగంధ్యం సుకుమారతా ॥ ౫౬॥

లావణ్యమృరమా కాన్తిః సౌశీల్యం ఖలు సౌహృదమ్ ।
సౌలభ్యం పరవాత్సల్యం ప్రసన్నత్వం స్వభావతః ॥ ౫౭॥

శక్తిర్నానావిధా సర్వకలా ప్రావీణ్యమాశ్రయమ్ ।
అన్యేపి తే స్యుః కల్యాణగుణాస్సర్వత్ర పూజితాః ॥ ౫౮॥

స్వభావాదుభవనారీణాం మనో నేత్రే చ దుర్వశే ।
వర్తన్తే రూపసమ్పన్నే తస్య తాసు చ తానిహ ॥ ౫౯॥

పుంసామపి త్వయిస్యాతాం మనోనేత్రే మనోరమే ।
కుతో న యువతీనాం తు పశ్యతీనాం పునః ప్రియ ॥ ౬౦॥

పురాణపురుషో యేషాం తేషామేవ తథావిధః ।
విశుద్ధో నిర్గుణః సాక్షీ కూటస్థో విజితేంద్రియః ॥ ౬౧॥

అస్మాకం తు విముగ్ధానాం కాముకేశః కలానిధిః ।
రమ్యానవో నవః సౌమ్య ఏకో భోగ్యః క్షణే క్షణే ॥ ౬౨॥

కాకపక్షధరో నిత్యం త్వం పశ్చిదశ హాయనః ।
 బుభుక్షూ రసికేన్ద్రశ్చ యువరాజస్ఫురద్యుతిః ॥ ౬౩॥
 నేదం కాలకృతావస్థా విశేషస్తే నవం వయః ।
 కిన్తు స్వాభావికం తద్ధి కాలకర్మేశ్వరస్య యత్ ॥ ౬౪॥
 ఇత్యుక్తో రామచన్ద్రస్తు నాయకేన్ద్రో రసప్రియః ।
 ముగ్ధాభిశ్చ విదగ్ధాభిస్తాః ప్రత్యాహ మహామనాః ॥ ౬౫॥
 కిమర్థం చోచ్యతే గుప్తం వేదాన్తేష్యపి గోపితమ్ ।
 ఉపయోగి రసస్యైవ వక్తవ్యం వో మృగీదృశః ॥ ౬౬॥
 కర్తవ్యం చ తదేవాత్ర యత్స్వారస్యకరం రసే ।
 నాత్ర ధర్మోపయోగ్యేవ నార్థతత్త్వం న ముక్తిదమ్ ॥ ౬౭॥
 కౌశల్యాయా అశల్యాయాః పుణ్యరాశేః సుతోస్మి యత్ ।
 రామో దాశరథిర్నామ్నా కుతోఽహం పరమేశ్వరః ॥ ౬౮॥
 కామినీకేలికల్లోలలోలలోచనమానసః ।
 స్వయం కామవశో వామలోచనాకామవర్ధనః ॥ ౬౯॥
 యో వః కామో వరో మత్తో యాచంతాః తమనాతురాః ।
 దాతుం పుణ్యచయైః శక్తాత్ప్రసన్నాద్వామలోచనాః ॥ ౭౦॥
 మయి ప్రసన్నే జగతాం నిదానే నిధానభూమ్యాం చిదచిద్గుణానామ్ ।
 భవేత్తు కిం దుర్లభమత్ర తేషాం వినాశ్రమేణాఽవితరి ప్రజానామ్ ॥ ౭౧॥
 శ్రుత్వా వచో లోకపతేరితీమా ఊచుః ప్రియప్రేమజలావిలాక్ష్యః ।
 త్వత్తోఽపి కింశ్చైత్పరమస్తి వస్తు త్రైలోక్య చిన్తామణిరూపపుష్కాత్ ॥ ౭౨॥
 శ్రియోఽపి జీవాతుతరోః పరస్తాత్ సమస్తకార్యాదిహ విద్యమానాత్ ।
 యదద్యయాచామహ ఈశ్వరత్వాద్భవేమ యేనామృతజీవితాం చ ॥ ౭౩॥
 త్వమేవ నో దేహి విదేహపూజ్య కృత్వా కృపాం కోమలచిత్తమార్ద్రమ్ ।
 యస్మిన్ సమస్తం త్వయి దేవదేవే యస్మాద్వహిర్భూతమలీకమేవ ॥ ౭౪॥
 స్వకీయపాదాముప్పజ సేవనం వినా త్వయైవ దీయేత యదన్యదాపదామ్ ।
 సదాస్పదం నోచితమేవ తద్విభో తవాశ్రయస్యాఖిలసిద్ధిసంప్రదామ్ ॥ ౭౫॥
 యది త్వయాన్యః ప్రియదేయ ఏవ నో వరస్తదాయం భవదీయకేలిషు ।
 కుదృష్టయో యా న భవన్తి దీయతాం రతేశ్చ తేభ్యోఽతిశయో విసంశయః ॥ ౭౬॥

త్వదీయపాదాముబ్బజభృంగచేతసాం రసానుకూలాం ప్రకృతిం హ్యుపేయుషామ్ ।
సహస్రదోషాన్నచ నో విచారయన్ రమస్వచైషాం నవనీతకోమల ॥ ౭౭॥

స్వకీయపాదాముబ్బజసంక్లమేవ నో వదాన్యమూర్ధన్య విధేహి సర్వదా ।
వియోజయ ప్రాణపతే న కోపతః ప్రియా ఇతి త్వచ్ఛరణానుజీవినీః ॥ ౭౮॥

సముద్రమేవాభిముఖం గతా నదీస్త్వజత్యసౌ వైవ న గర్వితోఽప్యథ ।
త్వదీయ పాదాభిముఖాస్తథాఙ్గానా నివర్తనీయా న కదాచనత్వయా ॥ ౭౯॥

ప్రసంగతః ప్రీతిపరా పరాధ్యతి ప్రియేత్యహం కాన్త తవానులాలనాత్ ।
మయేత్యుపాదీయత ఏవ సిన్ధునా నదీ నభస్యేవమలీమసాప్యసౌ ॥ ౮౦॥

లతాశ్రితా దేవతరోరివాత్మనః సదఙ్గనై కాపి తవాప్యలక్ష్మణిః ।
ఘనో ఘనశ్రీస్తడితైవ శోభతిస్ఫురత్తడిద్గర్జతి వర్షతే చ సః ॥ ౮౧॥

ప్రియా న కస్యాస్తవ రూప దర్శనే చలేత్స్వధర్మాన్న మనోథ లోచనే ।
లతా న కా ముఞ్చతి పుష్పమేజితేఽనిలే చలత్యాశు చ చన్దనాచలే ॥ ౮౨॥

కుముద్వతీ కా న ముదం సమశ్నుతే సుధాంశురాశౌ సముదఞ్చతి ప్రియే ।
త్వయి శ్రుతే దర్శనమాగతే చ కా భజేన్న భావానపి సాత్వికానలమ్ ॥ ౮౩॥

చతుర్విధః కోశలపాలనన్దన త్వమేవ సర్వేషు చ నాయకో భువి ।
వదన్తి సర్వేఽపి భవన్తమేవ చతుర్ముఖాద్యాః కవయో హి నాయకమ్ ॥ ౮౪॥

నిజానురాగోపహృతాత్మభోగ్యం కరోషి తాసామనురాగరాధితః ।
ముదాత్మసాత్వం స్వయమీశ్వరోపిసన్న నాన్యతన్త్రాత్మసుఖోపి సర్వదా ॥ ౮౫॥

తవేశ్వరీయం జనకాత్మజా సఖే రసైకలీలానుభవేషు భూరిషు ।
వహిస్సభాయాం తు భవానపీశ్వరః సదైకమార్గానుగతః సతామృతః ॥ ౮౬॥

వయం తు వాం సఖ్యముపాగతా రతే రసోపయుక్తా న తు ధర్మసాధికాః ।
రసప్రియా రాగరతా మతాస్త్యయా రసైకదేహీన విదేహజాపతే ॥ ౮౭॥

వచాఞ్శితా సామితి రామచన్ద్రమా నిశమ్య సౌమ్యో మధురైకసాగరః ।
ఉవాచ చారుస్మితచిత్తరన్జకో విరఞ్చివర్ణో రమణీః సఖీరిమాః ॥ ౮౮॥

యథా యథామాం భజతే భుజార్జితత్రిలోకలక్ష్మీలలనం తథా తథా ।
ప్రియో మమ స్యాత్పురుషోగనాత్ర వా విచారణా నేతి మయోదితం పురా ॥ ౮౯॥

యదత్ర వక్తవ్యమనన్గవర్ధనా మయా తదాదాపుదితం విచార్య తత్ ।

సుఖేన సాకం మయకా సతాం చిరం చిరస్తనేనామృతచేష్టితేన వః ॥ ౯౦॥

ఏషా లీలా జనకతనయావల్లభస్యావతారే
వ్యక్తా యుక్తా దమసమవిదాం వక్తూముక్తా మయాతే ।
నిత్యాపిస్యాదవనితనుజా ప్రీతయే బ్రహ్మపురస్కార్యం
ధ్యాతా భాతా హృదయ కమలే కాన్తదేవో దధాతి ॥ ౯౧॥

॥ ఇతి నారదపాశ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పంచమేపటలే
శ్రీరామరాసే భావప్రకాశో నామ షోడశోఽధ్యాయః ౧౬॥

౧౭. అథ సప్తదశోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివ ఉవాచ-
శ్రుత్వా రాసాఖ్య కేలిం తామేతాం శ్రీరామ యోషితామ్ ।
వ్యుదత్రుముర్ముదేత్యర్థమగస్త్యో భగవాన్ మునిః ॥ ౧॥
జగదాగాధవోధంస మహాభాగవతం కపిమ్ ।
వేత్తారం రామరజ్జాణాం వక్తారం చ యథా రుచి ॥ ౨॥
త్వయా రామ రహస్యాఖ్య సుధామత్ర కృతోస్మ్యహమ్ ॥
ఇమే చ మునయః సాధు బాధా బాధక సత్పతే ॥ ౩॥
సీతాపతేశ్చరిత్రాణి జ్ఞాతాని చ శ్రుతాని చ ॥
పవిత్రాణి చచిత్రాణి సన్త్యనంతాని మారుతే ॥ ౪॥
తేషు వైతత్పరం రమ్యం రామప్రేమానుభావకమ్ ।
మనోనేత్రసుఖానన్త్యశ్రవణోత్సవమాలికా ॥ ౫॥
అత్యన్తగోపనీయేయం రామకేలీ రసాత్మికా ।
ధీరోదాత్తగుణోద్దామరామేణాపి సుగోపితా ॥ ౬॥
శ్రుత్వాత్వద్వదనామ్భజాద్రామకేలీ మతీం సుధామ్ ।
రామే భక్తి రసాపన్నా జాతానోద్యదృఢః ధృఢికా ॥ ౭॥
చిరజ్ఞోవ చిరజ్ఞోవ చిరజ్ఞోవ మహామతే ।
ఇయం సజ్జోవసీ నామ దత్తా తే నో మహాలతా ॥ ౮॥
శ్రూయతే వానరీసేనా త్వయా సజ్జోవితామృతేః ।
మోచితో లక్ష్మణోబ్రాతుర్వహిఃప్రాణశ్చ సజ్కుటాత్ ॥ ౯॥

రామశ్చ తారితః శోకసిన్ధుబన్ధవియోగజమ్ ।

రామప్రియా పరిత్రాతా ప్రాణదానేన రక్షసః ॥ ౧౦॥

సుగ్రీవః స్థాపితో రాజ్యే లజ్జా న్యస్తా విభీషణే ।

ఋషయో రక్షితా పాపాచ్ఛత్రోర్గుప్తాశ్చదేవతాః ॥ ౧౧॥

ప్రీణితః పార్వతీనాథో బ్రహ్మ చ పరితోషితః ।

శోకసంతాపదావగ్రేర్మౌచితో భరతోపి తే ॥ ౧౨॥

త్వద్దత్తం వాసవో రాజ్యమధ్యాస్తే సురనేవితః ।

త్రైలోక్యం పాలితం యేన సత్త్వాం స్తోతు న శక్యతే ॥ ౧౩॥

ప్రత్యుపకారం న పశ్యామో యేనాన్యణ్యం తు నో భవేత్ ।

భక్త్యా పూర్ణతమస్యాపి తవ మారుతనన్దన ॥ ౧౪॥

కిన్నర్యో రామరాసం మే గన్ధర్వైశ్చ పురస్కృతాః ।

దర్శయన్తి చ దాక్షిష్యాదనురాగం దిదృక్షవే ॥ ౧౫॥

ఇత్యుక్తం యత్త్వయా పూర్వం తత్సుఖం మే మనోఽక్షణీ ।

దిదృక్షన్తే దయాయాస్తే రాసానుకరణం హరేః ॥ ౧౬॥

అఖణ్డబ్రహ్మచర్యస్య నారీన్పత్యాదిదర్శనమ్ ।

కథం ఘటేత తే సాధో ఋతే రామానుశీలనమ్ ॥ ౧౭॥

శ్రీరామోహృదయామ్భోజే ఝటిత్యాయాత్యనేన తు ।

శ్రుతేనాపిచ దృష్టేన కుతో నారక్తలోచన ॥ ౧౮॥

సర్వసాధనసమృన్నం రామానుకరణం పరమ్ ।

ఏతస్మిన్ సులభే నాన్యత్ కర్తవ్యం భజనాదికమ్ ॥ ౧౯॥

యస్మిన్దనే నిమగ్నోసి తుచ్ఛికృత్య సురేప్పితాన్ ।

భోగాన్మోక్షావధీన్ సర్వాన్స్తాన్నః పాయయ పావనే ॥ ౨౦॥

ఇత్థం సమృద్ధితఃసద్భి రామభక్తైర్మునీశ్వరైః ।

హనుమాన్ రామదాసాగ్రయ ఏకాగ్ర హృదయో హరౌ ॥ ౨౧॥

ఆకారయాంవభూవాథ కిన్నరీః సురసున్దరీః ।

రూపలావణ్యసమృన్నాః సజ్జీతాగమవిశారదాః ॥ ౨౨॥

విశిష్టా రామరాసే చ హనూమచ్ఛిక్షయాఖిలాః ।
 గన్ధర్వా రామరాసజ్ఞా రామభక్తవతోకితాః ॥ ౨౩॥
 రక్తంవరధరారక్తమాల్యగన్ధానులేపనాః ।
 ద్వాదశహాయనాభాస్తే దివ్యధూపావధూపితాః ॥ ౨౪॥
 పీణావేణుమృదగ్గౌదివాద్యసమ్పత్తిశోభితాః ।
 దేవరాజసఖం రామభక్త సముపతస్థిరే ॥ ౨౫॥
 తతోరాసస్థలీం రమ్యాం ముక్తజాలపరిస్కృతామ్ ।
 నానాపుష్పలతావృక్షదివ్యామోదసువాసితామ్ ॥ ౨౬॥
 హరిచన్దనసంసిక్తాం దివ్యధూపావధూపితామ్ ।
 దీపికామాలికాదీప్తిచన్ద్రజ్యోతిర్వికాశితామ్ ॥ ౨౭॥
 స కుర్వన్ కారయిత్వా చ సర్వశోభాసమన్వితామ్ ।
 రామరాససుఖాక్రీడామృషినజ్ఞమనోహరామ్ ॥ ౨౮॥
 అశోకవనికాంశేన మత్వా బుద్ధ్యా మహామతిః ।
 కదలీవనమాదధ్యౌ లీలాస్థానం హరేరితి ॥ ౨౯॥
 తస్మిన్ ప్రవర్తయామాస రాసలీలాం సురీగజైః ।
 స్వయంశ్చ పణ్ణితస్తత్ర సజ్జితే మారుతాత్మజః ॥ ౩౦॥
 పశ్యత్సు మునిసజ్ఞేషు దివి దేవేషు చాదృతః ।
 రాసలీలారసావిష్టమానసేన్ద్రియధామసు ॥ ౩౧॥
 మునిరాజే స్థితే చాత్ర రామారాధనలాలసే ।
 నర్తుంస్వయంహనూమాంస్తుప్రవృత్తః స్మరసున్దరః ॥ ౩౨॥
 సీతాయాశ్చ సఖీత్వేన కిన్నర్యః కల్పితాశ్చిరమ్ ।
 నృత్యాన్యారేభిరే తత్ర దేశిమార్గనిదర్శనాత్ ॥ ౩౩॥
 జగర్గన్ధర్వడిమ్భాశ్చ మధురస్వరమూర్చ్ఛనాః ।
 తానాని తేనిరే తత్ర తాలైశ్చిత్రతరాణి చ ॥ ౩౪॥
 కుమారీ కాపి దేవస్య సర్వలచ్ఛణసంయుతా ।
 రూపసౌన్దర్యమాధుర్యలావణ్యాదిగుణోజ్వలా ॥ ౩౫॥
 సీతాభావేన మాధుర్యధ్యాతా నృత్యవిశారదా ।

బాలేతి త్రపయా త్యక్తా మత్తా చ మదిరాసవైః ॥ ౩౬ ॥
 నీలోత్పలదలశ్యామో రక్తమ్బుజవిలోచనః ।
 కశ్చిద్దేవకుమారశ్చ రామోఽయమితి కల్పితః ॥ ౩౭ ॥
 వేదాన్తదివ్యనేత్రేణ బ్రహ్మదృష్టిసుపూజితః ।
 ఆబ్రహ్మణ్యపి జీవేషి ఫలసిద్ధిశ్చ పుష్కలా ॥ ౩౮ ॥
 యథా సర్వగతో రామః సీతా సర్వగతా తథా ।
 తయోర్దృష్ట్యా తయోర్మానః పూజా చ విహితైవ హి ॥ ౩౯ ॥
 రామాంవరధరో రామకిరీటముకుటాదిధృక్ ।
 రామగన్ధానులిప్తాఙ్గో రామమాల్యాఙ్గలీయకః ॥ ౪౦ ॥
 రామధ్యానపరో రామగతాగతవిచేష్టితః ।
 రామభాషావలోకాదీ రామరూపకలాన్వితః ॥ ౪౧ ॥
 రామాత్మకత్వాద్రామోహమితి భావరసేక్షితః ।
 స శ్యామః శుభగః సిద్ధశ్చేతాంసి విచిక్ర్ష హ ॥ ౪౨ ॥
 రామోపమేవ రామోయమేవేత్యధ్యవసాయవాన్ ।
 సిద్ధసంక్షిప్తదాచాసీద్రామదర్శనహర్షితః ॥ ౪౩ ॥
 చామరవ్యజనచచ్చత్రధ్వజాతామ్బులకేతుభిః ।
 శ్రీరామం సీతయా యుక్తమృషయోపిసిషేవిరే ॥ ౪౪ ॥
 తాసాం గీతైస్తథా నృత్యైర్వాసోఽలఙ్కారభూషితైః ।
 రామస్య చ కలాభేదైః సీతాయాశ్చ మనోహరైః ॥ ౪౫ ॥
 మధురైః కోమలైర్వాద్యైస్తానైర్నానావిధైరపి ।
 మూర్చ్ఛితైర్మూర్చ్ఛితాననైర్మూర్చ్ఛమాపుర్మునీశ్వరాః ॥ ౪౬ ॥
 సిద్ధా అపి సమాధిస్థా ఉత్తస్థా రసవర్షణాత్ ।
 అనన్తాశ్రుసుధాధౌ తవదనామ్బుజలోచనాః ॥ ౪౭ ॥
 త్యక్తకృచ్ఛాదినఙ్కలాన్వ స్యస్తముక్త్యాదిసిద్ధయః ।
 అధ్యవసితసీతేశపాదపద్మానుశీలనాః ॥ ౪౮ ॥
 అగస్త్యప్రముఖాస్తత్ర ద్రష్టారో మునయోఽభవన్ ।
 తయో రాసరసానన్ద కామ్యయా కవలీకృతాః ॥ ౪౯ ॥

అహోరమ్యమహోరమ్యం నేత్రశ్రోత్రమనోహరమ్ ।
 రసానుకరణం హ్యేతత్సద్యో రామోపలమ్భకమ్ ॥ ౫౦॥
 ఏతస్యా రామలీలాయా ద్రష్టా శ్రోతానుమోహితః ।
 న స్వర్గే నాపవర్గేచ కదాపి కురుతే మనః ॥ ౫౧॥
 ఏతద్ద్రసతరజ్జిణ్యాస్తీరే తీరే దివోకసామ్ ।
 తృణాయస్తే సుఖానీతో నీతాన్యన్యాని పాంశుతామ్ ॥ ౫౨॥
 శోకసంతాపతృష్ణాద్యాః సంసారవిషవృక్షజాః ।
 సద్యః పాకా వినశ్యన్తి రామక్రీడామృతౌషధాత్ ॥ ౫౩॥
 విదుషావిదుషా వా చ రామః సాక్షాద్విలోక్యతే ।
 సర్వాత్మనా మనోవాగగమ్యాపి సహ సీతయా ॥ ౫౪॥
 రసావిష్టతయా హృష్టో స్పష్టైశ్చర్యానుభూతికః ।
 ఆత్మానందాశనోఽత్యంతం మత్తః సోర్థవిమానతః ॥ ౫౫॥
 రసమప్యాం తు లీలాయాం మత్తైశ్చ ప్రమదాగణైః ।
 అసత్కృతోపి సంహృష్టః ప్రీతయే నితరామసౌ ॥ ౫౬॥
 భక్తానాం రసశక్తానామాగాంసి క్షమతే స యత్ ।
 తతో జ్ఞానాదితః శ్రేష్ఠా భక్తీ రామస్య రామదా ॥ ౫౭॥
 అహో ధన్యగ్రగణ్యోఽయం భక్తానామజ్ఞానీసుతః ।
 రామలీలారసాస్వాదీ యదర్థం కదలీవనే ॥ ౫౮॥
 ధన్యా ఇమాశ్చ కిన్నర్యో రామలీలాసుధాభుజః ।
 ధన్యాశ్చ బాలగన్ధర్వా రామగీతామృతాశనాః ॥ ౫౯॥
 ధన్యం రమాభవనం చైతద్యత్ర రామోత్సవా ఇమే ।
 ధన్యా వయం చ యద్రామే లబ్ధభక్తిరసామృతాః ॥ ౬౦॥
 ప్రశంసన్నేవమాత్మేశజనాన్ వాయుసుతాదికాన్ ।
 పశ్యన్ రామసుఖాన్యాస షడ్మాసాన్కుమ్భసమ్భవః ॥ ౬౧॥
 హనూమానాత్మనః శ్రుత్వా రామప్రేమప్రశంస్యతామ్ ।
 ఉవాచ ప్రణతోఽగస్త్యం రామస్నేహసురాపగమ్ ॥ ౬౨॥
 పుత్రీవత్పౌత్రవద్రామో మాతృవన్మమ సర్వదా ।
 శ్యాలవద్భామవద్రామః శ్వశ్రువచ్ఛసురాదివత్ ॥ ౬౩॥

పుత్రీవత్పత్రవద్రామో భాగినేయాదివన్మమ ।
 సఖీవత్సఖీవద్రామః పత్నీవదనుజాదివత్ ॥ ౬౪॥
 రాజవత్స్వామివద్రామో భ్రాతృవద్వన్ధువత్సదా ।
 ధర్మవద్ధవద్రామః కామమోక్షాదివన్మమ ॥ ౬౫॥
 ప్రతవత్తీర్థవద్రామః సాఙ్ఖ్యయోగాదివత్సదా ।
 దానవజ్ఞపవద్రామో యాగవన్మన్త్రవద్వలమ్ ॥ ౬౬॥
 రాజ్యవత్సిద్ధివద్రామో యశోవత్కీర్తివన్మమ ।
 ఘృతాదిరసవద్రామో భక్ష్యభోజ్యాదివత్సదా ॥ ౬౭॥
 గంధమాల్యాదివద్రామో భూషణామృతవత్సదా ।
 నృత్యవద్గీతవద్రామో వాద్యవన్మధురో మతః ॥ ౬౮॥
 అశ్వవద్గజవద్రామః పితృవత్సుహృదాదివత్ ।
 దాసీవద్దాసవద్రామో మృగపక్ష్యాదివన్మమ ॥ ౬౯॥
 ఆరామోద్యానవద్రామః ఛాయా వద్వన వన్మమ ।
 గృహవత్కులవద్రామో వసంతాదివదేష మే ॥ ౭౦॥
 బాలవద్వృద్ధవద్రామో విటలమ్మటవద్రసే ।
 మత్తప్రమత్తవద్రామో రామో కేలిరసాదిషు ॥ ౭౧॥
 విస్మృతో శత్రు వద్రామశ్చిత్తస్తేయే చ చౌరవత్ ।
 వైద్యవద్విరహవా్యాధినాశనే చ సదా మమ ॥ ౭౨॥
 యా ప్రీతిః సర్వభావేషు ప్రాణీనామనపాయినీ ।
 రామే సీతాపతావేవ నిధివన్నిహితా మునే ॥ ౭౩॥
 సర్వకార్యకరో రామో దివ్యమానుషశక్తికః ।
 ఇతి మే మానసే నిత్యం నిహితో భగవాన్ స్వయమ్ ॥ ౭౪॥
 ॥ ఇతి నారదపాఞ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పఞ్చమేపటలే
 శ్రీరామరహస్యే కదలీవనకేలి ప్రకాశోనామ సప్తదశోఽధ్యాయః ౧౭॥

౧౮. అథ స్టాదశోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివోవాచ-

ఇతి శ్రీరామదేవస్య విలాసాన్ వ్యలసోల్లసన్ ।

శ్రుత్వోఽచైఽసౌహనూమన్తమజ్ఞానానందనం మునిః ॥ ౧॥

ఏతద్గుహ్యతమం వీర రామస్యైకాన్తవాసినః ।

కథం తేఽవగతం విద్వంశ్చరితామృతముత్తమమ్ ॥ ౨॥

శ్రుత్వాగస్త్యముఖాదేతద్వాయోః సూనురువాచ తమ్ ।

యతోఽమృతమిదం ప్రాప్తం తన్నిబోధ మహామతే ॥ ౩॥

ఆబాలాద్రామభద్రస్య లక్ష్మణోఽనుచరోఽనుజః ।

యదేతస్మృనివరస్య త్వం వేత్సివేద విదాంవర ॥ ౪॥

ప్రాప్తం మే భగవద్రామచర్యామృతమిదం తతః ।

ప్రసన్నాద్ హృష్యతోఽత్యన్తమే కాన్తసహచారిణః ॥ ౫॥

అభూస్త్వం రావణస్యైవ మేరోరపి గిరేర్ధురుః ।

శక్త్యా త్వం వీరఘాతిన్యా వీరశయ్యాం గతోఽప్యలమ్ ॥ ౬॥

మమ త్వం పుష్పమాలేవ సుగంధిః సుఖకోమలః ।

ఉన్నయనేఽభవోఽశేష భూమిమారోఽప్యహో లఘుః ॥ ౭॥

సౌమిత్రే త్వత్కృపా చాత్ర హేతుర్బుద్ధోమయాఽనఘః ।

ప్రసన్నోఽవోచదాత్మజ్ఞః కృతజ్ఞో భక్తవత్సలః ॥ ౮॥

ఆజ్ఞానేయ మహావీర సత్యముక్తం త్వయాత్విదమ్ ।

ఉద్ధర్తుం మాం మహేశోపి నాలం తార్క్ష్యసమోపి సన్ ॥ ౯॥

శక్యో భక్త్యైవ చోన్నేతుమిశ్వరాణామధీశ్వరః ।

శ్రీరామో భగవానాదిదేవో విశ్వమృరో ద్రువః ॥ ౧౦॥

కా కథాస్మత్సముత్థానోత్థాపనానయనాదిషు ।

యది త్వం శక్నుయాదాత్మనాథభక్త్యా ప్రవృద్ధయా ॥ ౧౧॥

వశీకారో మహేన్ద్రస్య ప్రీత్యుల్లాసితసేవనమ్ ।

తత్రైవ సరసో భక్తిశబ్దః శబ్దవిదాంవర ॥ ౧౨॥

ప్రీత్యా పరమయాసాథో త్వయా రామః ప్రసాధీతః ।

ఆత్యన్తిప్రియా తస్య సీతాపిప్రథితాగుణైః ॥ ౧౩॥

అంశా ఏవ వయం త్వస్యదాసా భృత్యాశ్చ నేవకాః ।
 ఆజ్ఞయా కృష్యమాణత్వాత్స్వతంత్రా న కదాచన ॥ ౧౪॥
 తస్మిన్ భగవతి ప్రీతే శ్రీరామే పురుషోత్తమే ।
 ప్రీతా ఏవ వయం సర్వే తస్య ప్రీణయితుః పరమ్ ॥ ౧౫॥
 తత్పూజా నః పరా పూజా తత్తోత్రం నః పరాస్తుతిః ।
 తద్భావో నః పరో భావో సఖ్యం తత్సఖ్యమేవ నః ॥ ౧౬॥
 తత్స్వామ్యం నః పరం స్వామ్యం తత్క్రిత్తిర్నః పరాప్రభా ।
 తల్లాభో నః పరోలాభో హానిస్తద్ధానిరేవ నః ॥ ౧౭॥
 ఆనందోఽస్య న ఆనందస్తద్ధరో నః పరా గతిః ।
 తత్తోషో నః పరస్తోషః పుష్టిస్తత్పుష్టిరేవ సన్ ॥ ౧౮॥
 ప్రసాదోఽస్య ప్రసాదో నస్తజ్జయో నః పరో జయః ।
 తత్సేవా నః పరో ధర్మస్తద్దాజ్ఞానః పరా శ్రుతిః ॥ ౧౯॥
 సమృద్ధోఽస్య పరా సమృత్తద్ధనం నః పరం ధనమ్ ।
 ప్రయోజనం పరం వీర తత్ప్రయోజనమేవ నః ॥ ౨౦॥
 తత్సత్తా నః పరా సత్తా తత్స్థిత్యా నః పరాస్థితిః ।
 ఆత్మా నః సర్వథారామః కిం విశిష్యోఽభిధీయతే ॥ ౨౧॥
 ఏతత్పదాముబ్బజద్వన్ద్యే నిర్వన్ద్యన్ద్యరతిమాస్థితా ।
 తేస్మాకం బాన్ధవా లోకే మిత్రాణి గురవోపి చ ॥ ౨౨॥
 త్వం తు తేషాం సహస్రేభ్యో గుణైః సర్వైర్విశిష్యసే ।
 ఆద్యోదాహరణం ధీమన్ స్వామీ ధర్మభృతాం గుణైః ॥ ౨౩॥
 ఆజ్ఞానేయత్వయా రామః సహాయేన కృపాకరః ।
 అవాప మహతీం కీర్తిం శ్రియం సిద్ధిం చ శాశ్వతీమ్ ॥ ౨౪॥
 అనుకమ్యుః కుతో నాసి సర్వేషాం నః పరస్తప ।
 అష్టాంగబుద్ధియుక్తశ్చ మహావీర్యో మహాబలః ॥ ౨౫॥
 గణయామస్తవైవేహ శ్రీరామేమతిముత్తమామ్ ।
 గణ్గాధారామివామ్భోధౌ తైలధారామివాచలామ్ ॥ ౨౬॥

దయమానమనాన్వేషం మయ్యసౌ కుమ్భసమ్భవ ।
 విజ్ఞాపితో రహస్యజ్ఞో లక్ష్మీవల్లక్ష్మణో మయా ॥ ౨౭॥
 యద్యహం తేదయాపాత్రం రక్ష్యోస్మి సర్వథా త్వయా ।
 సౌమిత్రే మిత్రభావేన తతో మామవలోకయ ॥ ౨౮॥
 శ్రీరామస్య చరిత్రాణి దృష్టాని చ శ్రుతాని చ ।
 బహూని బహుధా తాత సుధాస్పర్శాని సర్వశః ॥ ౨౯॥
 కిన్తు తాని రహస్యాని భుక్తిముక్తికరాణి చ ।
 శత్రూణామపి భోగ్యాని వర్ధనాని మనీషిణామ్ ॥ ౩౦॥
 శ్రుతానివైవ రామస్య దృష్టాని తు కుతో మయా ।
 తద్గుణశ్రావకైర్లద్వానరత్వాన్నరోత్తమ ॥ ౩౧॥
 ధర్మార్థో చ పరిత్యజ్య యాని దేవో దివానిశమ్ ।
 భుక్త్యై తు భూభువా సాకం సుధా యత్ర ముధామతా ॥ ౩౨॥
 తాని మే వద కల్యాణ కల్యాణీ భారతీ తవ ।
 రహస్యాని రహస్యజ్ఞ నిర్వికారస్య సర్వతః ॥ ౩౩॥
 రామస్య దక్షిణో వాహుర్దక్షిణో గుణవర్ణనే ।
 రామస్య గీయనే సర్వైః సాన్తఃపురజనస్య చ ॥ ౩౪॥
 త్వామాహుర్పషయః ప్రాణం శ్రీరామస్య వహిశ్వరమ్ ।
 త్వయ్యుప్యస్య తు కిం గోప్యం వాహ్యోభ్యస్తరవస్తుసు ॥ ౩౫॥
 సజ్జీవనీ మయానీతా జీవనార్థం వనౌకసామ్ ।
 భవన్నాథాస్తయౌషధ్యా జీవితాస్తే వనౌకసః ॥ ౩౬॥
 మాముజ్జీవయ రామస్య చరితామృతపీరుధైః ।
 జీవన్ శ్రీరామకామాయ భవిష్యామి పునః పునః ॥ ౩౭॥
 ఇత్యమర్థితదేవేన లక్ష్మణేన సులక్ష్మణా ।
 ఉక్తాని తు రహస్యాని యాని తే న్యగదం మునే ॥ ౩౮॥
 స్వరూపం పరిపృష్టేన పరితుష్టేన తే న చ ।
 యదన్యద్వ్యజ్ఞోతం తత్ర శ్రావయేయం మునే పరమ్ ॥ ౩౯॥
 లక్ష్మణఉవాచ-

సీతాదూత మహాభాగ త్వయా పృష్టోనిశమ్యతామ్ ।
 అన్తికాగ్ర్యాధియాధీర గోప్యాద్గోప్యమిదంహరేః ॥ ౪౦॥
 ఆయుర్వేదో ధనుర్వేదో గాన్ధర్వం చార్థదర్శనమ్ ।
 ఇతీమానిదశాజ్ఞాని రథ నామాని యస్య సః ॥ ౪౧॥
 జ్ఞేయో దశరథో వేదః సాధ్య సాధన దర్శనః ।
 యజ్ఞేసాయజ్ఞవానం వంతే ఇక్ష్వాకూజానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౪౨॥
 మర్యాదాపాలనామైవ లోకానాం ధర్మవృద్ధయే ।
 రాజాత్మనా వరీవర్తి శక్తిత్రయసమన్వితః ॥ ౪౩॥
 త్రికాణ్డోఽఖణ్డ రూపార్థో బ్రహ్మజ్ఞే శమ్ముఖాలయః ।
 శబ్దరూపేణ విప్రాణామాన్యేషు నివసత్యసౌ ॥ ౪౪॥
 క్రియా జ్ఞానం తథోపాస్యరితి శక్తిత్రయాశితుః ।
 ఏకైకా బహువిస్తారా ఫలస్ఫారా ప్రమాత్మికో ॥ ౪౫॥
 తాసాం క్రియా తు కైకేయీ సుమిత్రోపాసనాత్మికా ।
 జ్ఞాన శక్తిశ్చ కౌశల్యా వేదో దశరథో నృపః ॥ ౪౬॥
 క్రియాయాం కలహో దృష్టో దృష్టా ప్రీతిరుపాసనే ।
 జ్ఞానేనాత్మసుఖం నిత్యం దృష్టం నిర్దేతు నిర్మలమ్ ॥ ౪౭॥
 సర్వోధర్మః క్రియాజన్మా స్వర్గాదిస్థితికారణమ్ ।
 కైకేయ్యాఖ్యక్రియాయాం తు జాతోఽయం భరతాత్మనా ॥ ౪౮॥
 సర్వేషాం జగతాం నిత్యం ధారణాద్భరణాచ్చ సః ।
 భవ్యవస్తురతత్వాచ్చ ఖ్యాతోసౌ భరతాఖ్యయా ॥ ౪౯॥
 క్రియాకాణ్డస్య శాస్తాసావైశ్వర్యస్యాపి శక్తిభృత్ ।
 పక్షపాతీ చ ధర్మాణామధిష్ఠాతా ప్రతిష్ఠితః ॥ ౫౦॥
 సుమిత్రారూప శక్త్యా తు జనితో లక్ష్మణోఽర్భకః ।
 భక్తః పరిజనో దాసః సఖా సేవాది దైశికః ॥ ౫౧॥
 భగవద్రామదేవస్య కల్యాణగుణశాలినః ।
 అర్చనీయాఞ్ఞీ పద్మస్య దాతుశ్చానన్దసమ్పదామ్ ॥ ౫౨॥
 సర్వేషాం లోకకామానాం వ్యవస్థాపకతాశ్రితః ।

సర్వేషాం రామకామానాం నిత్యానామపి సాధకః ॥ ౫౩॥

కామాఖ్యపురుషార్థస్య నేతా లక్ష్మణ ఉచ్యతే ।

భక్తానాం పక్షపాతీచ రామాదేశే ధృతవ్రతః ॥ ౫౪॥

శత్రుఘ్నో నిత్య శత్రుఘ్నోరామరామజనావలీః ।

తయైవ జనితో దేవ్యా మమప్రాణమమోఽనుజః ॥ ౫౫॥

అర్థాఖ్యపురుషార్థస్యాధ్యక్షః శిష్యఃసుదక్షిణః ।

శ్రీరామభక్తభక్తానాం పక్షపాతీ విచక్షణః ॥ ౫౬॥

శ్రీరామాయుధయూథానాం రాజా రత్నభుజాంవరః ।

శస్త్రశాస్త్రసమూహాజ్ఞో రామప్రేమావితాళుకః ॥ ౫౭॥

భరతో నీలరత్నాభః పీతవాసా మనోహరః ।

శ్రీరామాగారవాద్యానాం రోరాజరంగమహాపటుః ॥ ౫౮॥

తడిద్దేమతనుః శ్రీమాన్ కౌసుమాంవరరజ్జునః ।

రక్తమ్బురుహపత్రాక్షః కౌమారో దున్దభిస్త్వనః ॥ ౫౯॥

కర్పూర పూర గౌరాజ్ఞో రక్తనేత్రః సితాంవరః ।

లక్ష్మణస్త్యతనమక్షోహం పశ్యమాం సదయం హరేః ॥ ౬౦॥

ప్రాసాదానాం చ రాజాహం సర్వరాజశిరోమణేః ।

సీతాపతేర్భగవతో విహారవ్యసనాదిషు ॥ ౬౧॥

ఇతశ్చాస్మి వరస్త్రీణాం కలాకౌశలపేశలః ।

శుద్ధోస్మి సర్వకార్యేషు శక్తోఽప్యస్య మనోనుగః ॥ ౬౨॥

సర్వజ్ఞం సర్వసంక్కుల్పసర్వశక్తిసమన్వితమ్ ।

తరుణం రూపసమృన్నం సుకుమారం మహాబలమ్ ॥ ౬౩॥

ప్రాంశుం నీలోత్పలశ్యామం ద్విభుజం తనుమధ్యమమ్ ।

రక్తరవిన్దనయనం స్నిగ్ధగమ్భీర భాషణమ్ ॥ ౬౪॥

కన్దర్పకోటిసౌన్దర్యం సున్దరీవృన్దకర్షణమ్ ।

పుంసాం దృష్టిమనోహరి కాన్తమేకాన్తభాజనమ్ ॥ ౬౫॥

గన్ధర్వరాజప్రవరవపుర్వేషవినోదినమ్ ।

పీతాంవరం మహారస్కం ముక్తామణిమహాభవిమ్ ॥ ౬౬॥

సర్వాలజ్ఞైరకావ్యాదికలాకోశాదిపారగమ్ ।
 సన్గీతాదిప్రణేతారం నిత్యానన్దమహోదధిమ్ ॥ ౬౭॥
 సర్వాకర్షం సురస్త్రీణాం మునీనామపి మోహనమ్ ।
 సర్వేషాం సర్వదాహ్లాదమనీషిణమనాతురమ్ ॥ ౬౮॥
 యావత్సంఖ్యాయమానానాం భోక్తృణాం దేశకాలయోః ।
 ఉత్కృష్టం తావతాం నిత్యం నిత్యాచిన్త్య శరీరిణమ్ ॥ ౬౯॥
 లోకే రమయతాం పుంసామేకమద్వైత ధర్మిణమ్ ।
 కౌశల్యాసుషువే యం తు కర్తారం జగతాం సుతమ్ ॥ ౭౦॥
 మోక్షాఖ్యపురుషార్థస్య భర్తాసౌ జగతాం పతిః ।
 శ్రీరామో నామ ఇత్యుక్త ఋషిభిన్వేక ఈశ్వరః ॥ ౭౧॥
 శృంగారస్య రసస్యాయం దేవతా పరమా స్మృతా ।
 కామినీనాం చ సర్వాసాం కామోన్మాదకరో భృశమ్ ॥ ౭౨॥
 నాయకోఽతాకికో హ్యేష ప్రాకృతాఽప్రాకృతైర్మతః ।
 తిస్రః కోట్యో భవంస్తస్య గన్ధర్వీణాశ్చ సుభ్రువామ్ ॥ ౭౩॥
 రూపయౌవనకాన్త్యాది శాలినీనాం మృగీదృశామ్ ।
 గీతవాదిత్ర నృత్యేషు కోవిదానాం కలాసు చ ॥ ౭౪॥
 రమణం రమయస్తీనాం కాన్తధర్మ సుధా జషామ్ ।
 సన్తి సీతాసఖీత్వేన రామాగారరమా ఇమాః ॥ ౭౫॥
 దుర్లభాః సురముఖ్యానామపి సర్వాక్లశోభనాః ।
 భుజిష్యాణాం సుతస్వినాం శ్రీకాన్తైకాన్తచేతసామ్ ॥ ౭౬॥
 సౌగంధ్య సౌకుమార్యాదిసుధాసౌందర్యసమ్పదామ్ ।
 సీతయా త్యక్తవైరాణం దేవీనాం దివ్యకర్మణామ్ ॥ ౭౭॥
 చిత్రరూపప్రవీణానామదృశ్యానాం సురీష్వపి ।
 నానావిధాజ్ఞచేష్టాభిర్నానా పాజ్ఞతరఙ్గితైః ॥ ౭౮॥
 గాఢాశ్లేషవిధాభేదైర్దివ్యగన్ధానులేపనైః ।
 ప్రేయాంసం ప్రీణయస్తీనాం లజ్జాభారతనుభ్రువామ్ ॥ ౭౯॥
 స్మేరముఖేన్దుకాన్తానాం నిత్యోత్సవభుజాం హరేః ।
 ముఖ్యం సఖ్యం గతానాం చ సీతాయా నర్మకర్మణః ॥ ౮౦॥

సహాయానాం గుణైఃస్వయైః కాంతాహ్లాదనకర్మసు ।
 అన్యూనానాం శ్రియోం దేవ్యా రూపమాధుర్యమజ్ఞనైః ॥ ౮౧॥
 రసకేతౌ ఊపస్తీనాం ప్రియం ప్రేమాహతాత్మనామ్ ।
 మత్తానాం మధుపానాద్యైః కాంతభోగమహాత్మపామ్ ॥ ౮౨॥
 మానినీనాం మహోన్మాదం విశ్లేషాదిభవద్రుజామ్ ।
 విశ్లేషాద్యసహిష్యూనాం కాంతాలాపస్థలద్గిరామ్ ॥ ౮౩॥
 అన్యోన్యన్నేహనద్ధానాం పరాణాం ప్రకృతేర్విభోః ।
 మజ్జోరనూపురారావసంలాపాదిగుణస్తవైః ॥ ౮౪॥
 మజ్జలాని దధానానాం రామాగారేషు సర్వతః ।
 పద్మాని సన్తి పద్మానాం పత్యూరామస్య వేశ్మసు ॥ ౮౫॥
 నిత్యం విలాసిన్ యస్మాద్విలాసిన్యస్తతోఽస్య తు ।
 తత్పరిచారికానాం తు న సజ్ఞా కవినా యతః ॥ ౮౬॥
 తాసామాసాం చ నారీణాం స్వామిన్యేకైవ జానకీ ।
 దేవీ సర్వవిభూతీనామనంతానామధీశ్వరీ ॥ ౮౭॥
 ప్రాణేశ్వరీ జగత్ప్రాణభూతరామస్య భామినీ ।
 యథా తత్పరిచారిణ్యో రూపద్రవిణసమ్పదః ॥ ౮౮॥
 న తథా స్వర్గవాసిన్యో దేవ్యోపి శ్రుతిమాగతాః ।
 యూథసో హి విభక్తానాం శుద్ధానాం కులకర్మభిః ॥ ౮౯॥
 శ్రీరామ ఏక ఏవాసాం పతిః పతివ్రతాహితాః ।
 ద్వైధారామపరీవారాః పున్నారీకృతభేదతః ॥ ౯౦॥
 దివ్యా ఏకరసాకారా రామారాధనసాధనాః ।
 వాహ్యకార్యేషు పురుషా ఏకాగ్రహృదయాః స్థితాః ॥ ౯౧॥
 ఆభ్యంతరేషు కార్యేషు సర్వా దేవ్యో వ్యవస్థితాః ।
 యథా ప్రియాస్తాస్తస్య ప్రాణేభ్యోఽపి ప్రియా మతాః ॥ ౯౨॥
 తథాస్య పురుషాః సర్వే నాత్ర భేదోఽనురీక్ష్యతే ।
 అన్యోన్యానందసన్దోహా అన్యోన్యాస్యాభిలాషిణః ॥ ౯౩॥
 అన్యోన్యదోషరహితా అన్యోన్యస్తుతి సాదరాః ।

నరానార్యశ్చ రామస్య రామైకప్రేమబన్ధనాః ॥ ౯౪॥
 రామారాధనసంసిద్ధాః సిద్ధీనామపి సిద్ధిదాః ।
 స్యాత్ప్రైన్ధవఘనః కృత్స్నో రస ఏవ రసావహః ॥ ౯౫॥
 రామోఽపి రస ఏవస్యాద్వాహ్యభ్యంతరరూపవాన్ ।
 యత్ర చాతిశయో దృష్టః పరేషాం పరకర్షణః ॥ ౯౬॥
 ఇష్యతే సవిశేషజ్ఞైః సాధ్యత్వం భజతే యది ।
 యత్రానందస్య నేయతా నిత్యావిభిన్నరూపిణః ॥ ౯౭॥
 తస్యోత్కర్షాపకర్షాదిదృష్ట్యేచ్ఛా తత్ర కిం భవేత్ ।
 పత్స్యః శ్రీపాదయోః సేవా సామ్రాజ్యైకసుఖాసయా ॥ ౯౮॥
 భూయతే నిత్యయా తేషాం దోషదూరగయాపరమ్ ।
 సర్వాభ్యంతరకార్యేషు ప్రేరిణీ జనకాత్మజా ॥ ౯౯॥
 తాసాం స్వామినీ భూతా తద్భావామృతవర్షిణీ ।
 కాన్తోపితన్ముఖప్రేక్షితజ్జన్యానందనిర్భరః ॥ ౧౦౦॥
 ప్రేయస్యా ఏవ తత్రాసౌ స్వామ్యం స్థాపయతీశ్వరః ।
 సర్వేషు వాహ్యకృత్యేషు స్వామీ తేషాం ప్రవర్తకః ॥ ౧౦౧॥
 ప్రియా ప్రీతివిశుద్ధార్థం నానాభావవిభావనా ॥
 సర్వేషు భూపరూపేషు స్వార్థకృత్యేషు సర్వశః ॥ ౧౦౨॥
 అన్యోన్యం వైవ దమృతోఽరిచ్ఛాయాః ప్రతికూలనమ్ ।
 సర్వేషు వ్యవహారేషు స్వరూపగుణభూతిషు ॥ ౧౦౩॥
 సామరస్యం తయోః సర్వైరనుభూతం మయాపి చ ।
 యే దాసా దాసదాసా యా దాస్యమాసాం చ దాసికాః ॥ ౧౦౪॥
 సీతాయాః పరయా భక్త్యా సఖ్యో యాశ్చ పరాయణాః ।
 తే చ తా అపి రామస్య సర్వాః ప్రాణసమాః శుభాః ॥ ౧౦౫॥
 తేష్వత్స్వంతరతిః శ్రీమానపి రామో మహామనాః ।
 యే వా పరిజనో యే చ పరిచారపరాయణాః ॥ ౧౦౬॥
 రామస్య లోకరామస్య విరామస్యాపదాం సతామ్ ।
 తేపి సీతాకృపాపాంగుసాధాభాజనతాఙ్గతాః ॥ ౧౦౭॥

మమైవైతా ఇతి ప్రజ్ఞా సీతాయాస్తేషు వర్తతే ।
 రామప్రేష్టాధికం ప్రేమ యేషాం సీతాపదద్వయే ॥ ౧౦౮॥
 తే రామదాస్యరసికాః సదానన్తైకవర్ధనాః ।
 రామో న సీతయాశూన్యః సీతా రామం వినా నహి ॥ ౧౦౯॥
 అన్యోన్యం సమవతౌ తావన్యోన్యోత్కర్షకారకౌ ।
 శృంజ్జారాఖ్యరసస్యైవ రజ్జం చ స్యాదనామయీమ్ ॥ ౧౧౦॥
 స్వరూపైక్యే రసోనస్యాద్ధామృత్యం ను కుతస్తరామ్ ।
 స్వరూపమేవ శృంజ్జారో భార్యాపి స్వయమేవ హి ॥ ౧౧౧॥
 యేషాం తేషాం రసోత్పత్తిః కథం వా భోక్తుభోగ్యతా ।
 స్వరూపస్య సమానత్వాత్సదా సర్వత్ర దేహినామ్ ॥ ౧౧౨॥
 ఆనన్దో మైథునోద్భూతః సుప్రాప్యః సర్వతో భవేత్ ।
 శృంజ్జారే భావవైయర్థ్యం నిత్యసిద్ధే విశేషిణి ॥ ౧౧౩॥
 విశేషిణ తు సాధ్యత్వే స్వరూపే భేద ఆపతేత్ ।
 శృంజ్జారస్య విశేషత్వాదాత్మత్వే కథమస్య తు ॥ ౧౧౪॥
 స్యాతాం దారపతీ చోభౌ తుల్యౌ తావజిత్స్త్రియా ।
 న చ దేహిద్వయేనాస్య శృంజ్జారస్య జనిర్మతా ॥ ౧౧౫॥
 నిత్యత్వాదాత్మనో జన్మవిరుద్ధం కథమిష్యతే ।
 పారమార్థిక భేదేన భోక్తుభోగ్యస్వరూపయోః ॥ ౧౧౬॥
 శృంజ్జారసుఖసారాత్మా నారీసజ్జేన జాయతే ।
 రసానాం రసభావానాం భేదోవాధిత ఏవ యః ॥ ౧౧౭॥
 భోగ్యత్వభోక్తుత్వాద్ధేతోః స స్యాల్లోకప్రమాణకః ।
 భిన్నస్వరూపధర్మాణౌ సీతారామౌ యతస్తతః ॥ ౧౧౮॥
 నిత్యేచ్ఛయోః సుఖోత్పత్తిర్రజః స్యాత్పష్కలోఽనయోః ।
 సుపాస్యః సమయా చాన్యై రామః శృంజ్జారచింతకైః ॥ ౧౧౯॥
 నిత్యామృతభుజస్థానభోగోపకరణాకృతిః ।
 స్త్రీప్రధానోవతారోఽయం శ్రృంజ్జారోత్కర్షహర్షణః ॥ ౧౨౦॥
 సర్వజ్ఞోఽప్య ముధాముగ్ధో విముగ్ధాద్భుతకర్మకః ।

ఆశుప్రసాద ఆర్తానామాశ్వభీష్టఫలప్రదః ॥ ౧౨౧॥

భక్తసంశ్లేశ విశ్లేషనుఖ దుఃఖ స్వభావవాన్ ।

భక్తనామేవ భోగార్థం విభూతిః పరమాః కలాః ॥ ౧౨౨॥

స్వాత్మనశ్చ గుణాంశ్చాపి విభర్త్యేషు రఘూత్తమః ।

మాతాపితృసహస్త్రిభ్యో వత్సలో దృఢసౌహృదః ॥ ౧౨౩॥

కామధేనుసహస్త్రిభ్యశ్చింతామణివయాదపి ।

కామదానే మహాకల్పః కల్పవృక్షవనాదయమ్ ॥ ౧౨౪॥

నారీ వాస్తు నరోవాస్తు కామార్తః శరణజ్గతః ।

రక్షితవ్యస్వనేనైవ వ్రతస్యపరిరక్షితా ॥ ౧౨౫॥

నాత్ర కిం చిద్విరుద్ధం వా దివ్యశక్తిగణస్య తు ।

హనూమంస్త్వం మహాప్రాజ్ఞో గాంధర్వాంశ్చిశారదః ॥ ౧౨౬॥

రసజ్ఞోరసభావజ్ఞో భక్తిజ్ఞో భరతాగ్రజే ।

స్వరూపజ్ఞో గుణజ్ఞస్త్వం విశేషజ్ఞ ఉదాహృతః ॥ ౧౨౭॥

ఆజన్మన్బ్రహ్మచారీ చ సర్వజ్ఞానవతామ్వరః ।

ఉక్తం స్వరూపమేతేషాం రామాదీనాం మయాహితే ॥ ౧౨౮॥

విశ్రామం గచ్ఛ భద్రం తే పాత్రభూతో రసశ్రియాః ।

ఇత్థం లక్ష్మణసంజ్ఞేనకవినా బ్రహ్మవాదినా ॥ ౧౨౯॥

రహస్యామృతపానేన జీవితోఽస్మి పునఃపునః ।

శ్రుతస్తేవిత్యయాగౌరి సంవాదామృతమాదితః ॥ ౧౩౦॥

ఇదంరసజ్ఞహృదయం లక్ష్మణానిలపుత్రయోః ।

ధన్యాః శృణ్వన్తి భావజ్ఞా భక్తాః శ్రీరామసీతయోః ॥ ౧౩౧॥

సంవాదం లక్ష్మణాదీనాం పుణ్యశ్రీభావవర్ధనమ్ ।

శ్రీపార్వత్యువాచ-

ధన్యాస్మి పుణ్యపుష్కాస్మి సభాగ్యాస్మి మహేశ్వర ॥ ౧౩౨॥

కథా శేషం పునర్బ్రూహి వాయుపుత్రమునిశ్రితమ్ ॥ ౧౩౩॥

॥ ఇతి నారదపాశ్చురాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పంచమపటలే

శ్రీరామరహస్యే స్వరూపప్రకాశోనామాష్టాదశోఽధ్యాయః ౧౮॥

౧౯. అథ ఏకోనవింశోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివోవాచ-

ఇత్థం హనుమతా రామరాసలీలానువర్ణితా ।

ఋషిణాచాకర్ణితా త్వత్కర్ణారాభరణసంస్థితా ॥ ౧॥

అనయా రామచంద్రోఽత్ర సీతయా సహ సుందరః ।

హృద్యవరుద్ధ్యతే నిత్యమానందగుణమన్దిరః ॥ ౨॥

శ్రీరామమస్త్రసారార్థ ఏష తే విశదీకృతః ।

భక్తాయా రసయుక్తాయా వివిక్తాయాతమోగుణాత్ ॥ ౩॥

రముక్రీడార్థకోధాతు ర్ఘృణంతో మునిశాబ్దకైః ।

ఘృతాద్వితో గుణగ్రామో రామ ఇత్యేకరూపభాక్ ॥ ౪॥

రమన్తే రసికా యస్మిన్ దివ్యానేకగుణాశ్రయే ।

స్వయం యద్రమతే తేషు రామస్తేన ప్రయుజ్యతే ॥ ౫॥

వినా క్రీడాం ప్రయుజ్యేత రామ ఇత్యేకసుందరః ।

నైవాచలసుతే దేవి క్రీడారసమయో హి సః ॥ ౬॥

క్రీడా సమృద్ధ్యతే యైస్తు గుణైర్నైకగణైః శుభైః ।

జ్ఞేయోఽస్మిన్నతతం రామ ఇత్యాహుర్మునయోఽమలాః ॥ ౭॥

జిజ్ఞాసోఽప్యత్ర బోధవ్యః శబ్ద స్వారస్య కారణమ్ ।

కర్తృవ్యపి హ్యచః ప్రాప్తో న కిచ్ఛేదపి బోధకమ్ ॥ ౮॥

ప్రయోజకః స్వయం చాపి కర్తాన్యత్యాది కేలిషు ।

రామేత్యాఖ్యాం ప్రయాత్యేకో లోకేషు గుణినాంవరః ॥ ౯॥

సర్వక్రీడాశ్రయోరామః సర్వలోకాశ్రయోవిభుః ।

సర్వాస్వాద్యమయో రామోరామః సర్వమనోరమః ॥ ౧౦॥

సర్వదాఽహం రమేరామే గుణగ్రామేమనోరమే ।

సర్వాసన్ద కదమ్బేస్మిన్విరామే పరమాపదామ్ ॥ ౧౧॥

విష్ణోః సర్వేఽవతారాయే స్వయం విష్ణుశ్చ శాశ్వతః ।

అహం బ్రహ్మ చ సిద్ధాశ్చ సర్వే తే రామమాశ్రితాః ॥ ౧౨॥

రామాదన్యం న రామో సావాశ్రితో గిరినన్దిని ।

ఆద్యః కశ్చిత్పరస్తస్మాదాశ్రయేత్తం స నాస్తి సః ॥ ౧౩॥

రామజ్ఞత్యైక శబ్దోయం ముఖ్య వృత్తాశ్రియః ప్రియే ।
గౌణ్యాత్వస్యత్రవర్తేత తస్మాత్సితాప్రియాత్ప్రియే ॥ ౧౪॥

జ్ఞాత్వైవం రామమన్తార్థమనోరామే నివేశ్యచ ।
రామమేవ సదాభద్రే జప భక్తి రసాశ్రయా ॥ ౧౫॥

సర్వలోకేశ్వరీభూత్వా రామారాధనరాధసా ।
యద్యాసనే సదాతిష్ఠ మమ పార్వతి నిర్భయా ॥ ౧౬॥

ఆదేశం పార్వతీపత్న్యరితి సా సిరసాదదే ।
రామం మత్వాపరమబ్బిహ్మా తన్నామామృతరాసనా ॥ ౧౭॥

ఉవాచ ప్రణతాశమ్భుం జిజ్ఞాసురపరమృరమ్ ।
రహస్యం రామచన్ద్రస్య లోకకాన్తస్య పార్వతీ ॥ ౧౮॥

లోకనాథ మునిధ్యేయ సర్వశాస్త్రరహస్యవిత్ ।
అతీన్ద్రియగుణగ్రామవిజ్ఞానామృతసాగర ॥ ౧౯॥

కార్యతేరామరాసానుకరణం కదలీవనే ।
హనుమతేతి యద్వాక్యం తేన మాంసంశయోఽజని ॥ ౨౦॥

కిమేతస్యఫలఙ్కర్తుర్వైఫల్యం తు కుతూహలే ।
వైఫల్యం చ కథన్తస్య కార్యతే యద్ధనూమతా ॥ ౨౧॥

శూరాణాఙ్కృతవిద్యానాం బుద్ధేః పరముపేయుషామ్ ।
విఫలే విపరీతే వా ప్రవృత్తిర్నోపపద్యతే ॥ ౨౨॥

పూర్వకాలకృతం కర్మపారకీయం చ యద్భవేత్ ।
వర్తమానం కథం తత్సాదాత్మీయం చ భవేత్ కథమ్ ॥ ౨౩॥

భవన్తమ్మాం చ యే భక్తా ఆశ్రితాః ఫలకామ్యయా ।
తే త్వయారామవైముఖ్యాత్ పాపకోటౌ నివేశితః ॥ ౨౪॥

కోదోషస్త్యయి యేన త్వద్భక్తారామపరాఙ్ముఖాః ।
భవన్తి మమభక్తాశ్చ కేన దోషేణ దూషితాః ॥ ౨౫॥

ఏతద్వాక్యం మదాస్మాత్త్వం శ్రుత్వా కర్ణవిదారణమ్ ।
కోపమ్మాకురు కల్యాణ త్వయైవోక్తమిదం పురా ॥ ౨౬॥

ఆకర్ణ్యేతి ప్రియా వాక్యం వాక్యం చాహ మహేశ్వరః ।
 ఉద్ధర్తుం శక్యమేతత్తే హృదిశల్యమివార్పితమ్ ॥ ౨౭॥
 నిః శల్యాయాస్తవోద్ధర్తుం వాఙ్ఞామీచ్ఛానుసారిణమ్ ।
 రామానుకరణానాం చ ముఖ్యాముఖ్య ఫలాదికమ్ ॥ ౨౮॥
 సత్త్వం రజస్తమశ్చేతి గుణాస్త్రయశ్చమే ప్రియే ।
 స్వభావః ప్రకృతేరేవ న జీవపరయోః పునః ॥ ౨౯॥
 త్రయాణాం త్రయ ఏవైషామధిష్ఠానాని చేశ్వరాః ।
 ఉభే విష్ణురహం బ్రహ్మ చేత్యమీ జగదీశ్వరాః ॥ ౩౦॥
 తత్ర విష్ణుమహాయోగీ ప్రధానపురుషేశ్వరః ।
 సర్వేషామస్మదాదీనాం స్వామీ చ ప్రకృతేః పరః ॥ ౩౧॥
 శుద్ధసత్త్వప్రధానోసౌ సత్వాదీనామ్పువర్తకః ।
 సత్వేనాశ్రీయతే లోకేస్థిత్యైస్వేచ్ఛానురూపిణా ॥ ౩౨॥
 విష్ణునా సత్త్వరూపేణ జన్మకాలే తు యఃపుమాన్ ।
 దృష్టోభవతి సత్త్వైకతానో రామ పరాయణః ॥ ౩౩॥
 యథోక్తేన తు యేనాస్యభక్తాఽపి శుభాశ్రయాః ।
 సత్త్వైకనిలయాః సర్వే హ్యూద్ధోర్ధగతిగామినః ॥ ౩౪॥
 బ్రహ్మణారజసా వ్యాప్తో దృష్టోభవతిపూరుషః ।
 ప్రవృత్తిస్వభావో విష్ణోః స్వభావాద్విముఖః సదా ॥ ౩౫॥
 రజసా వ్యాప్యతే బ్రహ్మ లోకస్సప్తత్వహేతునా ।
 తద్భక్తా అపితేనైవ వ్యాప్యన్తే రజసా సదా ॥ ౩౬॥
 మధ్యమాఙ్గతిమేతేపి యాతా యాస్యన్తి యాన్తి చ ।
 గతిర్గుణానురుపాస్యాదితి వేదవిదోవిదుః ॥ ౩౭॥
 తమసా వ్యాప్యతే రుద్రః సృష్టిసంహారహేతునా ।
 అప్రకాశస్వరూపేణ ప్రమాదాదికృతా పురా ॥ ౩౮॥
 మద్భక్తా అపి వామోరుతమ ఉద్రిక్తచేతసః ।
 అధోఽధోగతిమాయాన్తి నిన్ద్యాజ్ఞానమయీముమే ॥ ౩౯॥
 కామ క్రోధ భయోద్వేగహింసా మిథ్యాదికర్మణః ।
 మదిరామాంస సర్వాశోరామవైముఖ్యకారణమ్ ॥ ౪౦॥

తామసీ త్వం తు శక్తిర్మే సర్వదా మదిరాశనా ।
మాంసమైథున హింసాది విహారాజనమోహినీ ॥ ౪౧॥

తత్తత్కామప్రదానేన మోహయన్త్యాస్తవాపియే ।
భక్తస్తేఽతీవ నిష్క్రియా నిష్కృపా మదిరాప్రియాః ॥ ౪౨॥

మాంసమైథున ధర్మాణః కామ్యకర్మపరా హరిమ్ ।
నిన్దన్తో రామతదభక్త్యాన్యన్తి ఘోరతరాఙ్గతిమ్ ॥ ౪౩॥

మిథోగుణ విరోధేనవిరుధ్యన్తే గుణగ్రహాః ।
స్వాం స్వాఙ్గతిం ప్రపద్యన్తే ముక్తిస్వర్గతమోభిధామ్ ॥ ౪౪॥

ప్రకాశాదిగుణైః సత్త్వం ప్రవృత్త్యాదిగుణై రజః ।
ప్రమాదాదిగుణైర్జేయం తమోఽప్యజ్ఞానకారణమ్ ॥ ౪౫॥

ఏవఙ్గుణస్వాభావాన్తే భూయోభూయోపి వర్ణితాః ।
న చాత్రైవ తు వక్తవ్యాః పిప్లవేషణనీతితః ॥ ౪౬॥

నహి సర్వేపి మద్భక్త్యాస్తమసా నష్ట చేతనః ।
భ్రన్యన్తేపురుషార్థాచ్చ తవభక్తా ఇవాంవికే ॥ ౪౭॥

రామన్దేవం పరమృహ్మా భగవన్తం పురుషోత్తమమ్ ।
రామమేవపరం ప్రాప్యం మన్వానాః పురుషాస్తుయే ॥ ౪౮॥

తదభక్తిజ్ఞానదాతారముమే మాం సముపాశ్రితాః ।
ఆచార్యత్వేన సేవన్తే తే తరన్తి భవామ్బుధిమ్ ॥ ౪౯॥

మామేవం పరమత్వేన భజన్తోఽపి ద్విషన్తి యే ।
న తే ముక్తిపదం యాన్తి భూతయోనయ ఏవ తే ॥ ౫౦॥

ఆచార్యం సర్వదేవానాం బ్రహ్మణం చ భజన్తి యే ।
రామప్రాపక బుద్ధ్యో తే మోక్షం యాన్తి సుదుర్లభమ్ ॥ ౫౧॥

శీఘ్రం పరన్తు ముక్తిచ్చాభగవన్తం పురుషోత్తమమ్ ।
ప్రాప్నువన్తి మహాత్మానో విలంబేనత్వజౌర్చకాః ॥ ౫౨॥

నిర్గుణాం భగవదభక్తిస్తదభక్తా ఆపి నిర్గుణాః ।
నిర్గుణో భగవాన్ రామః కల్యాణగుణసాగరః ॥ ౫౩॥

సర్వేచ్యవనధర్మాణో మద్భక్తా ధనభాజనమ్ ।

అన్తవత్తు ఫలన్తేషాం రామాద్యేన వహిర్ముఖాః ॥ ౫౪॥
 యేషాం రామో ప్రియోఽత్యర్థం రామస్య చ ప్రియా అలమ్ ।
 త్వత్తోపి నన్దినోపిమే రామాదపిప్రియా మమ ॥ ౫౫॥
 సదారామప్రియేష్వేవ వర్తేరామకథోత్సుకః ।
 తే మే బన్ధుతమా యే తు నిత్యంరామైకవాన్ధవా ॥ ౫౬॥
 అహం త్వం చ తథా నస్తీ భవామో భగవత్యజే ।
 భక్తిమస్తస్త్రియోష్యేవ నాన్యోస్తీ ప్రథమేష్వపి ॥ ౫౭॥
 యువయోస్తమ ఉద్రేకేతిరోధీయేత తద్రతిః ।
 పునరుద్బోధ్యేత సాహి మయా వాంహితమిచ్ఛతా ॥ ౫౮॥
 రక్తమాంసప్రియా త్వం తు మదిరారసికాఽనిశమ్ ।
 మైథునేకమనాదేవి హింసాకేలిదిగమ్భరా ॥ ౫౯॥
 తథైవ తవభక్తాశ్చ మాంసమైథునమద్యపాః ।
 మిథ్యామోహ వసా మూఢా మానినః పశుహింసకాః ॥ ౬౦॥
 శౌచాచార విహీనాశ్చ భూతప్రేతపిశాచకాః ।
 వేతాలారాక్షసాయజ్ఞాః క్రూరాః సిన్ధూరచిన్త్రితాః ॥ ౬౧॥
 శూద్రాశ్చాన్ధాల గౌడాశ్చ భేదభిల్లాశ్చపుష్కశాః ।
 కువిన్దాశ్చర్మకారాశ్చ యే చాన్యే హీనజాతయః ॥ ౬౨॥
 తేషాన్స్వమ్పరమాదేవీ తమసానాం తమఃప్రియా ।
 స్వభావ ఏషతేగౌరిదుర్నివార్యో మయాపి చ ॥ ౬౩॥
 తత్త్వం బ్రాహ్మణజాతీనాం సాత్వికానాం తు దేవతా ।
 వైష్ణవానాం విశేషేణ సత్కర్మ నిరతాత్మనామ్ ॥ ౬౪॥
 మయాత్వయా చ యే దృష్టాః సర్గేతేస్యస్తమోవశాః ।
 త్వన్మదారాధనశ్రద్ధావిరుద్ధాహరి సజ్జనైః ॥ ౬౫॥
 నతేభ్యో రోచతే రామో రామాయాపి నతేఖిలాః ।
 యమేనైవ నిహన్స్యన్తే పశువత్పశు మారకాః ॥ ౬౬॥
 ప్రాణాభక్షీ కుతోరామే సర్వాత్మనిరతిన్తు తామ్ ।
 లభేత శుద్ధ సత్వానాం దుర్లభాయా సతామపి ॥ ౬౭॥

మద్యమాంస రతో యస్తు పశు హింసా పరో వృథా ।
 శుద్ధ కామో భవేత్సోపి చిత్ర చిత్ర తరం త్విదమ్ ॥ ౬౮॥
 మద్య మాంసాది జన్యానాం దోషాణాం గిరజే వహు ॥
 కీర్తనా దర్శనాచ్యుత్యా ప్రకృతేర్న విముచ్యేతా ॥ ౬౯॥
 ॥ ఇతి నారదపాఞ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం పఞ్చమపటలే
 శ్రీరామరహస్యే సత్వాదిగుణస్వభావ ప్రకాశో నామైకోనవింశోఽధ్యాయః ౧౯॥

౨౦. అథ వింశోఽధ్యాయః ।

శ్రీశివ ఉవాచ-
 లీలానుకరణం విష్ణోః సర్వపాపహరం పురా ।
 భక్తిప్రేమకరం పఞ్చాద్రామే శ్రీరమణే శివే ॥ ౧॥
 సర్వే సర్వత్ర సర్వేశ కృతాన్యేవానుకుర్వతే ।
 ఆది మత్వాద్ గురుత్వాచ్చ కర్తుత్వాదపితస్యవై ॥ ౨॥
 యన్నేశ్వరకృతం తన్ను కేన శక్యావినా మునా ॥
 కర్తుం త్వభినవం కర్మ తదన్యేషు సురేష్వపి ॥ ౩॥
 భుక్తం చ భుజ్యతే తస్య పీతమేవహి పీయతే ।
 దీయతే దత్తమేవాస్య గీతమేవ చ గీయతే ॥ ౪॥
 యత్కార్యం కృతం తేన సర్వజ్ఞేన మహీయసా ।
 తత్తత్కర్తుం నశక్నోమి న చ బ్రహ్మ న వాసవః ॥ ౫॥
 యచ్చక్యం మధురం యచ్చ స్వస్య యచ్చ హితం ప్రియమ్ ।
 తత్కుర్యాత్ప్రణయాత్తస్య భక్తిప్రేమాదివర్ధనమ్ ॥ ౬॥
 సాక్షాత్సదాశివోరామపాదపద్మమధువ్రతః ।
 మహాశమ్భుర్హస్తమాంస్తు తత్కుర్యాత్కథమన్యథా ॥ ౭॥
 సీతాన్నేహర్థికామస్తు వసన్తే కురుతాజ్ఞసః ।
 సీతారామోత్సవముఖ్యమృగ్గలం రస వర్షణమ్ ॥ ౮॥
 ఇచ్చన్రామరతిమ్భుక్తః శరద్రాస మహోత్సవమ్ ।
 కరోతు రసకైః సార్థం రసికో రసికాప్రియః ॥ ౯॥

ఉభయోరుభయత్రైవ ప్రీతిస్తత్ర కృతే పురా ।
 భవేద్భక్తిస్తయోశాచపి పరమా నిశ్చలా రతిః ॥ ౧౦॥
 రాసస్థానమయోధ్యైవ ధర్మస్థానం సనాతనమ్ ।
 ముక్తిస్థానమయోధ్యైవ భక్తిస్థానశ్చ శాశ్వతమ్ ॥ ౧౧॥
 ధర్మస్థానమయోధ్యాఖ్యం రజ్జం ముక్తిపదం స్మృతమ్ ।
 ద్వావికా భక్తి కృత్థానం రసస్థానస్తు మాథురమ్ ॥ ౧౨॥
 సర్వమేతదయోధ్యైవ సూక్ష్మ దృష్టి సమర్పణే ।
 తత్రాశోకవనం రమ్యం రసస్థానంహి కేవలమ్ ॥ ౧౩॥
 తస్మధ్యే జానకీరామౌ నిత్యం లీలారతౌ స్థితౌ ।
 సహితౌ వనితౌ యూధైః శతైరపి మనోహరైః ॥ ౧౪॥
 అయోధ్యా నన్దినీ సత్యా నామా సాకేత ఇత్యపి ।
 కోశలా రాజధానీ చ బ్రహ్మపురాపరాజితా ॥ ౧౫॥
 అష్టచక్రా నవద్వారా నగరో ధర్మసమ్పదామ్ ।
 దృష్టైవం జ్ఞాననేత్రేణ ధ్యాతవ్యాసరయూస్తథా ॥ ౧౬॥
 వృక్ష గుల్మలతా యత్ర వస్త్రరమ్భజ్కురాదిభిః ।
 కృత్రిమైశ్చన్ద్ర తారాద్వైర్దిపస్తమైశ్చ తోరణైః ॥ ౧౭॥
 అశోకవనమిత్యేతత్కల్పయేత్ కల్పకోవిదః ।
 రమ్యం మనోహరం యావద్విత్తశాత్యవివర్జితః ॥ ౧౮॥
 ఇయం రాసస్థలీ రమ్యా రామోస్థానం రమణప్రియః ।
 రమతే రమణీవృన్దైఃసీతయా చ సమన్వితః ॥ ౧౯॥
 అశోకవనికా చేయం సర్వర్తురసపూరితా ।
 అస్యాం రామప్రియా తేన విహరిష్యతి సంయుతా ॥ ౨౦॥
 ధన్యోహం చ తయోరత్ర శృంగారప్రచురాః శుభాః ।
 కేలీర్దృష్వామి సానన్దో దుర్దర్శా అపి యోగినామ్ ॥ ౨౧॥
 అత్ర రామావరోధశ్చ ద్రక్ష్యామ్యస్య ప్రసాదతః ।
 యో న ద్రష్టుం సురైః శక్యోభక్త్యా యోగ్యత్వమాపి నః ॥ ౨౨॥
 ఏవం స్తువన్నిజం భాగ్యం ప్రేమానన్దరసావిలః ।
 ప్రాతః ప్రపూజయేద్రామం వైవేద్యైర్వివిధైర్దనః ॥ ౨౩॥

శ్యామాం సీతాం సఖీశ్చస్యాశ్చన్ద్రాద్యాః ప్రీణయేద్భుజమ్ ।
వైష్ణవారాధనం కుర్యాద్వైష్ణవోత్సవసిద్ధయే ॥ ౨౪॥

సమూజ్యాభ్యర్థయేద్భుక్తో రామం రామాగణాన్వితమ్ ।
దణ్డవత్ ప్రణమేత్తస్య పురస్తాత్పులకశ్రితః ॥ ౨౫॥

రామచన్ద్ర మహాబాహో దేవదేవ జగత్పతే ।
రాజీవతోచన శ్రీమాన్ కౌశల్యానన్దవర్ధన ॥ ౨౬॥

రసికేన్ద్ర జగత్ప్రాణ సీతాకాన్త మహాజ్వల ।
లీలావతారవృన్దేన్ద్ర లీలాలలితతోచన ॥ ౨౭॥

అనుకర్తుం భవద్రాసలీలాం మే మన ఈహతే ।
సత్యసంకల్ప తేఽద్యాపి లీలైషా జనరజ్జనీ ॥ ౨౮॥

అద్య పూర్ణకలశ్చన్ద్రో రజనీ చ శితేన్ద్రనా ।
రాసశ్చ కుముదో నామ మధుర్వా మధురాకృతే ॥ ౨౯॥

ప్రపుల్లాశోకవాటీయం కోకిలాలికులాకులా ।
వాపీకూపతడాగాదికుముదా కర మణ్డితా ॥ ౩౦॥

రామా రమయితుం భక్తాః శక్తస్త్వం చ మనోహర ।
ప్రమదామన్మథవ్యాధిరాజవైద్య కృపానిధే ॥ ౩౧॥

రమన్వ విహర క్రీడ నిత్యలీలారసప్రియ ।
ప్రదర్శయాత్మనశ్చేష్టా ఇష్టామోక్షాదితః ప్రియాః ॥ ౩౨॥

భక్తవత్సల భక్తేశ భక్తార్పితఫలస్పృహ ।
అనుగృహణ నః స్వీయా ఇతి మత్వా చ కింకరాన్ ॥ ౩౩॥

త్వయి హ్యగ్రే రహస్యేషు ప్రమదాముద ఆప్తయే ।
అమాత్యాకింకరా ఏవ తత్ర స్యుః పరసేవకాః ॥ ౩౪॥

క్రీడోపకరణం సర్వం మాల్యాంవరరసాదికమ్ ।
గన్ధాది గీతనృత్యాది భక్ష్యభోజ్యాది చోత్తమమ్ ॥ ౩౫॥

భవదర్థమవక్లృప్తం తవైవైతన్నిషేవ్యతామ్ ।
స్వీయాభిర్వనితాభిస్త్యం సేవ్యమానో వనే వనే ॥ ౩౬॥

గీయమానశ్చ గన్ధర్వకన్యాకోటిభిరాదరాత్ ।
 రామారమయతాం శ్రేష్ఠనామార్థం ప్రకటి కురు ॥ ౩౭॥
 నిమన్త్యైవం రమానాథం రామం కామి తదాపకమ్ ।
 పూజయేత్కామ గాయత్ర్యాధ్యాయత్కామధియా హరిమ్ ॥ ౩౮॥
 సర్వశ్రృంగారసర్వస్వమూర్తిం భోక్తారమేకలమ్ ।
 కిశోరం కమనీయాఙ్గం స్వీకృతార్థితవిగ్రహమ్ ॥ ౩౯॥
 ఏవమాఙ్గాం తతో లభా రామభక్తాన్నిమన్తయేత్ ।
 పరమైకాన్తినస్తస్మిన్ రసికానేవ కేవలాన్ ॥ ౪౦॥
 నాట్యనృత్యకలాగీతవాద్యభేదవిచక్షణాన్ ।
 శుద్ధాస్వయాన్సుందరాన్ శుద్ధాన్ పీనాన్ప్రణతాన్ శుభాన్ ॥ ౪౧॥
 సమగ్రాఙ్గాన్సుచిన్తాంశ్చ సువర్ణాన్మధురస్వరాన్ ।
 సీతారామపదామ్భోజభ్రమరాయితమానసాన్ ॥ ౪౨॥
 అలుభాన్ సుశుభాచారాన్ రసజ్ఞాన్నాపి కోవిదః ।
 భావజ్ఞానభి నీతజ్ఞాన్ రహస్యజ్ఞాన్ స్వలక్ష్మితాన్ ॥ ౪౩॥
 అన్యాన్నిమన్తయేద్విద్వాన్ సీతావల్లభ కీర్తయే ।
 జనాన్సాధూన్సాధ్యాంశ్చ దాతృన్ భక్తిమతో బహూన్ ॥ ౪౪॥
 ఆకారయేన్మహాభాగాన్ రామదర్శనలాలసాన్ ।
 భక్తికామాన్ రమారామపాదయుగ్మే మహావ్రతాన్ ॥ ౪౫॥
 భోజయేదర్చయేదేతాన్ రామప్రీత్యర్థమాగతాన్ ।
 విభవే సతిరామస్య మహాపూజాం సమాచరేత్ ॥ ౪౬॥
 వర్జయేన్స్త్రైచ్ఛవాణ్డాలాన్ భక్తిశూన్యాన్ దురాశయాన్ ।
 హాసకాన్దూషకాంశ్చౌరాన హింస్త్రాన్ శూద్రాన్ మలీమసాన్ ॥ ౪౭॥
 శైవాన్ శాక్తాన్ ఖలాన్ పాఖణ్డానశుచిన్నరాన్ ।
 మూర్ఖాన్ కౌతుకినో ధూర్తానన్యదేవరతాపి ॥ ౪౮॥
 దుర్భిక్ష్యాన్నిన్దకాన్ వాహ్మీన్ మద్యమాంసరతానపి ।
 నాస్తికాన్ హైతుకాన్ క్రూరానన్యానపి సన్న్యజేత్ ॥ ౪౯॥
 నైతే యోగ్యాః సమృద్ధివేష్టుం రామైకాన్తికకేలిషు ।

అన్యథా కారకో భ్రంస్యేద్రామకోపేన భక్తితః ॥ ౫౦॥
 పరమైకాన్నినో యత్ర పాపదోషవిరితాః ।
 గానం భగవతః కుర్య్యుః సన్నిధత్తే తు యద్ధరిః ॥ ౫౧॥
 ద్విజరాజకులోద్భూతం సురూపం సుముఖాదికమ్ ।
 సువర్ణం శుభగం చారుచేష్టం మధురభాషిణమ్ ॥ ౫౨॥
 దృష్టిచిత్తహరం పుంసాం శిక్షాదక్షం సులక్షణమ్ ।
 కుమారం వా కిశోరం వా రోగదోషవివర్జితమ్ ॥ ౫౩॥
 పూజయేద్రామబుద్ధ్యైవ విహీనం త్వపలక్షణైః ।
 యదస్మిన్ రాఘవః స్థిత్యా క్రిడిష్యతి ప్రియాయుతః ॥ ౫౪॥
 తైలేనాభ్యజ్జయ చూర్ణేన సముద్వర్త్య చ వారిభిః ।
 పవిత్రైఃస్నాపయేద్విద్వాన్మన్త్రోచ్ఛారణపూర్వకమ్ ॥ ౫౫॥
 గవ్యైః పంచభిః సంస్నాప్య తులసీదర్భమిశ్రితైః ।
 ఉష్ణేన వారిణా భూయః శీతలేన చ మన్తతః ॥ ౫౬॥
 పీతాంబరం యుగం దద్యాద్భృహ్మసూత్రం చ సున్దరమ్ ।
 రోచనాకుంజుమాప్తేన కస్తురీకలితేన చ ॥ ౫౭॥
 తిలకేనాప్యలం కుర్యాద్భృతీశ్రీకేశవేశ్వరేణ ।
 ఆచామయేజ్జలం శుద్ధం రామనామాని కీర్తయన ॥ ౫౮॥
 శ్రీరామం తత్ర సన్ధ్యాయేదాత్మానం స్వత ఏవ తమ్ ।
 రామస్య మన్తమున్యాదీన్న్యస్యేత్తస్య యథోచితమ్ ॥ ౫౯॥
 అశ్లేష చాఙ్గదేవాంశ్చ రామోఽస్మితి చ భావయన్ ।
 రామాత్మా ఏష ఏవేతి వేదాన్తవిదితం మతమ్ ॥ ౬౦॥
 ధూపయేద్దీపయేత్పశ్చాద్ భోజయేదమృతం చ తమ్ ।
 సీరాజనముఖామోదం తామ్బూలాదిప్రదాయ చ ॥ ౬౧॥
 రామోఽయమితి తం భూయో లాలయేన్న తు కోపయేత్ ।
 తద్ధ్వారాభగవాన్ రామః సాక్షాద్దేవః సమీహతే ॥ ౬౨॥
 ఏవం లక్షణసమ్పన్నమపలక్షణవర్జితమ్ ।
 కుమారం జానకీత్యేవం సంజుర్యాద్ధి విధానతః ॥ ౬౩॥

జానకీమస్త్రమున్యాదీన్న్యస్యేత్తస్యాః కలేవరే ।
 భోజయేల్లాలయేత్తద్వద్రామదేవీతి తాం బుధః ॥ ౬౪॥
 కుమారా రూపసమ్పన్నా నృత్యగానవిచక్షణాః ।
 అపలక్షణ శూన్యా యేద్విజా నాశుచయోఽనఘాః ॥ ౬౫॥
 సమ్భవాన్తే సఖీత్వేన జానక్యా అనుభావతః ।
 భోజితా ధూపితాః సమ్యక్ శిక్షితా స్తోషితా ధవైః ॥ ౬౬॥
 ప్రధానాద్వ్యష్టసంఖ్యైకాః సీతాయాః సమతాం గతాః ।
 భవంతి శతశస్త్ర చన్ద్రాద్యాః ప్రవరాః సతామ్ ॥ ౬౭॥
 సవీనైర్జాతసంస్కారైశ్చిత్రైః సూక్ష్మైః సుగన్ధిభిః ।
 వస్త్రైర్భరణైర్ముక్తైఃప్రధానైశ్చ యథోచితమ్ ॥ ౬౮॥
 అలంకార్యన్తు సైరన్ధ్యైః కుమారీ రతిరూపిణీః ।
 యథా సీతా చ రామశ్చ ప్రసీదేత విలోక్యతాః ॥ ౬౯॥
 రామో గన్ధర్వరాజేన్ద్రకుమారాలంకారణాదిభిః ।
 అలంకార్యైః యథా సర్వమనోహరతమో భవేత్ ॥ ౭౦॥
 ప్రవీణోగీతనృత్యాద్యై రసపోషణపణ్డితః ।
 శిక్షితోమృతసంజ్ఞితపణ్డితైః పటుతాండవైః ॥ ౭౧॥
 సీతాలంకారణైః సీతామలంకార్యుః స్త్రియోవరాః ।
 చరాచరజగన్మోహకారిణీ సా యథా భవేత్ ॥ ౭౨॥
 తత్ర యే గాయకా అష్టావష్టౌ వాఘృపగాయకాః ।
 నర్తకా వాదకాస్తేషాం శిక్షికాశ్చ యథేచ్ఛయా ॥ ౭౩॥
 తే సర్వేపి భవన్తస్త్ర రక్తాంవరవిలోచనాః ।
 తామ్బూలవదనామ్భోజాః సాలంకారాః సు భోజితాః ॥ ౭౪॥
 రజ్జే తే ప్రవిశన్త్యాదౌ విఘ్నవారణపూర్వకమ్ ।
 మాంజుల్యం తత్ర కుర్వన్తు గానవాద్యానురంజితమ్ ॥ ౭౫॥
 వాద్యం తాం కాహలాభేర్యో మృదంగపణవదయః ।
 యథా శ్రుత్వా జనాః సన్తు సర్వే హృష్టతనూరుహాః ॥ ౭౬॥
 తతో రామం చ సీతాం చ కుమారీశ్చ సఖీసమాః ।

రజ్జ ప్రవేశయేద్భక్తః పుష్పాజ్జులిపురః సరమ్ ॥ ౭౭ ॥
 కీర్యమాణాశ్చ లాజాభిర్ముక్తైకుఙ్కుమపల్లవైః ।
 నిర్మళాఽచ్చనైశ్చ నారీణాం దీపావలిప్రకాశితాః ॥ ౭౮ ॥
 వాద్వైర్జయస్వనైః స్తోత్రైః స్తూయమానా సుదాన్వితాః ।
 రామం సీరాజయేత్తత్ర సమాసీనం శుభాసనే ॥ ౭౯ ॥
 సీతయా సహితం శ్యామం సఖీగణసమన్వితమ్ ।
 రిరంసుం స్మరకోట్యాభం కామినీకేలివర్ధనమ్ ॥ ౮౦ ॥
 తామ్బూలైః పూజయేత్తత్ర దివ్యపావనమాలయా ।
 సమస్కారైశ్చ సమ్ప్రేమఫలపుష్పధనార్పణైః ॥ ౮౧ ॥
 తతః సర్వైర్గుణైస్తత్ర యుక్తోరాసః ప్రవర్త్యతామ్ ।
 బాహుబద్ధైర్మృథః స్త్రీణాం ప్రకర్తవ్యం ప్రియేణ చ ॥ ౮౨ ॥
 యథా యథా హి శృంగారే రసో వర్ధేత సిన్ధవత్ ।
 తథా తథా ప్రకర్తవ్యం సర్వం వేష్టితమద్భుతమ్ ॥ ౮౩ ॥
 గాతవ్యాని చరిత్రాణి రసవన్తి తయోర్ద్వయోః ।
 ఛన్దః ప్రబంధగీతాని నానాభాషాశ్రితాని చ ॥ ౮౪ ॥
 రస భావాన్వితం గానం సర్వశ్రోత్రమనోహరమ్ ।
 కర్తవ్యం కోకిలాకణ్ఠబాలాభీ రసవర్ధనమ్ ॥ ౮౫ ॥
 నృత్యం నానావిధం చాపి పరమానందకారకమ్ ।
 సఖీభిస్తత్ర కర్తవ్యం దమృతోర్వృద్ధయానుగమ్ ॥ ౮౬ ॥
 న తద్దోషో భవేద్యత్తు రసార్థమపకృష్యతే ।
 మిథ్యాశ్చాపైరపి ప్రేయాన్నాయకో మదనార్పితః ॥ ౮౭ ॥
 మానైరనునయైశ్చేహ కలహైః ప్రణయాశ్రితైః ।
 అన్వేషణైర్మిలయనైరావిర్భావైశ్చ ధావనైః ॥ ౮౮ ॥
 నేత్రనిమీలనోన్మేషనామోక్తిపణకల్పనైః ।
 మోహోద్యభినయై రామదర్శనేన చ శుభ్రవామ్ ॥ ౮౯ ॥
 బాలచేష్టానుకారైశ్చ స్నేహోష్కరణైర్మృథః ।
 ప్రహేలిభిః ప్రహసైశ్చ గుణానుకథనైర్మృథః ॥ ౯౦ ॥

చాటుభిః పటుభిశ్చైవ మిథో ముఖవిలోకనైః ।
 నాయకం రజ్జుయేద్రామం నాయకా నాయకోఽప్యయమ్ ॥ ౯౧॥
 యథా వర్ధత సద్ధర్మో నిద్రాలస్యనిరోధకః ।
 వర్తితవ్యం తథా తాభ్యాం నాయకాభ్యాం మిథో రహః ॥ ౯౨॥
 తామూర్పలాగరుకస్తూరీకర్పూరామోదచన్దనైః ।
 చామరవ్యజనచృత్రపుష్పనీరాజనాదిభిః ॥ ౯౩॥
 నిర్మళాన్నైస్తథా దృష్ట్యుత్తరజైరభినర్పణైః ।
 కల్పితైర్విప్రలమైభిశ్చ ప్రీత్యానోన్యసమాగమైః ॥ ౯౪॥
 ఆలిక్యనైర్మిథోదమ్భోపాలమ్భార్జవత్తర్జనైః ।
 వక్రోక్తిభిర్గుణోత్కర్షదర్శనైశ్చ పలాయనైః ॥ ౯౫॥
 గ్రహజైర్వన్ధనైః ప్రేమపాతైః పాశవిమోచనైః ।
 అఙ్గుష్ఠకమ్పనైర్భావవ్యఙ్గానైరపి వఙ్గానైః ॥ ౯౬॥
 ప్రతికూలానుకూలేన శిరః కమ్పేన చ స్మితైః ।
 ఆఙ్గాభ్యుపగమైః శాస్త్రైర్హర్షైర్హర్షకరైరపి ॥ ౯౭॥
 కటాక్షైః కరతాలైశ్చ కర్ణజపవికల్పనైః ।
 గోపనైర్దర్శనైర్భూయః కల్పితస్య చ వస్తునః ॥ ౯౮॥
 క్షమాపణై రసావేశరోషైరఙ్గాభిదర్శనైః ।
 ప్రేమాశ్రుపాతనైస్తూష్ణభావైరాత్మనివేదనైః ॥ ౯౯॥
 ఏవం విధాభీ రమ్యాభిశ్చేష్టాభిరపి యోషితః ।
 కల్పితాభిః ప్రసిద్ధాభి రపిష్టాభీ రసాయ సః ॥ ౧౦౦॥
 ఆరాధ్యో సౌ సఖీభిస్తు దురారాధ్యోపి దుర్భగైః ।
 ప్రసీదత్యనుకర్తుభ్యః ప్రసన్నోసౌ సురద్రుమః ॥ ౧౦౧॥
 ఏవమారాధయేయుస్తా నాయకం ఇతిదాయకమ్ ।
 నాయకోపి నిజాభిశ్చ చేష్టాభిరనురజ్జుయేత్ ॥ ౧౦౨॥
 ప్రేమావిష్టైః కృతైరేవం రామారామవిచేష్టితైః ।
 ఆత్మీయో హి భవేద్రాస ఏతత్కాలకృతోపి చ ॥ ౧౦౩॥
 ప్రేమానో యేన వైవ స్యుః ప్రేమాశ్రుణి కృతేన చ ।
 తేన హృదయదాహన కింవా హ్యన్యత్ఫలం భవేత్ ॥ ౧౦౪॥

నిత్యం నవ్యం హరేః కర్మ దివ్యం జన్మ చ భామిని ।
యదా యస్యానుసన్ధానం తదా తస్యోదయో భవేత్ ॥ ౧౦౫॥

న కర్మ వన్ధనం జన్మమరణం చ న విద్యతే ।
వైష్ణవానామపీశానేకుతస్తస్య జగత్పతేః ॥ ౧౦౬॥

భక్తార్థం జన్మకర్మాది సర్వం స్వీకురుతే హరిః ।
అజ్ఞోఽవ్యయోఽవికారోఽప్యవ్యక్తో దివ్యపదే స్థితః ॥ ౧౦౭॥

న కాలనియమస్తస్య జన్మనో జనకర్మణః ।
కిన్తు స్వేచ్ఛైవ తన్త్రం స్యాత్తిరోధానోదయాదిషు ॥ ౧౦౮॥

కలావపి కలావేశస్వరూపావేశతః స్వయమ్ ।
ప్రేమావేశవశో రామోభుక్క్తే లీలారసాఽమృతమ్ ॥ ౧౦౯॥

న భక్తేర్ధూరగో రామో భాగ్యాదర్థో న దూరగః ।
నగురోర్ధూరగా భక్తిర్ఘానాచ్ఛాన్తిర్న దూరగా ॥ ౧౧౦॥

న యాగాద్ దూరగః స్వర్గః స్వర్గాద్భోగో న దూరగః ।
న కామాద్దూరగం పాపం పాపాన్న నిరయఃపరః ॥ ౧౧౧॥

భావాన్న దూరగా సిద్ధిరాభవే సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ।
సోయం రాసః స ఏవాయం రామ ఇత్యేవ భావయన్ ॥ ౧౧౨॥

ఏవమర్ఘ్యపి భగవాన్సాక్షాద్దేవః ప్రతిష్ఠితః ।
శిలాబుద్ధిరనర్థాయ ధర్మే చాధర్మధీరివ ॥ ౧౧౩॥

ఏవం తే కథితం గౌరి రామానుకరణం పరమ్ ।
పరమం పావనం రామప్రేమభక్తిప్రవర్ధనమ్ ॥ ౧౧౪॥

రామానుకారకో యే తు యే వైషామనుసారకాః ।
ఉభయే తేఽపి రామస్య సఖాయః పరమా మతాః ॥ ౧౧౫॥

ఏతద్గుహ్యం పరం దేవి గోప్యం యత్నేన భామిని ।
సాధుస్వపి విశేషేణాసాధ్యభక్తదురాత్మసు ॥ ౧౧౬॥

అనుకూలేన యోగ్యేన యోషిద్యోనిరివగ్రహాత్ ।
అభినేవ్యా కథాచేయం యోనికోటిసుఖప్రదా ॥ ౧౧౭॥

నేతి నేతి వదస్మిన్తాం మాం మామితి వదస్పతిః ।
భుక్త్యై భార్యాం యథా భక్తస్తథాభుక్త్యై కథామిమామ్ ॥ ౧౧౮॥
మాతుః స్తనద్వయాం బాలో భక్తో రామకథాపివన్ ।
అన్యథవ న దూష్యేత తయోస్త ఏవజీవికే ॥ ౧౧౯॥
శ్రుత్వా కథామిమాం నిన్దేన్మాతుర్యోనిమివాధమః ।
స్వం చాన్యరేతసం బ్రూతే మాతుర్మలసమః ఖలః ॥ ౧౨౦॥
దేవగుప్తేషు భావేషుహేతుర్దేవి నిరర్థకః ।
మాతుర్యోని స్వవర్ణేన కో ను మాతుం తు తార్కికః ॥ ౧౨౧॥
ఇతీమాం పార్వతీ పత్యుః కథాం శ్రుత్వా మనోహరామ్ ।
దశాక్షరమనుధ్యానపరా రామస్య చాస సా ॥ ౧౨౨॥
రామధ్యానప్రభావేణ రామనామానుకీర్తనైః ।
విమలా పార్వతీ నామ లోకపూజ్యా హి వర్తతే ॥ ౧౨౩॥
పార్వతీశివరామాణాం సీతాయాశ్చ విశేషతః ।
ప్రసాదం లభతేనద్యః శ్రోతా వక్తా చ కారకః ॥ ౧౨౪॥
॥ ఇతి నారదపాఞ్చరాత్రే శ్రీశివసంహితాయాం
నిరుక్తలక్షణాయాముమామహేశ్వరసంవాదే పఞ్చమపటలే
శ్రీరామరహస్యే రామానుకరణ పారమార్థికతత్త్వ
ప్రకాశనోనామ వింశోఽధ్యాయః ౨౦॥

Encoded and proofread by Mrityunjay Rajkumar Pandey*

——
Shivasamhita 1

pdf was typeset on March 18, 2025

——

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

